

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen JJ

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen JJ", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 18*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2000 , s. 50. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-jj-txt-shoot-id5067fa68-8b60-4689-8857-fe328a949b57.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 18

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

JJ:1

1842.

Mai.

Et ganske fuldendt Exempel paa Romantik finder jeg i det *Gamle Testamente*, i Judiths Bog, Cap. 10, V. 11:

»Og Judith gik ud, hun, og hendes Pige med hende; men de Mænd af Staden saae efter hende, indtil hun kom ned af Bjerget, indtil hun kom igjennem Dalen, og de ikke kunde see hende mere. Og de gik ret frem i Dalen.«

JJ:2

Hvori ligger det Komiske i følgende Begivenhed. I Dag kom et Ladegaardslem til mig ude i Grønningen og overrakte mig en Skrivelse, som han bad mig at gjennemlæse. Den begyndte saaledes: Jeg kaster mig i dybeste Underdanighed paa Knæ for Dem o. s. v.; – uvilkaarligt saae jeg ud over Papiret for at see, om han gjorde det; han gjorde det imidlertid ikke. Vilde det have været mere komisk, om han havde gjort det? Ligger det Komiske i denne Modsætning mellem en Talemaade og Virkeligheden?

JJ:3

Det kunde være et Motiv til en Tragedie at lade en Helt have udført en ægte stor Bedrift, men i Handlingens Øieblik opdagede han ikke Collisionen, først bag efter og dermed begyndte Stykket; han blev raadvild over sig selv, om det var forsvarligt, om man tør krænke de almindelige Love o. s. v. Saaledes f. Ex. at lade Dronning Elisabeth fortryde, at hun havde haft Mod nok til at lade Essex henrette, ikke fulgt Hjertets Dom men Statsforholdenes Bud. Eller Brutus fortryde, at han lod Sønnen henrette.

JJ:4

En spansk Vise. (Lessing. 17^dB.p. 281.)

Gestern liebt ich,

Heute leid' ich,

Morgen sterb' ich,

Dennoch denk' ich,

Heut' und morgen,

Gern an gestern.

JJ:5

=

Der var en Kone idag, der sagde i Anledning af Regnens Udebliven, vor Herre veed nok naar det er bedst tjenligt, og saa kommer den nok med Guds Hjælp.

JJ:6

=

Det gjælder dog bestandig om, ikke at lade sig forstyrre af det Udvortes. Naar man saaledes for at modbevise den Sætning, at der er noget absolut moralsk til, har beraabt sig paa det Modsigende i Skik og Brug, har anført saa himmelraabende Exempler som det, at de Vilde slaae deres Forældre ihjel, saa har man forseet sig paa det Udvortes. Dersom man nemlig kunde bevise, at de Vilde paastaae, at man skal hade sine Forældre, saa var det en anden Sag; men det mene de ikke, de mene at man skal elske dem, og Feilen er blot den Maade, paa hvilken det yttres sig; men det er jo klart, at de Vilde mene ikke at skade deres Forældre, men at gavne dem.

=

JJ:7

» *Schreibe*« sprach jene Stimme und der Prophet antwortete »für wen?« – Die Stimme sprach: für die Todten, für die, die Du in der Vorwelt lieb hast«. – »Werden sie mich lesen.« – »Ja, denn sie kommen zurück als Nachwelt«.

[a] cfr ogsaa samme Bind p. 8.9.10 angaaende et Digt af Biskop Synesius, der er værd at læse.

cfr Herder *zur Litteratur und Kunst* 16^d B. p. 114

JJ:8

=

Saa længe man har noget udstaaende med Nogen, bliver man ikke lykkelig. Ilithyia var den Gudinde, der kom de Fødende til Hjælp. Naar hun sad med foldede Hænder, da kunde den Fødende ikke føde, saaledes naar der er et andet Msk., der folder Hænderne, saa kan man ikke blive lykkelig; maaskee det er en Bedende han har nægtet Noget. –

JJ:9

=

Modsigelsen er egl. det Comiskes Categorie.

JJ:10

=

Jo mere organisk et Legeme er udviklet, desto forfærdeligere er For[r]aadnelsen. Naar Græsset raadner, er det en Vellugt, naar et Dyr raadner, stinker det. En Mands Fortabelse er forfærdelig, end forfærdeligere en Qvindes. Er det et Beviis for, at Manden staaer høiere end Qvinden?

JJ:11

=

Jeg kunde nok danne en Ende paa min Antigone, naar jeg lod hende være et Mandfolk. Han forlod da den Elskede fordi han ikke kunde beholde hende i Forening med sin egen Smerte. For at gjøre det rigtigt, maatte han gjøre hele sin Elskov til et Bedrag mod hende; thi ellers fik hun Deel paa en aldeles uforsvarlig Maade i hans Lidelse. Denne Krænkelser opbragte Familiens Vrede; en Broder fE. traadte frem som Hævner, jeg vilde da lade min Helt falde i en Duel.

d. 20 Nov. 42.

JJ:12

Anlæg. Een giver en Novelle ud, for at bortlede Opmærksomheden fra det Historiske i den, bruger han fingerede Navne, Skjebnen vil, at han kommer til at bruge et Navn paa en Pige, der virkelig er til, paa hvem mange Smaatræk passe. Pigen i Novellen er fremstillet i et ufordeelagtigt Lys; den virkelige Pige er prostitueret. Forfatteren kan kun redde sig ud af Sagen ved at tilstaae Sandheden. Det kan han ikke - Collision.

[a] Til en saadan Tragedie kunde Æschulus' Liv give Anledning, da han uvidende aabenbarer Mysterierne. cfr. Arist. *Ethik* 3, 2.

d. 20 Nov. 42.

JJ:13

»Inter accidentia sola, non autem inter formas substantiales individuorum ejusdem speciei, plus et minus reperitur.«

cfr. Cartesius *de methodop.* 1.

JJ:14

#

Cartesius har for en stor Deel nedlagt sit System i de 6 første *meditationes*. Man behøver da ikke altid at skrive Systemer. Jeg vil udgive »philosophiske Overveielser i Hefter og deri kan jeg rykke ud med mine midlertidige Betænkninger. Det var maaskee ikke saa galt at skrive paa Latin.

JJ:15

#

Solons Sætning, at Ingen tør prise sig lykkelig, saa længe han lever, indeholder en dyb Smerte over Livet; thi egl. vil det sige, at Ingen er lykkelig før i det Øieblik han har været det, og da er han jo paa en Maade ulykkelig, fordi han ved sin Lykke som noget Forbigangent.

JJ:16

#

Hvorvidt har det gl. Ord: *opposita juxta se posita magis illucescunt* speculativ Gyldighed i Forhold til hele Mskelivets Bygning, hvorvidt er den blot en æsthetisk-praktisk Regel. Har den speculativ Gyldighed, saa er Livets Duplicitæt statueret.

JJ:17

#

Hvilken Anskuelse indeholder den dybeste Opfattelse af Livet, at Modsætning forener Mskene ell. Eenhed og Liighed. Heraklit lærte, at kun Ting, der staae hinanden imod ere nyttige for hinanden; Empedokles, at enhver Ting kun drages til sig af det Lige.

cfrArist. *Ethik* 8, 2.

JJ:18

#

Det er gaaet i Videnskabernes Verden som i Handelens. Først skete Omsætningen *in natura*, siden opfandt man Penge; nu skeer i Videnskaben al Omsætning i Papirspenge, som intet Msk. bryder sig om uden - Professorer.

JJ:19

#

Saavidt har ingen Orthodoxie drevet det med overspændt Afgudsdyrkelse, som man i Keiser-Perioden drev det med Keiserens Billede: en Mand blev dømt for Majestæts-Forbrydelse, der slog sin Slave, der bar en Sølv-Drachme hos sig, paa hvilken Keiserens Billede var præget (cfr. *Philostratus Leben des Apollonius v. Tyanap.* 185. Noten citerer Suetonius *vita Tiberii* 58.).

JJ:20

#

Det var et ret brugeligt Motiv til en Tragedie, naar man moderniserede det lidt, den Historie, der fortælles i Aristoteles *Politik* 5, 4. angaaende Oprindelsen til politiske Uroligheder i Delphi, grundede paa en Giftermaalssag. Brudgommen, hvem Augurierne forudsige en Ulykke, der vilde have sin Oprindelse af hans Giftermaal, forandrer pludselig sin Plan, idet han kommer for at hente Bruden. Familien bliver fornærmet, da den antager det for en Spot, for at hævne sig skaffer den et Tempel-Kar iblandt hans Husgeraad, medens han er i Templet, og han blev dømt som Tempelrøver.

#

JJ:21

I Aristoteles *Ethik* 5te Bog cap. 10, findes en Mængde Exempler paa hvorledes Konger selvforskyldt have foranlediget Revolutioner. Det er ofte meget interessante Collisioner, et godt Flor for en Digter.

JJ:22

#

Saaledes bør man være begejstret som Dion var det, da han med faae Ledsagere gik i Krig mod Dionys: ham var det nok, sagde han, at have deeltaget deri; om han skulde døe i det Øieblik han steeg i Land, uden at komme til at udrette Noget, vilde han dog ansee denne Død for lykkelig og hæderlig.

cfrAristoteles *Politik* 5, 10 (hos Garve p. 468.)

JJ:23

#

Der er 2 Ting, siger Leibnitz strax i Begyndelsen af *Theodiceen*, der især har voldet Msk. Vanskeligheder, det er Forholdet mell. Frihed og Nødv., og Materiens Sammenhæng og dens enkelte Dele. Det første Problem har beskjæftiget alle Msker, det sidste Philosopherne.

JJ:24

#

Det er ypperligt hvad Leibnitz taler om den dovne Fornuft » *la raison paresseuse*« cfr Erdmanns Udgave p. 470, anden Spalte. – Chrysipp har ogsaa brugt den, cfr Tennemann *Ges. d. Ph.* 4^d B. p. 300.

[a] og p 518 § 55 le sophisme paresseux (λογος αργος) sophisma pigrum.

JJ:25

#

Det er en psykologisk Mærkelighed. Vindex gjorde Oprør under Nero. Det Nero blev meest forbittret over, var, at han havde sagt at Nero var alt mere end en Citarspiller, og mere en Citarspiller end en Konge.« Det der krænkede ham var, at han ansaae ham for en slet Citarspiller.

Philostratus. *Apollonius af Tyanas Levnet.* 5, 10. p. 430 i Oversættelse

i Noten citeres Dio Cassius LXIII, 22-24.

Sveton. *Vit. Ner.* 41.

JJ:26

#

Augustiner-Generalen Gregorius Rimini antog de smaae Børn[s] Fordømmelse og fik derfor Tilnavnet tortor infantum cfr. Leibnitz *Theodicee* 1., § 92.

JJ:27

#

En Jesuit Johan Davidius har skrevet en Bog: *Veridicus Christianus*, der er ligesom en Bibliomantie, hvori man kan slaae op for at gribes af det Pludselige og derved blive Xsten

cfr. Leibnitz *Theod.* 1, 101.

JJ:28

#

Imod Gomaristerne udkom der et satirisk Skrift: *fur prædestinatus.* cfr Leibnitz *Theodic.* § 167.

JJ:29

#

Hvad kan det være for en Roman som Leibnitz omtaler i sin *Theodicee* § 173 under Titlen: *Mademoiselle de Scudéry?* Saaledes hedder jo ogsaa Hoffmanns bekjendte Fortælling.

#

JJ:30

Augustus synes at være død meget fornøiet; han citerede i sin Dødsstund et græsk Vers, der betyder: plaudite, Sveton anfører det:

Δοτε κροτον, και παντες υμεις μετα χαρας κτυπησατε.

cfr. Leibnitz *Theod.* § 261.

JJ:31

#

Det er et ret comisk Lapserie af Apollonius af Tyana, den Udvidelse af den Sætning [b] at kjende sig selv. Det blev anseet for vanskeligt og for det Høieste, og dog er han ikke fornøiet dermed, men siger om Pytagoras, hvad han da vel ogsaa vil anvende paa sig selv, at han ikke blot kjendte sig selv, men tillige vidste, hvem han havde været. Herved er paa en besynderlig comisk Maade den første Sætnings Dybsind hævet. Saaledes gaaer det i vor Tid mange Philosopher, de skal sige noget Mere og latterliggjør derved Alt, om der end altid bliver nok, der finder, at det er en uhyre Viisdom.

[a] cfr. 6 Bog, 11 p. 500.

[b] Et lignende Lapserie af en af Heraklits Tilhængere. Heraklit havde sagt: man kan ikke gaae to Gange igjennem den samme Flod. En Discipel vilde forbedre det og sagde: man kan end ikke gjøre det eengang. Derved er Nerven hævet, Sætningen, forsaavidt den er bleven til Noget, blev til det Modsatte, til en eleatisk Sætning, og nægter Bevægelsen.

JJ:32

#

Naar man har een Tanke, men en uendelig, da kan man bæres af den hele Livet igjennem, let og flyvende, ligesom Hyperboræeren Abaris, der baaret af en Piil, bereiste hele Verden

Herodot IV, 36

#

JJ:33

Cantantur hæc, laudantur hæc,

Dicuntur, audiuntur.

Scribuntur hæc, leguntur hæc

Et lecta negliguntur.

JJ:34

#

Situation

Et Msk. modtager et Brev fra et andet Msk. Saasnart han blot seer Udskriften ahner han strax dets Indhold, hvilket er yderst afgjørende for hans hele Liv. Han giver sig ikke Tid til at læse Brevet, styrter hen til den Anden. Denne forudsætter at han har læst Brevet, og da det virkelig handlede om, hvad den første havde ahnet, bestyrkes den Anden i sin Vildfarelse. Det forundrer ham, at der intet Hensyn tages til dets Indhold, han maa ansee det for en Art Haardnakkethed. Endnu staaer det i hans Magt at give Sagen et andet Udseende, der forandrer Alt og deres Forhold. Det lykkes. Lang Tid efter kommer den Første til at læse Brevet, og seer hvorledes han ved sin Overilelse har gjort alt galt og den Anden Uret. (denne Skyld er en tragisk Skyld. Dronning Elisabeth i den bekjendte Situation med Ringen har ingen Skyld, Skylden ligger i en Anden, det er det Ufuldkomne). (Overilelsen kunde motiveres derved at der i Øieblikket maatte skee Noget, fordi Tiden var kort, og saaledes det første Msk. i denne Skynding fæstede sin Opmærksomhed alene paa at handle, hvilket var tilgiveligt, saa meget mere som han godt vidste, at han maatte vide det Almindelige)

JJ:35

#

Naar man vil opfatte Troen som en blot Erkjenden af historiske Ting, saa kommer man consequent og simplement til saadanne Latterligheder som at mene, at det om Jorden er flad ell. rund hører med til Troen. I Erasmus Montanus siger derfor Jeronymus meget rigtigt, at Erasmus har vildfarende Meninger i Troen, og anfører dette, at han troer Jorden er rund.

JJ:36

#

I Kings Værk: *de origine mundi* i 5 Capitels 4^d Afdeling findes der udentvivil adskillige Notitser der i ethisk Henseende vare ret brugbare.

JJ:37

#

Leibnitz fortæller, at der var en Baron Andrè Taifel, der i sit Vaaben havde en Satyr og følgende spanske Indskrift: *mas perdido y menos arrepentido plus perdu et moins repentant*, og at senere en Greve Villamedina, der var forelsket i Dronningen, havde samme Valsprog, for at betegne en haabløs Lidenskab man dog ikke vil opgive

cfrErdmanns Udgave af Leibnitzp.652, 2 Spalte.

JJ:38

Det kunde være et lille Epigram paa Forholdet mell. Hedenskab og Xstd. de Ord, der findes i Philostrat den

Ældres Heltehistorier (i Oversættelsen p. 20): paa vilde Træer er Blomsterne vellugtende, paa tamme Frugterne.

JJ:39

#

Da Amor forlod Psyche sagde han til hende: Du skal blive Moder til et Barn, der vil blive et Gude-Barn, hvis Du tier, kun et Msk, hvis Du forraader Hemmeligheden. – Ethvert Msk, der veed at tie bliver et Gudebarn; thi i Taushed ligger Besindelsen paa sin guddl. Herkomst, den, der taler, bliver et Msk. – Hvor Mange veed at tie – hvor Mange forstaae blot, hvad det vil sige: at tie

JJ:40

#

»Hvad jeg forudsiger, det vil enten skee ell. det vil ikke skee; thi Apollo forundte mig Prophetiens Gave.«

Tiresias.

(Disse Ord findes etsteds hos Leibnitz i hans *Theodicee*, citerede efter Bayle, troer jeg).

JJ:41

#

παντως γαρ ουδεις Ερωτα εφυγεν η φευξεται μεχρι αν καλλος η και οφθαλμοι βλεπωσιν. –

cfr.de sidste Ord af Fortalen til Longi *Pastoralia*. –

#

JJ:42

Abælard lod sig ypperlig behandle dramatisk. I Bossuets *Geschichte*, 6te Bind p. 315 o: fl., har jeg understreget enkelte Vink hans Liv betræffende. Situationerne vilde blive yderst interessante; Heloise har ikke blot været forelsket i Abælard, men filosofisk forgabet i ham, stolt af hans Navnkundighed, iversyg paa hans filosofiske Ære.

JJ:43

#

Hvori ligger det Comiske i disse Ord af Erasmus Rotterodamus

neque enim sum nescia (det er stul[ti]tia der indføres talende) quam male audiat stultitia etiam apud stultissimos.

cfr *Stultitiæ Lausp.* 1.

JJ:44

#

Jo mere ophøiet et Msk. er over et andet, hvem han elsker, desto mere vil han (msklig talt) føle sig fristet til at drage ham op til sig; men desto mere vil han (guddl. talt) føle sig bevæget til at stige ned til ham. Dette er Kjærlighedens Dialektik. Besynderligt nok at man ikke har seet det i Xstd., men bestandig talt om Christi Mskblivelse som en Medlidenhed ell. som en Nødvendighed.

#

JJ:45

Dersom jeg nogensinde skulde blive anklaget, da vilde jeg strax indgaae med et Bønsskrift til hans Majestæt, om det ikke maatte forundes mig den Naade strax at blive idømt den (i Forhold til Tilfældet) høieste Straf, om det saa var at blive henrettet, om det strax maatte blive exequeret. Dette vilde jeg ansøge af følgende Grunde: 1) fordi Processen koster Penge, 2) koster Tid, og jeg har ikke Tid til at vente paa, at Msker skulde faae afgjort hvad der er det Retfærdige, hvilket desuden er mig ligegyldigt, naar jeg blot faaer en Ende paa Sagen 3) fordi den hele Snak om Retfærdighed er Passiar, og man kan ligesaa godt lade sig henrette uden Lov og Dom, som efter 3 Instantsers Kjendelse.

JJ:46

#

Jo betydningsfuldere en Individualitet er desto lettere vil han finde Virkeligheden, desto tungere vil han finde Muligheden. Dette er Udtryk for en ethisk Betragtning. Æsthetisk betragtet (∴ i Forhold til Nydelse) vil han finde Muligheden intensivere end Virkeligheden.

JJ:47

#

Quod vero (perdix) supervolante masculo, vel audita solum voce ejus, vel etiam solo halitu oris concepto concipiat, Aristoteles refert.

Hieronymi Cardani *de rerum varietate*p. 375.

JJ:48

Den philosophiske Terminologie og Brugen af samme uarter dog reent til det Latterlige. Jeg gad vidst, hvad Een vilde sige, hvis jeg m: H: t: Jordskjælv fulgte den gl. Terminologie.

»Inter terræ miracula est motus ejus, de quo alias dictum est. Quatuor ejus differentiae, ab effectu. Chasmaticus, Brasmaticus, Clitimachus, Micematicus.«

Enhver vil let forstaae Forskjellen men ikke Terminologien.

cfr. Hieronymus Cardanus *de varietate rerump.* 57.

JJ:49

#

Det er ret interessant, at Pythagoræerne antog, at εν baade er περιπτον og αριον – det er ligesom den Væren der baade er Væren og Ikke-Væren ∴ Bevægelsen.

JJ:50

#

Hamann 8^d B. p. 307. n:

Det er en ret interessant Historie, som Lucian skal fortælle om Demonax. Ikke blot den, der aabenbarede de eleusinske Mysterier, men ogsaa den, der ikke vilde lade sig indvie i dem, blev straffet. Det sidste var Tilfældet med Demonax. Athenienserne, der allerede før de hørte hans Forsvar, havde forberedt sig paa at stene ham, bleve dog bevægede, da de hørte hans Forklaring, at han ikke kunde lade sig indvie deri, fordi han ikke kunde opfylde Betingelsen, at

[a] Den findes hos Lucian i 2^d B.

JJ:51

Det fornøjer mig at see, at Trendlenburg

JJ:52

Det, der konstituerer Galskab

JJ:53

Naar jeg har ladet » *Enten – Eller*« ende med den Sætning: at kun den Sandhed, der opbygger, er Sandhed for En, saa er der destoværre vel kun Faae, der see den Anskuelse, der ligger deri. Der er bleven stridt meget i den græske Philosophie om Sandhedens

Kriterium (jfr. f. Ex. Tennemann *Gesch. d. Philos.* 5. C. S. 301); det vilde være ret interessant at forfølge denne Sag videre. Jeg tvivler imidlertid stærkt paa, at man vil finde et concretere Udtryk. Folk troe formodentlig, at hine Ord staae i » *Enten - Eller*« som et Udtryk; der kunde ogsaa være brugt et andet Udtryk. Ordene ere jo ikke engang spatierede, - Herre Gud, saa er der formodenlig ikke stort ved dem.

JJ:54

Min Dom om » *Enten - Eller*«.

Der var et ungt Menneske, lykkeligt begavet som en Alcibiades. Han foer vild i Verden. I sin Nød saae han sig om efter en Socrates, men i sin Samtid fandt han ingen. Da bad han Guderne at forvandle ham selv dertil. Og see! Den, der havde været saa stolt af at være en Alcibiades, han blev saa beskjemmet og ydmyget ved Gudernes Naade, at han, da han netop havde faaet det han kunde være stolt af, følte sig ringere end Alle.

JJ:55

Det er det, jeg ønsker hos et Msk, hvad en Stoiker bruger i ond Forstand: ευκαταφορία εις παθος (cfr Tennemann *Ges. d. Ph.* B. 4. p. 129. not.).

JJ:56

#

Om jeg end ikke har beviist Andet ved at skrive » *Enten - Eller*« saa har jeg dog beviist, at man i dansk Litteratur kan skrive et Værk, at man kan arbeide uden at behøve Sympathiens varme Omslag, uden at behøve Forventningens Incitementer, at man kan arbeide, medens man har Strømmen mod sig, at man kan være flittig uden at synes det, at man i Stilhed samler sig, medens næsten enhver Stymper af Student tør tillade sig, at ansee Een for en Dagdriver. Om Bogen selv var meningsløs, dens Tilblivelse er dog det fyndigste Epigram, jeg har skrevet over en vrøvlevoren filosofisk Samtid.

JJ:57

#

Man siger, at Erfaringen gjør et Msk. klog. Det er meget ufornuftigt talet. Var der ikke noget Høiere til end Erfaring, saa vilde den netop gjøre ham gal.

JJ:58

#

Xsti Fremtræden er og bliver dog et Paradox. I Forhold til hans Samtid laae det deri, at han dette bestemte enkelte Msk, der saae ud som andre Msker, talte som disse, fulgte Skik og Brug, at han var Guds Søn. For enhver senere Tid er Paradoxet et andet; thi da den ikke seer ham med legemlige Øine er det lettere at forestille sig ham som Guds Søn, men nu kommer det Anstødelige, at han talte i en bestemt Tidsalders Tankegang. Og dog hvis han ikke havde gjort det, saa havde der været skeet en stor Uretfærdighed mod hans Samtid; thi den havde da været den eneste, der havde haft et Paradox at forarge sig over. – At hans Samtid har haft det værste Paradox, det er idetmindste min Mening; thi den sentimentale Længsel efter at have været samtidig med Xsto, som Mange tale om, har ikke stort at betyde, at være Vidne til et saadan Paradox er en høist alvorlig Sag.

JJ:59

#

Det er et herligt Digt af Evald, Advarsel mod Selvmord. Et Vers især:

Mon Havets Bølger slette ud?

Mon Gift fortærer Præg af Gud?

Kan Dolken dræbe Tanker?

cfr1^{ste} B. p. 299.

JJ:60

#

Bevidstheden forudsætter sig selv, og at spørge om dens Oprindelse, er et ørkesløst Spørgsmaal, der er ligesaa captieust som det gl.: hvad har først været til Træet ell. Kjernen? Var der ingen Kjerne hvoraf blev da det første Træ? Var der intet Træ, hvoraf blev da den første Kjerne?

#

JJ:61

Det er besynderligt nok, at Schakspeare i *Machbet* har ladet det blive en Søvnjænger-Scene, hvori vi ahne Lady M. Samvittigheds Nag. Jeg troer Virkningen vilde have blevet endnu større, hvis han havde ladet hende selv vide, at hun gik i Søvn, og nu aldrig turde betroe sig til Søvnens af Skræk for at forraade sig: I en saadan Nattetime, hvor hun havde fjernet Alt fra sig, hvor hun

vilde ønske hele Verden en tryk og urokkelig Søvn, blot for at hun da turde forunde sig selv et Blund, i denne natlige Angst, hvor hun blot blundede og hvert Øieblik vaagnede vilde hendes Qval tage sig forfærdelig ud.

JJ:62

#

Den egl Rugen over Ideen bør være skjult for enhver profan Viden, og Indblanden af Fremmede - saaledes vil Fuglen ikke udruge sit Æg, naar man har rørt ved det.

JJ:63

#

Livets Udvikling er en besynderlig Tilbagegang; Barnet bryder sit Hoved med at forstaae de vanskelige Ting, den Ældre kan netop ikke forstaae de allersimpleste.

JJ:64

#

Da jeg var meget ung kunde jeg ikke forstaae, hvorledes man bar sig ad med at skrive en Bog. Det forstaaer jeg nu meget godt, nu derimod kan jeg ikke begribe, hvorledes Nogen gider gjøre det.

#

JJ:65

Hvad der fortrinligt beskæftigede den ældre Philosophie, den ældste i Grækenland, er Spørgsmaalet om Bevægelsen, hvorved Verden blev til, Elementernes constitutive Forhold til hinanden. - Hvad der især har beskæftiget den nyeste Philosophie er Bevægelsen ∴: den logiske Bevægelse. Det vilde ikke være uden Betydning at parallelisere de forskjellige Sætninger fra disse tvende Sphærer. Den nyere Philosophie har aldrig gjort Rede for Bevægelsen. Saaledes findes der i den ellers noksom vidtløftige Categorie-Tavle ingen Categorie, der hedder Mediationen, hvilken dog for den nyeste Ph. er den væsentligste af Alle, ja egl. Nerven i den, det hvorved den vil adskille sig fra enhver ældre.

JJ:66

#

Pythagoras sagde, at den viseste Mand var den, der gav Tingene deres Navn og som havde opfundet Tallet.

cfrTennemann 1ste B. p. 101.

JJ:67

#

Enhver uendelig Viden er negativ, (et uendeligt Forhold er det ogsaa »altid at have Uret), og dog er det Negative høiere end det Positive¹. Saaledes lærte Pythagoras ogsaa, at det lige Tal er ufuldkomment, det ulige fuldkommen.

[a] Som Pythagoræerne overhovedet ikke ansaae det for det Fuldkomne, hvoraf Noget opstaaer, men det, der opstaaer deraf. cfrTennemann 1ste B. p. 119.

#

1 saaledes ansaae ogsaa Pythagoræerne det Endelige for høiere og fuldkomnere end det Uendelige. cfr.Tennemann 1ste B. p. 115.

JJ:68

At Eenheds-Principet har ophævet Modsætnings-Principet, kan man kun sige i samme Forstand som Pythagoras lærte, at Een ikke var et Tal. Een gaaer forud for Adskillelsen, og med Adskillelsen begynder først Tallet. Eenheden gaaer forud for Modsætningen og med Modsætningen begynder først Tilværelsen.

[a] eller i samme Forstand som Eleaten Zeno sagde: μηδεν των οντων εστι το έν cfr. Tennemann 1ste B. p. 202 og note.

JJ:69

#

Heraklit trak sig tilbage fra Forretninger, skrev sit berømte Værk, nedlagde det i Dianas Tempel som en Skat, der kun skulde være tilgjængelig for Kjendere.

JJ:70

#

En af de 7 Vise har sagt, at det var forunderligt, at paa Løbebanen stred de Kunsterfarne, men de i Kunsten Uerfarne vare Dommere.

JJ:71

#

Det Forfærdelige er, naar et Mskes Bevidsthed fra Barndommen af har faaet et Tryk, som al Sjælens Elasticitæt, al Frihedens Energie ikke kan hæve. Sorg i Livet kan vel fortrykke Bevidstheden, men indtræder Sorgen først i en modnere Alder faaer den ikke Tid til at antage denne Natur-Skikkelse, det bliver et historisk Moment, ikke et Noget, der ligger ligesom ud over Bevidstheden selv. Den, der har et saadant Tryk fra Barndommen af, han er ligesom et Barn, der bliver

med Tangen taget ud af Modersliv og som bestandig har en Mindelse om Moderens Smerte. Et saadant Tryk lader sig ikke hæve, men derfor behøver man ikke at fortvivle; thi det lader sig bære i Ydmyghed. Det er unægtelig een af de vanskeligste Opgaver, fordi det er saa vanskeligt at faae det ind under Bestemmelsen af Skyld. Der var en Tid, da jeg af Frygt for at blive stolt af mine Lidelser, opstillede den Sætning, at alle Msker i Grunden lide ligemeget. Dog dette er i Grunden en Art Stoicisme, der ved sin Abstraktion hæver den concretere Forestilling om et Forsyn. Pontoppidan i hans Forklaring siger: at enkelte Msker blive forsøgte i usædvanlige Lidelser, men dette vil engang baade deres Sjæl. Dette er langt Skjønnere.

JJ:72

#

Naar man paastaaer, at det, jeg siger, er det Samme, som alle de Andre sige, da skal jeg Intet have derimod, naar man tager det i samme Betydning som naar Leucipp sagde, at et Sørgespil og et Lystspil bestaaer af de samme Bogstaver, kun at Ordenen er forskjellig.

cfrTennemann *Gesch. d. Ph.* 1ste B. p. 264 n:

JJ:73

#

At Guds Søn blev Mske er vistnok det høieste metaphysiske og religieuse Paradox, men det er endnu ikke det dybeste ethiske Paradox. Xsti Fremtræden beholdt en Polemik imod Tilværelsen. Han blev Msk. saaledes som alle Andre, men Virkelighedens concret-ethiske Momenter stod han i et polemisk Forhold til. Han gik omkring og lærte Folket, eiede Intet, havde ikke det han skulde helde sit Hoved til. Det er nu vistnok Opløftende, at see den Tro og Tillid til Forsynet, der gjør et Msk. sorgløs som Himlens Fugl og Markens Blomst; men hvorvidt er dette et ethisk Udtryk for et Mskliv. Skal et Msk. ikke arbejde for at leve, tør jeg saaledes lade være at sørge for den Dag imorgen. Her møder de allervanskeligste Problemer. Xsti Liv havde et negativ-polemisk Forhold til Kirke og Stat. Det høieste ethiske Paradox, vilde være, naar Guds Søn gik ind i hele den Virkelighed, blev et Leed deri, bøiede sig under hele dens Smaalighed; thi om jeg end har Mod og Tillid og Tro til at døe af Sult, saa er dette beundringsværdigt, og i hver Generation er der vel ikke 10 der har det, men vi lære jo dog og forkynde, at det vilde være endnu større, at indordne sig derunder

Gud hjælpe det stakkels Hoved, der har med den Art Tvivl at gjøre, det ulykkelige Msk., der har Lidenskab nok til at tænke, det stumme Bogstav, der ikke kan gjøre Andet for andre Msker, end tie stille med hvad han lider og om muligt smile, at Ingen skal mærke det paa ham.

JJ:74

#

Vil man kalde min Smule Viisdom Sophistik, saa maa jeg dog gjøre opmærksom paa, at den mangler een Egenskab idetmindste, som dog saavel efter Platos som Aristoteles^s Definitioner hører til: at man tjener Penge ved den.

cfrTennemann *Ges. d. Ph.* 1ste B. p. 355. not.6.

#

JJ:75

Jeg vil sige til mig selv, hvad Socrates siger til Theætet:

Ωδινεις γαρ, ω φιλε Θεαιτητε, δια το μη κενος αλλ' εγχυμων ειναι.

cfrAst 2 Tom. p. 22.

JJ:76

#

Anlæg.

Et Msk. har i sin tidlige Ungdom engang ladet sig i en exalteret Tilstand henrive til at besøge et offentlig Fruentimer. Det Hele er glemt. Nu vil han gifte sig. Da vaagner Angesten. Den Mulighed, at han kunde være Fader, at der etsteds i Verden kunde leve en Skabning, der skyldte ham Livet, martre ham Dag og Nat. Han kan Ingen indvie deri, han eier end ikke selv en paalidelig Vished om Faktum. – Det maa derfor være skeet hos et offentlig Fruentimer, i Ungdommens vilde Hensigtsløshed; havde det været en lille Forelskelse, ell. en virkelig Forførelse lod det sig ikke tænke, at han kunde være uvidende, men nu er netop denne Uvidenhed Uroen i hans Qval. Paa den anden Side kan Tvivlen, netop paa Grund af det hele Faktums Letsindighed, først ret komme i Bevægelse, idet han virkelig bliver forelsket.

JJ:77

#

Det er bedre at give end at tage, men det kan stundom være ydmygere at ville modtage, end at ville give. Der var maaskee den, der var redebøn til af Kjærlighed at bortgive Alt, men ikke vilde modtage Noget.

JJ:78

#

... et Kys, der var noget mere end en Mundsmag.

JJ:79

#

Anlæg.

Et Mske, der længe har gaaet og gjemt paa en Hemmelighed, bliver sindssvag. Her skulde man troe, at hans Hemmelighed maatte komme for Dagen, men see trods sin Afsindighed fastholder hans Sjæl dog sit Skjul, og hans Omgivelse bliver endnu mere overbeviist om at den falske Historie, med hvilken han har bedraget den, er Sandhed. Han helbredes for sin Galskab, faaer Alt at vide, hvoraf han indseer, at han Intet har forraadt. Var det nu glædeligt for ham ell. ikke, maaskee kunde han have ønsket i sin Afsindighed at blive af med sin Hemmelighed; det er som var der en Skjebne, der nødsagede ham til at forblive i sin Hemmelighed og ikke vil lade ham slippe ud deraf. Eller var det ikke glædeligt, var det ikke en god Genius, der hjalp ham til at bevare sin Hemmelighed.

JJ:80

#

Un sot trouve toujours un plus sot, qui l'admire.

Boileau.

JJ:81

#

Naar jeg ikke er reus voti, saa vil Intet gaae for mig. Derved fik jeg theologisk Attestats, derved skrev jeg min Disputats, derved blev jeg i 11 Maaneder fix og færdig med » *Enten - Eller*«. Hvis noget Msk. fik den egl. Bevæggrund at vide, Herre Gud et saadant stort Værk tænker man vel maa have en meget dyb Grund ... og dog betræffer den aldeles mit private Liv - og Hensigten - ja fik man den at vide, saa blev jeg erklæret for splittergal. Om jeg selv ansaae det for et interessant Arbeide, det vilde man maaskee tilgive mig, men at jeg antog det for en god Gjerning, at det er det der tiltaler mig meest ved den hele Sag ...

JJ:82

#

Hvor er Grændsen dog mellem Leve-Viisdom og Religieusitet. Mynsters Prædikener ere langt fra altid reent religieuse, han trøster ogsaa med, at det maaskee kan blive godt igjen, at der kommer blidere Dage o: s: v:, hvilket dog egl. ikke endnu er en religieus Trøst; man krymper sig ved at gaae ud paa

Strømmen, man søger at vade saa længe som muligt. Saa længe dette ikke bestemt er afgjort, bliver der altid en Tvivl om Virkelighedens Betydning i Eens hele Tankegang.

JJ:83

#

Det Skeptikerne egl. skal fanges paa, er det Ethiske. Alle lige siden Cartesius have meent, at i den Tid i hvilken de tvivlede, turde de Intet bestemt udsige m: H: t: Viden, men derimod turde de vel handle, fordi man i denne Henseende kunde nøies med det Sandsynlige. Hvilken uhyre Modsigelse! Som om det ikke var langt forfærdeligere at gjøre Noget, hvorom man var tvivlsom (thi derved paadrager man sig Ansvar) end at statuere Noget. Eller var det fordi det Ethiske i sig var vist? Saa var der da altsaa noget som Tvivlen ikke kunde naae!

JJ:84

#

Xstus skjulte noget for sine Disciple fordi de ikke kunde bære det. Det var kjærligt gjort af ham, men er det ethisk? Det er en af de vanskeligste ethiske Tvivl, naar jeg ved at fortie Noget kan frelse et andet Msk. for en Smerte, har jeg Lov dertil, eller gjør jeg ikke et Indgreb i hans msklige Existents.

[a] Paa dette Punkt ligger mit Livs Paradox, mod Gud har jeg altid Uret, men er det en Forbrydelse mod Msker?

#

JJ:85

Hiin Qvinde, der i den franske Revolution blev tilbedt »som Fornuftens Gudinde« kunde afgive et tjenligt Stof til et Drama. Hun døde, som bekjendt, senere i den ussleste Tilstand i et Hospital.

JJ:86

#

Theodorus Atheos har sagt: han gav sin Lære med den høire Haand, men hans Tilhørere modtog den med den venstre.

cfrTennemann *Ges. d. Ph.* 2^d B. p. 124. not. 39.

JJ:87

#

Anlæg.

Lad os antage (hvad hverken det gl. T. ell. *Koranen*

a Man kunde tillige lade Abrahams tidligere Liv

melder om) at Isaak vidste, at det var Hensigten af den Reise han med sin Fader skulde foretage til Morijabjerget, at han skulde offres – hvis der nu levede en Digter i min Samtid, han vilde kunne fortælle, hvad disse tvende Mænd talte sammen om paa Veien^a. Jeg tænker først har Abraham seet med al sin Faderkjærlighed paa ham, hans ærværdige Aasyn hans sønderknuste Hjerte har gjort hans Tale mere indtrængende, han har formanet Isaak at bære sin Skjebne med Taalmodighed, han har ladet ham dunkelt forstaae, at han som Fader leed endnu mere derved. – Dog det hjalp ikke. Da tænker jeg, at Abraham har et Øieblik vendt sig bort fra ham, og da han atter vendte sig til ham, da var han ukjendelig for ham, hans Øie var vildt, hans Mine isnende, de ærværdige Lokker havde reist sig som Furier over hans Hoved. Han greb Isaak i Brystet, han drog Kniven, han sagde: »Du troede, at det var for Guds Skyld, at jeg vilde gjøre det, Du tog fejl, jeg er en Afgudsdyrker, denne Lyst er igjen vaagnet i min Sjæl, jeg vil myrde Dig, det er min Lyst, jeg er værre end nogen Menneskeæder, fortvivl Du taabelige Dreng, der indbildte Dig, at jeg var din Fader; jeg er din Morder, og det er min Lyst«. Og Isaak faldt paa Knæ og raabte til Himlen: Forbarmende Gud, forbarm Dig over mig. Men da sagde Abraham ganske sagte ved sig selv: »Saaledes skal det være; thi det er dog bedre, at han troer, at jeg er et Umenneske, at han forbander mig, at jeg var hans Fader, og endnu dog beder til Gud, end at han skulde vide, at det var Gud, der paalagde Fristelsen, thi da vilde han tabe sin Forstand og maaskee forbande Gud«.

– Men hvor er vel den Digter i Samtiden, der ahner saadanne Collisioner? Og dog var Abrahams Adfærd ægte poetisk, høimodig, høimodigere end Alt, hvad jeg har læst om i Tragedier. – Naar Barnet skal vænnes fra, da sværter Moderen sit Bryst, men hendes Øie hviler ligesaa kjærligt paa Barnet. Dette troer, at det er Brystet, der har forandret sig, men Moderen er uforandret. Og hvorfor sværter hun Brystet, fordi hun siger, at det var Synd, at det skulde see lifligt ud, naar Barnet ikke maa faae det. – Denne Collision er let løst; thi Brystet er kun en Deel af Moderen selv. Held den, der ikke oplevede rædsommere Collisioner, der ikke behøvede at sværte sig selv, der ikke behøvede at fare til Helvede for at faae at vide, hvorledes en Djævel seer ud, at han kunde tegne sig selv saaledes, og om mulig paa den Maade frelse et andet Menneske idetmindste i dets Guds-Forhold. Det vilde være Abrahams-Collisionen.

– Den, der har forklaret denne Gaade, han har forklaret mit Liv.

Dog hvo var der i min Samtid der forstod denne?

JJ:88

#

Idag stod der i *Adresseavisen*: formedelst anden Bestemmelse sælges 16 Alen svært sort Silketøi.« Gud

ikke have været uden Skyld, og nu lade ham i sit stille Sind gumle paa den Tanke, at det var Guds Straf, maaskee endog lade ham faae den tungsindige Idee, at han maatte komme Gud til Hjælp i at gjøre Straffen saa tung som mulig.

veed, hvilken den første Bestemmelse har været. Det kunde blive en god Replik, om man lod en Pige, der i de afgjørende Dage før Brylluppet blev bedraget, avertere, at 16 Alen svært sort Silketøi o: s: v:, der var bestemte til en Brudekjole.

JJ:89

#

Mit Kjærligheds Forhold er af en egen Natur. Det er en almdl. Taktik theolog: Candidater bruge, at de begynde med at være Lærere ja saa smaat Sjælesørgere for deres Udvalgte og ende med at blive Elskere og Ægtemænd Jeg begyndte med at være Elsker og ender med at være Sjælesørger. Naar galt skal være saa er dog min Adfærd langt bedre, jeg har ikke nedværdiget det Hellige i min Kjærligheds Tjeneste, jeg bøier ligesaa meget mig selv som jeg søger at bøie en Anden under det Religieuse

JJ:90

#

Det Opbyggelige er det eneste, der i Sandhed forener Spøg og Alvor. Det er saaledes en Spøg, der er kosteligere end hele Verden, at Gud i Himlene er den eneste Store, til hvem man frisk væk siger Du, om man er nok saa lille, men denne Spøg er tillige den dybeste Alvor, netop fordi ethvert Msk. gjør det. Det er derimod en saare ufuldkommen, daarlig, msklig Spøg, at en enkelt Yndling tiltaler den jordiske Majestæt med det fortrolige Du, derfor er der hell. ingen Alvor i denne Spøg.

JJ:91

#

Der er et Sted herude i Gribs-Skov som hedder Otteveiskrogen. Det Navn behager mig særdeles meget.

JJ:92

#

Jo mere et Msk. formaaer at glemme, desto flere Metamorphoser kan hans Liv faae, jo mere han formaaer at erindre, desto guddommeligere bliver hans Liv.

JJ:93

#

Det er curieust nok. Hiint lille Forord til de » to Prædikener« havde jeg besluttet at forandre, fordi det forekom mig at skjule en vis aandelig Erotik i sig, og fordi det falder mig saa overordentlig besværligt at hengive mig saa fredeligt, at den polemiske Modsætning ikke er tydelig tilstæde. Jeg iler op i Bogtrykkeriet. Hvad skeer! Sætteren beder for dette

Forord. Jeg loe rigtignok lidt af ham, i mit stille Sind derimod tænkte jeg: saa kan han jo være den »Enkelte«. Af Glæde herover havde jeg først besluttet kun at lade trykke 2 Exemplarer og forære Sætteren det ene. Der var virkelig noget skjønt i at see hans Bevægelse. En Sætter, som man skulde troe maatte blive nok saa kjed af et Manuscript som en Forfatter!

* *

JJ:94

Dersom nogensinde efter min Død

JJ:95

Efter min Død skal Ingen i mine Papirer (det er min Trøst) finde en eneste Oplysning om hvad der egentlig har udfyldt mit Liv; finde den Skrift i mit Inderste, der forklarer Alt, og som ofte gjør hvad Verden vilde kalde Bagateller til uhyre vigtige Begivenheder for mig, og hvad jeg anseer for Ubetydelighed, naar jeg tager den hemmelige Note bort, der forklarer det.

JJ:96

Paa følgende Maade frelser man i vor Tid det Religieuse. Man qvitterer Virkeligheden til Takke med Humor (thi Endeligheden er vel Synd men ikke den, der skal sørges over) og paa den Maade kan man bevare det sundt. Man gaaer ikke i Kloster, men man bliver en Nar i Verden; man mindes Christi Ord: naar Du faster (hvad vil dette sige andet end: naar Du sørger, thi Fasten var jo blot Sorgens udvortes Tegn) saa salv Dit Hoved og toe Dit Ansigt, at Du ikke maa synes fastende for Mennesker. Ved disse Ord er al Sludder og Sladder om Menighed og Leven for Menighedens Idee ophævet. Det Første, det Religieuse gjør, er at det lukker sin Dør og taler i Løndom.

Overhovedet er Inderligheden langt mere incommensurabel for Yderligheden, og intet Menneske, ikke det aabenhjertigste, formaaer at sige Alt og at begrunde alle Modsætnings-Udtrykkene.

JJ:97

Min Bestemmelse synes at være, at jeg skal foredrage Sandheden, saavidt jeg opdager den, saaledes, at det

skeer ved samtidig at tilintetgjøre al mulig Myndighed. I det jeg da bliver umyndig, i høieste Grad upaalidelig i Menneskers Øine, siger jeg det Sande og bringer dem derved i den Modsigelse, hvoraf de kun kan hjælpes ud ved selv at tilegne sig Sandheden. Først dens Personlighed er modnet, der tilegner sig det Sande, ligegodt enten det er Bileams Æsel der taler, eller en Grinebidder med sin Skoggerlatter, eller en Apostel og en Engel.

JJ:98

Det at være Forfatter er da efterhaanden bleven det usleste af Alt. I Almindelighed skal man træde frem ligesom hiin Gartnersvend paa en Vignet i *Adresseavisen*, med Hatten i Haanden, bukkende og krybende, anbefalende sig ved gode Recommendationer. Hvor dumt: den, der skriver, skal forstaae det hvorom han skriver bedre end den, der læser, ellers skal han ikke skrive. -

Eller man maa see at blive en snu Lommeprokurator, der veed at dreie Publikum en Næse. - Det vil jeg ei, det vil jeg ei, det vil jeg ei, nei, nei, F- i Vold med det Hele. Jeg skriver som jeg vil og her skal Skabet staae, saa kan de Andre jo gjøre hvad de vil, lade være at købe, at læse, at anmelde o. s. v. -

JJ:99

Det er saa besynderligt, saa strængt jeg i en vis Forstand bliver opdraget. Af og til bliver jeg sat ned i det mørke Hul, der kryber jeg omkring i Qval og Smerte, seer Intet, ingen Udvei. Da vaagner pludselig en Tanke i min Sjæl saa levende som om jeg aldrig havde havt den før, om den end ikke er mig ubekjendt, men jeg har før kun ligesom været viet til den ved venstre Haand, nu vies jeg til den ved høire. Naar denne nu har sat sig fast i mig, da bliver der kjælet lidt for mig, jeg bliver taget paa Armene, og jeg, der var skrumpet sammen som en Græshoppe, jeg voxer nu op igjen, sund, trivelig, glad, blodvarm, smidig som en Nyfødt. Derpaa maa jeg ligesom give mit Ord paa, at jeg vil forfølge denne Tanke til det Yderste, jeg sætter mit Liv i Pant, og nu er jeg spændt i Selerne. Standse kan jeg ikke, og Kræfterne holde ud. Da bliver jeg færdig, og nu begynder Alt forfra.

JJ:100

Naar jeg har Guds Mishag, da er jeg elendigere end en Spæde-Kalv; naar han tilnikker mig Bifald, da er jeg stoltere end hele Verden.

JJ:101

Jeg veed meget godt, at jeg i dette Øieblik er det meest begavede Hoved blandt alle Yngre, men jeg veed ogsaa, at dette kan tages fra mig imorgen, ja inden jeg faaer endt denne Periode. Naar en Anden opdager, at han er et godt Hoved, saa mener han derved at være forsørget for hele sit Liv, det mener jeg ikke; i den Forstand at bygge paa Endeligheden kan jeg ikke.

JJ:102

Man skal være saa æsthetisk udviklet, at man kan gribe de ethiske Problemer æsthetisk, ellers er det Skæbne med det Ethiske. Hvor Mange formaae det? Daub siger etsteds, at naar en Soldat staaer ene paa Post i en stormfuld Uveirs-Nat med ladt Gevær ved et Krudttaarn i Lynild og Torden, saa faaer han Tanker som Andre ikke faae. Vel muligt, hvis han er æsthetisk nok udviklet; vel muligt, hvis han er æsthetisk nok udviklet til ikke at glemme. Hvor mange Mennesker kunde man ikke fortælle om hiin Asket, der levede i Eensomhed og kun drak Dug og Regn, og som et Øieblik forlod sin Eensomhed, fik Viin at smage og faldt til Drik – hvor Mange kan man ikke fortælle dette, uden at det for dem bliver Andet end et Curiosum? Hvor Mange føle den Angst og Bævelse, der fatter det ethiske Problem?

JJ:103

Jeg sidder og lytter til Tonerne i mit Indre, Musikkens glade Vink og Orgelets dybe Alvor; at sammenarbejde dem, det er en Opgave ikke for en Componist, men for et Menneske, der i Mangel af større Fordringer til Livet indskrænker sig til den simple, at ville forstaae sig selv. – At mediere er ingen Kunst, naar man ingen Momenter har i sig.

JJ:104

Det er en Fortjeneste, som Bournonville har i sin Fremstilling af Mephistopheles, det Spring, med hvilket han altid træder frem og springer sig ind i en plastisk Stilling. Dette Spring er et Moment, som bør paaagtes i Opfattelsen af det Dæmoniske. Det Dæmoniske er nemlig det Pludselige. –

En anden Side af det Dæmoniske er det Kjedsommelige, saaledes som lille Winsløv saa ypperligt opfattede det, hvorved det gaaer over i det Komiske (den Maade paa hvilken han sagde: »Taalmodighed« i *Carl den Store* som Pipin – jfr. hans Klister i de *Uadskillelige*).

JJ:105

I Petrarchs Digt: *Amors Triumph* findes mange Smaatræk, der i erotisk Henseende kunde gøres til Noget; thi det var Synd at beskyldte Petrarch for i denne Henseende at være en Mester. For ham er det noget Historisk, noget Udvortes han fornemmer, ikke Ideens Hjertebanken deri, og idet han betragter det har han ikke Ideens Concupiscentis, ingen vellystig salig Gysen i Undfangelsens Øieblik.

JJ:106

Det er utroligt, hvilken Naivitet man kan finde endog hos en saa udviklet Forfatter som Heiberg, hvilken letsindig Galimathias i Henseende til Tidens Kategorie, hvilken dramatisk-conventionel Snak, f. Ex. i *de Danske i Paris*, 1ste Akt, 12te Scene. Majoren fortæller i Korthed sit Levnetsløb. Han ender med, at man i Kjøbhv. vil gjøre store Øine, naar man seer ham, hvem man stedse har behaget at kalde Pebersvend, vende tilbage med en Kone og en Datter paa 17 Aar.« Han har altsaa været gift i 18 Aar, intet Msk. har ahnet det, han har intet ængstet Øieblik, ingen Lidelser, ingen bange Ahnelser o: s: v.:, ell. han har havt dette, men Ingen har formaaet at gennemtrænge ham. Det er virkelig Synd for den Mand, at han ikke er bleven mere end Major, og det for ganske kort siden, han burde idetmindste være Oberstlieutenant. Min gode Hr. Major min gode Hr. Prof. at faae Lidt at vide om dette Kunststykke, det gad jeg nok, og til Gjengjæld skjænker jeg Dem hele Vaudevillen; blot et Par Blade; thi den der beskæftiger sig med det Vigtige, behøver ikke saa mange Scener. Om jeg kunde faae 100rd, om jeg kunde blive erklæret for et Genie, jeg vilde ikke have skrevet en saadan Sludder for Alvor.^a Majoren vrøvler (efter Heibergs Ordre) ganske alvorlig aldeles som kunde det være Holbergs Ulisses, der ogsaa er Karl for Tiden.

JJ:107

Første Paaskedag til Aftensang i Frue-Kirke (i Mynsters Prædiken) nikkede hun til mig, jeg veed ikke om det var bedende ell tilgivende, men i ethvert Fald saa hengivende. Jeg havde sat mig paa et afsides Sted, men hun opdagede mig. Gud give hun ikke havde gjort det. Nu er halvanden Aars Lidelser forspildte, alle mine uhyre Anstrængelser, hun troer dog ikke, at jeg var en Bedrager hun troer mig. Hvilke Prøvelser forestaaer der ikke nu hende. Det næste bliver, at jeg er en Hykler. Jo højere vi komme op, jo rædsommere. At et Msk. med min Inderlighed, min Religieusitet, kunde bære sig saaledes ad! Og dog kan jeg nu ikke længere leve alene for hende, ikke udsætte mig for Mskenes Foragt, for at tabe min Ære, det har jeg jo gjort. Vil jeg ikke i Vanvid gaae hen og blive en Skurk blot for at faae hende til at troe det — og hvad hjalp det. Hun vil dog mene, at jeg ikke forud var det.

Hver Mandag mell. 9-10 Formiddag har hun mødt mig.

a at skrive saaledes, det er, hvad jeg kalder, at lade Pennen løbe med Snak paa Papiret.

~~Jeg har intet Skridt gjort derfor. Hun veed, hvilken Vei jeg pleier at gaae, jeg veed, hvad Vei hun~~

~~jeg faar dog gjort Alt saaledes, at hun ikke ahner, at hun dog maaskee selv har lidt Skyld. En ung Pige skulde jo have Stilhed og Ydmyghed, i det Sted var det hende der var stolt, mig der maatte lære hende Ydmyghed ved selv at ydmyge mig. Da tog hun mit Tungsind forfængelig, hun troede, at det var fordi hun var en saa mageløs Pige, at jeg var saa ydmyg. Da bød hun mig Spidsen, Gud tilgive det, hun vakte min Stolthed, det er min Synd. Jeg løb hende paa Grund. Det havde hun fortjent, det er min oprigtige Mening men ikke det Senere. Da var det, at mit Tungsind vaagnede, jo mere hun nu i lidenskabelig Heftighed klamrede sig om mig, desto mere følte jeg Ansvar, saa tungt var det aldrig bleven, havde denne Strid ikke været. Da brast Baandet.~~

JJ:108

Den anden Prædiken kunde ogsaa være anlagt anderledens. Den kunde begyndt med de Ord: vide I da som ere onde at give Eders Børn gode Gaver, hvor meget mere skulde da Gud ikke vide det.¹ Den skulde da begynde med Tvivlen om nu virkelig et Msk vidste at give gode Gaver. Denne Tvivl skulde gennemføres til det yderste Paradox, saa selv Kjærligheden (den reen msklige) blev en tvivlsom god Gave. Det viste sig da, at hine Ord af Xstus snarere vare en Ironi end som man i Almdl. forstaaer dem. Derpaa skulde Bevægelsen gøres.

[a] Mskene forstaae sig meget lidt paa hvad det Gode er. De vide Beskeed om Veier og Vind (cfr et Sted i Evangel.: naar Himlen rødmer da sige I: det bliver Blæst Job. 28, 1-11. v. 12.

=

¹ Xstus vil deraf bevise Guds Godhed, og Beviset er slaaende; men han vil ikke bevise den første Sætning.

JJ:109

Berlin d. 10. Mai 1843 .

Dagen efter min Ankomst var jeg meget slet, færdig at synke i Knæ.

I Stralsund var jeg nær bleven gal ved at høre en ung Pige ovenover spille Fortepiano, blandt Andet ogsaa Webers sidste Valts. Den forrige Gang jeg var i Berlin var det det første Stykke, der modtog mig i Thiergarten, foredraget af en blind Mand, der spillede paa Harpe.

Det er som om Alt blot var for at minde mig; min Apotheker, der var en ivrig Pebersvend, har giftet sig. Han forklarede i den Anledning flere Ting: man lever kun eengang; man maa have et Menneske, man kan gjøre sig forstaaelig for. Hvor Meget ligger der ikke heri, især naar det siges uden al Prætension, da rammer det mig.

I Hotel Saxen har jeg et Værelse, der vender ud til Vandet, hvor Baadene ligger. Herre Gud, det erindrer om det Gl. - I Baggrunden har jeg Kirken, - og dens Klokkelyd, naar den angiver Tiden, trænger ind til Marv og Been.

JJ:110

Den Tanke, at Gud er Kjærlighed i den Forstand, at han altid er den samme, er saa abstrakt, at den i Grunden er en skeptisk Tanke.

JJ:111

Den absolute Paradox vilde være, at Guds Søn blev Menneske, kom til Verden, gik saaledes omkring, at slet Ingen mærkede det, blev i strengeste Forstand et enkelt Menneske, der havde en Næringsvei, giftede sig osv. (Paa dette Punkt lod de enkelte Bemærkninger sig afhandle, om hvorledes Christi Liv er lagt an efter en høiere Maalestok end det Ethiske). Isaafald havde Gud været den største Ironiker, ikke Gud og Menneskenes Fader. (Dersom mine høistærede samtidige Theologer og Philosopher havde for 4 ß Tanker i deres Pande, da havde de forlængst opdaget dette, maaskee gjort Blæst nok. Dog Tanker har jeg just ikke funden hos dem). Det guddommelige Paradox er, at han bliver bemærket, om ikke paa anden Maade saa ved at blive korsfæstet, at han gjør Mirakler osv., hvori ligger, at han dog er kjendelig paa sin guddommelige Myndighed, om den end fordrer Troen for at løse dens Paradox - den daarlige msklige Forstand vil, at han skal have Fremgang, gribe sin Samtid, begeistrede den o:s:v: Herre Gud, der er vistnok skeet noget Stort i Verden ved at gribe sin Samtid.

JJ:112

#

Gud er vistnok Kjærlighed, men ikke Kjærlighed til Syndere. Dette er han først i Xsto 3: Forsoningen.

#

JJ:113

Den Eneste, jeg nogensinde har talt liderligt med er egl. den gl. China-Captain, med hvem jeg samtaler hos Mini og som troer, at jeg er 40 Aar gl. Dog er denne Samtalen mere humoristisk. Naar han begynder at fortælle om, hvorledes paa Manila Enhver har en Tøs, ell. om det Commerce han i sin Ungdom har haft med Tøsene (det er hans Yndlingsudtryk) i London, som man beværter med et Glas Grok; »thi det holde de saa meget af.« – Situationen er humoristisk nok, en gl. China[-Ca]ptain (74 Aar gl.) taler med mig paa den Maade derom. Forøvrigt har han vistnok ikke selv været synderlig med; thi der er endnu en Reenhed i ham, som vidner for ham; hans Udtryk er derfor mere humoristisk end liderligt.

JJ:114

#

Det er ogsaa en Følge af vor Tids Forstand Udvikling og Viisdom, at Intet er bleven et Msk. fjernere end Gud, uagtet Intet er ham nærmere, derfor har det Religieuse antaget en vis dum Høitidelighed, hvori der ingen Mening er, og Guds Navn nævnes med en lignende intetsigende Veneration som det Blækhuus betragtes, * der i høieste Ret forestiller Kongen. Derfor kan i vor Tid en simpel og naturlig Udgydelse af det Religieuse næsten blive Blasphemie, og den Maade man i det gl. Testamente tillader sig at tiltale Gud maa vække Forargelse som usømmelig og stridende mod Ceremoniellet, og dog nærrede hine Mænd vistnok en ganske anden, dyb Ærbødighed for Gud.

JJ:115

#

d. 17 Mai.

Havde jeg haft Tro, da var jeg bleven hos Regine. Gud skee Lov og Tak det har jeg nu indseet. Jeg har været nærved at miste min Forstand i disse Dage. Msklig talt har jeg haft Ret mod hende, jeg burde maaskee aldrig forlovet mig, men fra det Øieblik har jeg handlet ridderligt mod hende. I æsthetisk og ridderlig Forstand har jeg elsket hende langt høiere end hun har elsket mig; thi ellers havde hun hverken været stolt mod mig ell. senere ængstet mig med sit Skrig. Jeg har da begyndt paa en Fortælling, betitlet: *Skyldig—Ikke Skyldig*, det vilde naturligviis indeholde Ting, der kunde forbause Verden; thi jeg lever i mig selv i 1½ Aar mere Poesie end alle Romaner tilsammen; men jeg kan og vil dog ikke, mit Forhold til hende skal ikke poetisk forflygtiges, det har en ganske anden Realitet. Hun er ikke bleven nogen Theaterprinsesse,^a saa skal hun, om muligt blive min Kone. Herre Gud det var jo mit eneste Ønske, og dog maatte jeg nægte mig det. Og deri havde jeg msklig talt fuldkommen Ret og har handlet i høi Grad nobelt mod hende ved ikke at lade hende ahne min Smerte. Jeg har reent æsthetisk talt været et stort Msk; jeg tør give mig selv den Lov, at jeg har gjort hvad Faae i mit Sted vilde gjøre; thi havde jeg ikke tænkt saa meget paa hendes Vel, da

a hvor skulde En ogsaa have ahnet, at en saadan ung Pige kunde gaae og gjemme saadanne Ideer. Det var da ogsaa en meget umoden og kun en forfængelig Idee, som Eftertiden viste; thi hvis der virkelig havde været Elementer, da vilde den Maade, paa hvilken jeg hævede Forlovelsen, have været absolut afgjørende. Slikt maatte netop give den Art af Elasticitet. Men saaledes var — Pige, først knibsk og ellevild af Stolthed og Overmod, saa feig.

kunde jeg jo have taget hende, da hun selv bad derom (hvilket hun visselig aldrig burde have gjort, det var et falsk Vaaben), da Faderen bad derom, gjort en Velgjerning mod hende og faaet mit Ønske opfyldt, og var hun da engang bleven træt, da kunde jeg jo have tugtet hende med den Forklaring, at hun selv havde forlangt det. Det har jeg ikke gjort. Gud er mit Vidne, at det var mit eneste Ønske, Gud er mit Vidne, hvorledes jeg har vaaget over mig selv, at ingen Glemsel skulde udslette Mindet af hende, jeg har ikke talt, troer jeg, til nogen ung Pige siden den Tid; jeg har tænkt, at enhver Slyngel af en Forloved saae i mig et ufuldkommen Væsen, en Skurk, jeg har tjent min Samtid; thi i Sandhed det var vistnok en temmelig fuld-

var det vist skeet. Men m:H:t: et Ægteskab gjelder det ikke, at Alt sælges i den Tilstand, i hvilken det ved Hammerslaget befindes, her gjelder det om lidt Redelighed for den tidligere Tid. Her er igjen min Ridderlighed klar. Havde jeg ikke hædret hende høiere end mig selv som min tilkommende Ægteviv, havde jeg ikke været stoltere af hendes Ære end af min, saa havde jeg tiet og opfyldt hendes og mit Ønske, ladet mig vie til hende — der er saa mangt et Ægteskab, der skjuler Smaa Historier. Det vilde jeg ikke, saa blev hun min Medhustrue, saa vil jeg hellere myrde hende. — Men skulde jeg forklaret mig, da maatte jeg indvie hende i forfærdelige Ting, mit Forhold til Fader, hans Tungsind, den evige Nat, der ruger inderst inde, min Forvildelse, Lyster, Udskeielser, som dog maaskee i Guds Øine ikke ere saa himmelraabende, thi det var dog Angst der bragte mig til at fare vild, og hvor skulde jeg søge Tilhold, da jeg vidste ell. ahnede, at den eneste Mand, jeg havde beundret for sin Styrke og Kraft, vaklede. -

JJ:116

#

Troen haaber derfor ogsaa for dette Liv, men vel at mærke i Kraft af det Absurde, ikke i Kraft af msklig Forstand, ellers er det kun Leve-Viisdom, ikke Tro.

#

JJ:117

Troen er derfor hvad Grækerne kaldte den guddl. Vanvid. Dette er ikke blot en aandrig Bemærkning, men Noget, der ligefrem lader sig gennemføre.

JJ:118

#

Hvad der endnu boer i mig af mørke Tanker og sorte Lidenskaber, det vil jeg see at blive af med i et Skrift, som skal hedde:

[a] det skal være en Scene mellem To Spedalske, den ene er sympathetisk og vil ikke vise sig for ikke at ængste Msk., den anden vil hævne sig ved at indjage Angst. Den ene har Brødre, har først senere opdaget, at det var Tilfælde med dem, den hele Familie er hjemfalden til Spedalskhed.

En Spedalsks Selvbetragtning

JJ:119

#

Det høieste Udtryk som den ethiske Betragtning af Livet har, er, at angre, og jeg skal altid angre – men dette er netop det Ethiskes Selvmodsigelse, hvorved det Religieuses Paradox bryder frem ∴ Forsoningen, hvortil svarer Troen. Reent ethisk talt maa jeg sige, at selv det Bedste jeg gjør kun er Synd, altsaa vil jeg angre det, men saa kan jeg egl. ikke komme til at handle, fordi jeg skal angre.

JJ:120

#

Jeg havde tænkt paa at bearbejde *Agnete og Havmanden* fra en Side, som nok ikke er opkommen i nogen Digtets Hoved. Havmanden er en Forfører, men da han har vundet Agnetes Kjærlighed, da bliver han saa rørt derover, at han vil tilhøre hende ganske. – Men see det kan han ikke, da maatte han indvie hende i hele sin sørgelige Existents, at han til visse Tider er et Uhyre o. s. v., Kirken kan ikke lyse sin Velsignelse over dem. Da fortvivler han, dukker i sin Fortvivlelse ned paa Havets Bund og bliver der, men indbilder Agnete, at han kun vilde bedrage hende.

Det er dog Poesie, ikke dette usle erbarmelige Sludder, hvor Alt dreier sig om Latterligheder og Narrestreger.

En saadan Knude lader sig kun løse ved det Religieuse (som deraf har sit Navn, fordi det løser alt Tryllerie); hvis Havmanden kunde troe, saa kunde hans Tro maaskee forvandle ham til et Menneske.

JJ:121

Jeg maa endnu engang have fat paa min Antigone. Det vil da blive Opgaven psykologisk at udvikle og motivere Ahnelsen af Skyld. – Til den Ende har jeg tænkt paa Salomo og David, Salomos Ungdoms Forhold til David; thi det er ganske vist, at baade Salomos Forstandighed (det Overveiende deri) og hans Vellyst ere Consequentser af det Store hos David. Han har tidligere ahnet den uhyre Bevægelse i David, ikke vidst, hvad Skyld der kunde hvile paa ham, og dog seet denne dybt gudfrygtige Mand give sin Anger et saa ethisk Udtryk; thi en anden Sag havde det været, om David havde været Mystiker.

Disse Forestillinger, disse Ahnelser qvæle det Energiske (undtagen i Phantasiens Form), vække det Forstandige, og denne Combination af det Phantastiske og det Forstandige, hvor Villies-Momentet mangler, er egentlig det Vellystige.

JJ:122

Jesu Sirach synes ikke at ynde Ironie, jfr. 41, 19: Bedre et Menneske, som skjuler sin Daarlighed, end et Menneske, som skjuler sin Viisdom.

JJ:123

Dersom man ved at angre kan forblive i et Kjærligheds-Forhold til Gud, saa er det dog væsentlig Mennesket selv, der gjør Alt, selv om Angeren bestemmes i sin yderste Grændse som en Liden. Angeren er intet Paradox, men idet den slipper, da begynder Paradoxet; derfor er den, der troer Forsoningen, større end den dybest Angrende. Angeren hilder bestandig sig selv; thi skal den være det Høieste, det Eneste i et Menneske, det Frelsende, saa gaaer den igjen ind under en Dialektik, om den nu er dyb nok o. s. v.

JJ:124

Det gjælder netop om at kunne troe Gud i Smaating, ellers staaer man dog ikke i noget ret Forhold til ham. Dersom man vilde sige om et Menneske: han er min Ven, det veed jeg, og hvad der saa end skeer, saa bliver han min Ven; men det træffer sig saa besynderligt, at hvert Øieblik er vor Anskuelse af det Enkelte lige modsat; men desuagtet holder jeg det fast, at han er min Ven, - saa var der dog noget Bagvendt deri, og det var egentlig en Art Sværmerie. Saaledes gjælder det ogsaa at drage Gud ind med i denne Verdens Virkelighed, hvor han dog vistnok er. Da Paulus var ombord paa Skibet, der var nær ved at forlise, da bad han ikke blot for sin evige Salighed, men ogsaa for sin timelige. Maaskee skulde han strax have tænkt: nu er det forbi, etc., jeg vil alene tænke paa min Sjæls Salighed. Og han var dog en Herrens Apostel.

JJ:125

NB.:

»Men hvad er Navnkundigheds smigrende Røst

Mod et Elskovssuk fra en Jomfrues Bryst«.

Schack Staffeldt.

JJ:126

Idee:

Erindringer af mit Liv

af

Nebucadnezar.

forhen Keiser, siden en Oxe.

Udgivet

af

Nicolaus Notabene.

JJ:127

I et for nylig udkommen Værk: » *C. Cilnius Maecenas*, eine historische Untersuchung v. Dr. Frandsen«, i Altona (Altona 1843) seer jeg, S. 230 ø., at han brugte forskjellige Midler for at falde i Søvn, et Vandsprings Pladsken o. s. v. Det lod sig bruge. (Der fortælles, at han i 3 Aar leed af Søvnløshed. S. 229 anføres et andet Exempel paa 10 Aar, ja en fornem Dame, der i 35 Aar ikke sov).

JJ:128

Exempel paa Dialektik i Retning af Skyld og Uskyld

En gl. Vellystning, dog endnu vittig ironisk (en Diplomat) fører nogle unge Piger ind i et Billedgallerie af græsk Skulptur. Der er nogle unge Herrer med i Selskabet. En af de unge Piger, den uskyldigste af dem alle, kommer til at rødme, ikke fordi det forstyrrer hende, men fordi der i den gl. Slyngels Mine er noget der saarer hendes Blufærdighed. Men denne Rødmen undgaaer ikke hans Opmærksomhed, hun læser Dommen i hans Mine, og i det samme seer ogsaa een af de unge Herrer paa hende – hun er krænket, hun

kan ikke tale til noget Msk. derom, og hun bliver melancholsk.

JJ:129

#

Was Tarquinius Superbus in seinem Garten mit den Mohnköpfen sprach, verstand der Sohn, aber nicht der Bote.

cfrHamann 3^d B. p. 190 m:

#

JJ:130

NB.:

periissem nisi periissem.

JJ:131

#

Det er skjønt hvad Socrates siger i *Cratylus*: det at blive bedragen af sig selv, er det Værste af Alt; thi naar Bedrageren end ikke fjerner sig et Øieblik, men bestandig er ved Haanden, hvorledes skulde det ikke være forfærdeligt?

Cratylus § 428. Schl:Overs: 2D. 2 Af. p. 104.

JJ:132

#

Der ligger noget besynderligt tragisk og comisk deri, at Gud i Himlen er den eneste Potentat, der faaer Lov til at bevare sit Incognito; ellers har Menneskene travlt nok med at opdage Sligt.

JJ:133

#

Til Motto paa » *Frygt og Bæven*« skulde først have staaet »Skriv« - »for hvem« - »Skriv for de Døde, for dem Du elsker i en Fortid« - »ville de da læse mig?« - »Nei!«

#

JJ:134

I Shakespeares » *Ende gut...*

JJ:135

Jeg kunde have Lyst til at skrive et Modbillede til » *Forførerens Dagbog*«. Det skulde være en qvindelig Figur: »*Hetærens Dagbog*«. En saadan Skikkelse var vel Umagen værd at tegne.

JJ:136

Fortsættelsen af *Forførerens Dagbog* maatte være i det Piquante, hans Forhold til en ung Kone.

JJ:137

Saaledes skulde Litteraturen være, ikke et Pleiehuus for Krøblinger, men en Tumbleplads for sunde, glade, trivelige, smilende, fuldbaarne Luneglutter, velskabte, sluttede, selvtilfredse Væsener, der hver især var Moderens udtrykte Billede og Faderens Lænders Kraft, ikke afmægtige Ønskers Aborter, ikke Efterveers Sildinger.

JJ:138

Det er aldeles ingen sofistisk Betragtning, at man hvert Øieblik holder den Mulighed i sin Sjæl, at Gud endnu i dette Øieblik kan gjøre Alt godt. Holder man ikke den oppe, da afmætter man sig selv i Fortvivlelse og er end ikke istand til at modtage det Gode, naar det virkelig tilbydes.

JJ:139

Blade af en Gadecommissairs Lommebog.

Under denne Titel kunde jeg have Lyst at beskrive de enkelte Quarterer af Byen, over hvilke der saa at sige er udbredt en poetisk Stemning, f. Ex. Kultorget (det er det Torv, hvor der er meest Stemning), Gadescener, et Rendesteensbræt, osv., Fiskerqvaserne. Hvilken fortræffelig Modsætning, i det ene Øieblik lade sin Tanke haste ud i den uendelige Udsigt over Vandet ved Knippelsbro, i det næste Øieblik fordybe sig i at beskue Torsk og Rødspætter i et Hyttefad. Personer skulde bestandig slynges ind deri, Elskovs-Eventyr, Tjenestepigerne o. s. v. Det er overhovedet mærkeligt, hvilken sund Humor man ofte

finder hos Tjenestepigerne, især naar de recensere de fornemme Damers Pynt.

- Det er mig et Studium i denne Tid at faae ethvert Barn, jeg møder, til at smile.

JJ:140

~~hende. Dersom hun vidste alle mine Lidelser i det senere Aar. Hun skulde aldrig have opdaget Noget. Men da forandres paa eengang hele min Anskuelse. Ved Vielsen skal jeg aflægge en Eed — altsaa tør jeg Intet fortie; og paa den anden Side der er Ting, jeg ikke kan sige hende. Det at det Guddl. kommer ind med i Ægteskabet er min Ruin. Dersom jeg ikke lader mig vie til hende, da krænker jeg hende. Kan et uethisk Forhold være forsvarlig — saa begynder jeg endnu imorgen. Hun har bedet mig, det er mig nok. Hun kan stole ubetinget paa mig, men det er en usalig Existens. Jeg dandser paa en Vulkan og maa da lade hende dandse med, saa længe det kan vare. Derfor er det ydmygere af mig at blive i Stilhed. At det ydmyger mig, det veed jeg kun altfor godt.~~

JJ:141

#

Hovedsagen er det dog, at man er ret oprigtig mod Gud, ikke søger at komme bort fra Noget, men trænger igjennem til han selv giver Forklaringen; hvad enten den nu er som man selv kunde ønske den eller ikke, den er dog den bedste.

#

JJ:142

Det kunde blive en god dramatisk Figur: en dyb humoristisk Natur, der havde etableret sig som Modehandler, og anvendte Alt, Indflydelse, Pengemidler for at gjøre Fruentimmerne latterlige, medens han i Forhold til dem var saa insinuant som mulig, bedaarede dem ved sin Smiger og Tale, ikke fordi han attraaede nogen Gunst (dertil var han meget for aandelig) men for at bringe dem til at klæde sig saa latterligt som muligt og da mættede han sin Foragt for Fruentimmer, og især naar en saadan Dame fandt en Mand, der var ligesaa stor en Daare. - For at straffe ham kunde man lade det dramatiske Anlæg føre dertil, at alle Msk. virkelig antog det for smagfuldt som han paa sin ondskabsfulde Maade indførte i Mode, saa han selv blev den Eneste, der loe, og dog havde han fuldkommen Ret. - Da blev han selv forelsket i en Pige. Hende vil han undtage, han kan ikke taale, at hun skal gaae i den latterlige Dragt, som han selv har bragt i Moden for at prostituere Kjønnets.

[a] Han inventererE en ny qvindelig Dragt til at gaae i Kirke med for ogsaa der at prostituere dem.

[b] Replik: Hvad er Alt i Livet, det er Modesag - Guds frygt er Modesag og Kjerlighed og Fiskebeensskjørter og Ring i Næsen hos de Vilde - kun deri er jeg forskjellig fra Andre, at jeg har indseet det og paa enhver Maade kommer hiin ophøiede Genius til Hjælp til jeg skoggerleer af det latterligste Dyr af alle Dyr ☺: Mennesket; men der kommer Baronesse von der Vüe, hun skal formodentlig kjøbe sig en ny Narredragt.

[c] Jeg bedrager ikke mine Kunder, jeg sætter altid det bedste Tøj i Alt, ægte Guld, ægte Brüssler-Kniplinger, kun har jeg min Glæde af at forskjære Alt og bringe det Smagløse ud deraf; thi Guld og Sølv og ægte Schawler foragter jeg netop lige saa dybt som Qvinderne der svøbe sig deri.

[d] Han faaer Damerne til i deres Paaklædning at

Imidlertid kan han ikke overbevise hende og maa nu taale, at hans Elskede gaaer ligesom de Andre.

ville antyde de Partieforskjelligheder i hvilke Mændene ere adskilte; dette vinder Mændenes Behag og saaledes er Alt prostitueret.

JJ:143

Under Titlen: Gjennemsnit-Sag (eller ogsaa: Paa kryds og paa tvers) vilde jeg give en skummel Skildring af Livet, som det til visse Tider paa Dagen er i Kjøbenhavn. Kl. 9: Smaabørnene som gaae i Skole; Kl. 10: Tjenestepigerne; Kl. 1: den fornemme Verden. Dette at overhovedet[?] Livet til forskjellige Tider er forskjelligt farvet, ligesom Vandet af de forskjellige Fiskestimer, – det skulde begynde med en Lyrik over min kjære Hoved- og Residensstad Kjøbenhavn.

JJ:144

Det er dog curieust med min lille Secretair Hr. Christensen. Jeg vedder dog paa, at det er ham, der paa forskjellig Maade ligger og smører i Bladene og i smaa Pjecer; thi det er ikke sjældent jeg møder en Anklang af mine Ideer, ikke saaledes som jeg pleier at skrive dem, men mundtligt at henkaste dem. Og jeg der behandlede ham saa velvillig, betalte ham godt, converserede ham hele Timer, som jeg betalte ham for, blot forat det ikke skulde krænke og ydmyge ham, at hans Uformuenhed gjorde ham det nødvendigt at være Afskriver; jeg gjorde ham til Medindviet i det Hele, kastede et Mystifications-Slør over det Hele, gjorde ham paa enhver Maade Tiden saa behagelig som det var muligt. – Den er dog vist af ham den lille Artikel i *Portefeuillen*, der stod lige nogle Dage før *Enten – Eller* udkom. Det var dog ikke smukt af ham. Han kunde jo betro sig til mig og sige, han havde Lyst til at være Forfatter; men hans Forfatterskab har ingen god Samvittighed. Han mærker nok selv, at jeg er lidt forandret, skjøndt jeg var lige høflig og velvillig mod ham. Derimod har jeg vendt ham af med en vis nysgjerrig Snusen om paa mit Værelse; man maa holde ham lidt fra Livet; jeg hader alle Eftertrykkere.

JJ:145

Mine Optegninger m: H: t: mit Forhold til Regine ere besynderlig bagvendte; thi hvad der i Tiden var først bliver altid optegnet sidst, netop fordi det Første gjorde et saa afgjørende Indtryk paa mig, at jeg ikke behøvede at befrygte Glemsel. Saaledes har jeg endnu ikke engang optegnet noget af det meest

Afgjørende, at hun selv flere Gange erklærede, hvis jeg blot kunde overbevise hende om, at jeg var en Bedrager, saa vilde hun finde sig i Alt. Forøvrigt var denne Yttring, naar jeg nu betænker den, igjen en Udfoldelse af hendes Overmød, som om hun havde en saadan ethisk Structur. Der burde derfor ikke være lagt saa meget Vægt derpaa. Tilværelsen er dog dybsindig. Jeg viste Pigen den Tillid at troe alt det Store hun behager at lade mig forstaae om sig selv, i Kraft deraf handler jeg — o saa bliver det maaskee værst for hende. Der seer man da hvor ulyksaligt det er, naar en Pige ingen religieus Opdragelse har faaet. Naar jeg tænker paa, at der virkelig gik nogen Tid hen inden det egl. gjorde Indtryk paa hende, at jeg eengang om Ugen læste Mynsters Prædikener op for hende. Det er nu besynderligt, at en Pige kan være saa stor i sine egne Øine, at det, at hun (qua den Enkelte) bærede mig med sin Kjerlighed, ell. rettere ved at være forlovet, at det skulde ryste mig saaledes. Naar det kom an paa Differentser troer jeg dog nok, jeg kunde hamle op med hende.

JJ:146

#

Det er det vanskelige af det, at man baade har det gl. og det n: Testamente; thi det gl. har ganske andre Categorier. Thi hvad vilde vel det n: T. sige om en Tro, der mener at skulde faae det rigtig godt i Verden, i det Timelige, istedenfor at opgive dette for at gribe det Evige. Deraf den Ubestandighed i det geistlige Foredrag, alt eftersom det gl. ell. det n: T. er transparent deri.

JJ:147

#

Jeg kunde maaskee reproducere min Barndoms Tragoedie, den forfærdelige, hemmelige Forklaring af det Religieuse som bange Ahnelse spillede mig i Haanden som min Phantasie udhamrede, min Forargelse paa det Religieuse i en Novelle kaldet: den gaadefulde Familie. Der skulde begyndes aldeles patriarchalsk idyllisk, saa Ingen ahnede det før pludselig hiint Ord lød ind deri og forklarede Alt til Forfærdelse.

JJ:148

#

.... Thi om Bønnen end Intet udretter paa Jorden, den arbejder dog i Himmelen.

JJ:149

#

Og om Du end veed med Dig selv, at Du har lidt meget, og denne menneskelige Formodning vaagner i Din Sjæl, at det dog vil tage en Ende og der vil komme bedre Tider, hvad hjælper det Dig, naar Du blot vil

stirre paa det Forbigangne og suge ny Sorg ud deraf, istedenfor at glæde Dig til, at Din Befrielses Time maaskee snart skal slaae, at Du ikke skal være saa afmattet, at Du ikke kan høre dens Slag, naar den slaaer.

#

JJ:150

#

*En Sindssvag, der gik omkring og betragtede alle Børn; thi han havde engang, som han troede, besvangret en Pige, men vidste ikke hvor hun var bleven af og var nu ene bekymret for om muligt at opdage Barnet. Ingen kunde forklare sig den ubeskrivelige Deeltagelse, med hvilken han kunde betragte et Barn.

JJ:151

#

Nullum exstitit magnum ingenium sine aliqua dementia dette er det verdslige Udtryk for den religieuse Sætning: den Gud velsigner i religieus Forstand ham forbander han eo ipso i verdslig. Saa maa det være det første har sin Grund i Tilværelsens Grændse, det andet i Tilværelsens Duplicitet.

JJ:152

#

Da begynder først Livet at blive vanskeligt, naar Livets Opgave selv bliver dialektisk ∷: naar en foregaaende Dialektik maa constituere Opgaven. Overalt hvor saaledes Friheden kommer ind i Discussionen, der er et saadant Tilfælde. Et Msk. er sindssvagt, den msklige Kraft, Villiens Frihed kan jo modarbejde det, her er Problemet: skal han ligesom forfølge sig selv, og maaskee blive gal over at han ikke kan hæve det; ell. skal han ydmyge sig derunder. Og dog denne Ydmygen er den ikke Svaghed? Skam skulde de Msk. faae, som klynke, hvor Opgaven selv ikke er dialektisk.

JJ:153

#

Den Methode at begynde med Tvivl for at komme til Philosophie synes ligesaa hensigtsmæssig som at lade en Soldat ligge krum for at han kan komme til at staae lige.

JJ:154

#

Der gives Msker, der inddele deres Tale ligesaa viist og abstrakt, som et Stueuhr, en Familie af mig havde, inddeelte Tiden. Det tænkte formdl. som saa: hvor urimeligt at slaae 12 Slag paa eengang og en anden Gang kun 1. Det brugde derfor lige lang Tid mellem hver Slag, naar da Kl. var 12 slog det eet Slag, og derpaa hvert Qvarteer 1 Slag, saa at Kl. var bleven 3 inden det var færdig med 12.

JJ:155

#

Replik:

En humoristisk Individualitet træffer sammen med en Pige, der engang har forsikkret ham, at hun vilde tage sin Død, hvis han forlod hende, han træffer hende nu forlovet. Han hilser paa hende og siger: maa jeg takke Dem for den Velgjerning, De har beviist mig, maaskee tillader De, at jeg viser min Erkjendtlighed, (han tager af sin Vestelomme 2 M 8 B, som han rækker hende. Hun bliver stum af Forbittrelse, men bliver dog staaende og vil imponere ham med sit Blik; da vedbliver han:) Intet at takke for, det er til Hjælp til Udstyr, og den Dag, da De holder Bryllup og først kroner deres Velgjerning forpligter jeg mig til ved alt hvad Helligt er, for Guds Skyld og Deres evige Salighed, at sende Dem andre 2 M 8 B

JJ:156

#

Istedenfor det Anlæg i » *Gjentagelsen*« kunde jeg tænke mig et andet. Et ungt Msk. med Phantasie og mange andre Elementer, men som hidtil havde været i anden Tjeneste, forelsker sig i en ung Pige; thi at bruge en erfaren Coquette hertil interesserer ikke saa meget psykologisk uden fra en anden Side. Denne unge Pige er vel reen og uskyldig men meget phantastisk netop i Retning af det Erotiske. Han kommer med sine enfoldige Forestillinger. Hun udvikler ham. I det Øieblik hun ret har Glæde af ham, viser det sig, at han ikke kan blive hos hende. Den eventyrlige Trang til det Mangfoldige er vakt og hun maa bort. Hun havde selv paa en Maade dannet en Forfører af ham, en Forfører, der har den Grændse, at han aldrig kan forføre hende. Forøvrigt kunde det være ret interessant at lade ham i en senere Tid, da han staaer i sin fulde Kraft, beriget med Øvelse, lægge an paa ogsaa at forføre hende, »fordi han skyldte hende for meget.«

JJ:157

Anlæg.

Et Genie, udrustet med alle mulige Gaver, med Magt til at beherske hele Tilværelsen og lade Menneskene lyde sig, opdager i sin Bevidsthed et lille fast Punkt, en lille Galskab. Derover bliver han saa forbitret, at han beslutter at dræbe sig selv; thi dette lille Punkt er for ham Alt, det gjør ham til en tjenende Aand, et Menneske. Dette lille Punkt er tillige ikke noget blot Udvortes (f. Ex. at være halt, eenøiet, grim o. s. v., Sligt vilde ikke beskjæftige ham) men har et Moment af Aand, og man skulde da synes, at det kunde hæves ved Frihed; derfor hidser det ham.

JJ:158

Det er dog egentlig en Ufuldkommenhed ved en Personlighed, at den kan give sig saaledes hen til et andet Menneske, at den ikke beholder sig selv tilbage. En ægte modnet Personlighed tilhører sig selv netop saaledes som en slagvant Due tilhører Slaget; man kan sælge den til saa Mange man vil, den vender altid tilbage til Slaget.

JJ:159

#

Gjentaelsen kommer igjen allevegne. 1) Naar jeg skal handle, da har min Gjærning existeret i Bevidstheden i Forestilling og Tanke, ellers handler jeg tankeløs: jeg handler ikke. 2) Idet jeg da skal handle, da forudsætter jeg, at jeg er i oprindelig integer Tilstand. Nu kommer Syndens Problem. Det er den anden Gjentaelse; thi nu maa jeg tilbage til mig selv igjen. 3) Det egl. Paradox, hvorved jeg bliver den Enkelte; thi dersom jeg forbliver i Synden opfattet som det Almene, er kun Gjentaelsen N° 2 der.

Man kan hermed sammenligne den aristoteliske Categorie: Das - Was - war - seyn.) cfr. Marbach *Geschichte der Philos. d. Mittelalters* § 128. p. 4 og 5. og § 102 i hans *Geschichte der griechischen Philosophie*.

#

JJ:160

Guddommens Forhold til Mennesket saaledes som al Philosophie er istand til at opfatte den, har allerede Aristoteles udtrykt fortræffelig, naar han siger: at Gud bevæger Alt, selv *ακίνητος*. (Saavidt jeg erindrer gjorde Schelling opmærksom herpaa i Berlin.) Det er egl. det abstrakte Begreb af U-Foranderlighed, og hans Virken er derfor en magnetisk Tryllevirken ligesom en Cirene-Sang. Saaledes ender al Rationalisme i Overtro..

JJ:161

#

Det er et Exempel, jeg kan bruge. Steffens fortæller i 7^d Bind af hans *Erindringer* om en Borgemester Benda, en forøvrigt talentfuld og energisk Mand, at han bærer en Paryk. Saasnart han tog den af, forvirrede Alt sig for ham. – Denne Trældom i den Forstand at være bunden til en Paryk. Ikke blot at han som Andre fik lidt Forkjølelse, men at han blev gal. cfr. p. 215 og 216.

JJ:162

Den Trilogie der er gjort saa megen Blæst af: Kunst, Religion, Philosophie, har da allerede Plato og især Plotin: Musik, Kjærlighed, Philosophie.

JJ:163

Det er nu godt nok, at man siger, at det ethiske Udtryk er at forvandle sit Talent til sit Kald. Men Spørgsmaalet er her langt difficilere. Hvorvidt bør et Individ i sit Valg ikke overse Hensynet til det Religieuse? Mit eget Liv er et Exempel. Havde jeg fulgt min Lyst, valgt hvad jeg aabenbart har haft et afgjort Talent til: at blive Politi-Embedsmand, saa var jeg bleven langt lykkeligere end jeg senere blev det, om nu end Alt er bedre. Min Skarpsindighed havde vendt sig ud efter. Det Religieuse var bleven en Inderlighedsbestemmelse, som ikke videre var bleven forfulgt, om jeg end ofte vilde have vendt tilbage til den. Ved at [gaae?] gennem det Religieuse til min egentlige Opgave, vendte jeg min Skarpsindighed mod mig selv. Dersom denne saakaldte Virkelighed er det Høieste burde jeg have valgt anderledes. Her seer man en ny Vanskelighed.

JJ:164

Loven for Delicatessen, med hvilken en Forfatter har Lov til at benytte hvad han selv har oplevet, er, at han aldrig siger det Sande, men beholder det Sande for sig selv og kun lader dette bryde sig paa forskjellig Maade.

JJ:165

Heiberg bemærkede i hans Anskrig i Anledning af »*Enten – Eller*«, at der var Bemærkninger i den, som man ikke ret vidste, om de vare dybsindige eller ikke. Det er den store Gevinst, Prof. Heiberg og Consorter har, at hvad de sige, om det veed man forud, førend man hører det, at det er dybsindigt. Tildeels har det sin Grund deri, at man hos dem sjelden eller aldrig

finder en eneste primitiv Tanke. Hvad de veed, laane de af Hegel. Og Hegel er jo dybsindig, – ergo er det Prof. Heiberg siger ogsaa dybsindigt. Paa den Maade kan enhver theologisk Student, der i sin Prædiken indskrænker sig til lutter Bibelcitater, blive den Dybsindigste af Alle; thi *Bibelen* er dog vel den dybsindigste Bog.

JJ:166

Der er i vor Tid mange Mennesker, der eie hele Tilværelsens Resultat, og ikke veed at gjøre Rede for det Mindste.

JJ:167

Det er ganske sandt, hvad Philosophien siger, at Livet maa forstaaes baglænds. Men derover glemmer man den anden Sætning, at det maa leves forlænds. Hvilken Sætning, jo meer den gjenneemtænkes, netop ender med, at Livet i Timeligheden aldrig ret bliver forstaaeligt, netop fordi jeg intet Øieblik kan faae fuldelig Ro til at indtage Stillingen: baglænds.

JJ:168

Der er dog ikke Noget med Tiden at gjøre, før den faaer langt dybere Rystelser. Hele Tiden kan deles i dem der skrive, og dem der ikke skrive. De, der skrive, repræsenterer Fortvivlelsen, og de, der læse, misbillige det vel og mene at have en bedre Viisdom, og dog, hvis de var istand til at skrive, saa skreve de det Samme. I Grunden ere de Alle ligemeget fortvivlede, men naar man ikke kan faae Leilighed til at blive vigtig med sin Fortvivlelse, saa er det ikke Umagen værdt at fortvivle og at lade sig mærke dermed. Er det at have overvundet Tvivlen? – Det kan egentlig ansees som et Motto paa hele Tiden, hvad der staaer i den tydske Theologie: (maaskee det tydske Ord ikke i Forfatterens Mening ganske har havt den Betydning, han har ikke ahnet Fortvivlelsens Maximum): »naar vi ikke mere ere aandelig rige, saa forglemme vi Gud og rose (rühmen) os af, at vi ere fortabte«. (Jfr. Cap. 10. S. 41). Det er denne Roes, Tiden saa at sige vil have for Gud. Saaledes viser Tidens Fortvivlelse, at den dog ikke kan undvære Gud, thi Pointet i dens Fortvivlelse er netop, at der er en Gud til. Den er ligesom en Pige, der, naar hun ikke kan faae sin Villie med den Elskede, for at trodse ham forelsker sig i en Anden. Derved viser hun netop sin Afhængighed af ham, og Pointet i hendes første Kjærlighed er netop Forholdet til den Første. Saaledes vil Tiden ligesom blive sig selv vigtig i Guds Øine. Den behandler ham ligesom Emmeline i *den første Kjærlighed* behandler Faderen. Kan hun ikke faae sin Villie, saa bliver hun syg, og saa dør hun: »og naar jeg saa engang er død, saa er det bag efter«. – Formodentlig mener Tiden, at Gud paa en lignende Maade skal komme i Forlegenhed.

JJ:169

Det Forfærdeligste, der kan hænde et Menneske, er at han bliver sig selv comisk i det Væsentlige, at han opdager, at hans Følelsers Gehalt er Piat f. Ex. Dette kan da et Menneske let løbe Fare for ved sit Forhold til et andet Menneske, f. Ex. ved at troe Udraab og Skrig o. s. v. Her gjelder det om at være godt bygget.

JJ:170

Jeg frabeder mig enhver Recension; thi en Recensent er mig ligesaa modbydelig som en gadestreifende Barbeersvend, der kommer rendende med sit Skjæggevand, der bruges til alle Kunder, og med sine klamme Fingre fiamsker mig i Ansigtet.

JJ:171

Nytaarsgratulationer gaae vidt. De mistænkelige Personer (især de snildeste, der volde Politiet meest Uleilighed) gratulere Politi-Embedsmændene. Det manglede blot, at Skarpretteren skulde gratulere den, han har betjent med en Kagstrygning.

JJ:172

»Gjentagelsen« er og bliver en religieus Kategorie. Constantin Constantius kan derfor ikke komme videre. Han er klog, Ironiker, bekjæmper det Interessante, men mærker ikke, at han selv bliver hængende i det. Den første Form af det Interessante er at elske Afvexlingen; den anden er at ville Gjentagelsen, men dog i Selbstgenugsamkeit, ingen Liden deri, – derfor strander Constantin paa den han selv har opdaget, og det unge Menneske kommer videre.

JJ:173

Gjæstebudet.

hellere maaskee: *In vino veritas,*

eller: Nattetimen.

(Grundstemningen vil da blive en forskjellig i Forhold til Titelen.)

Fortælleren gaaer og spadserer i Otteveiskrogen for at søge Eensomhed. Da møder han en Ven, »skjøndt han snarere kun havde ventet at finde en opskræmmet

Fugl«. Han fortæller ham nu Alt om hiint Gjestebud. Ved Modsætningen af Skovens dybe Stilhed tager Fortællingen om den larmende Nattetime sig bedre ud, mere phantastisk. –

Foredrag over Eros.

Der samles Personerne: Johannes med Tilnavn Forførelsen, Victor Eremita, Erindringens ulykkelige Elsker, Constantin Constantius, »et ungt Menneske«. Denne Sidste, et aldeles ungt Menneske, holder et Foredrag, hvori han beviser, at Elskoven og den sandelige Lyst er det Latterligste af Alt (dens frygtelige Consequentser – at faae Børn; samt at Mennesket i denne Lyst narrer sig selv og blot tjener Tilværelsen). Han benytter en Afhandling af Henr. Cornel. Agrippa: *de nobilitate et præcellentia foeminæi sexus*« (som jeg eier). Ved at benytte dens Naivitet bliver den comiske og humoristiske Virkning sikkert.

Bestemmelsen er, at Enhver skal lægge en bestemt oplevet Kjærlighedshistorie til Grund for sit Foredrag. – Det unge Menneske erklærer imidlertid, at han ikke kan tilveiebringe nogen saadan, da han altid har været klog nok til at holde sig udenfor. »Man kan blive sig selv comisk ved at komme til at deeltage i en Pige, hvis Væsen altid er Piat. Skal man have med dem at gjøre, maa man kun forføre«.

Gjestebudet begynder med en Situation. De ere samlede i en festlig oplyst Sal, hvor der er Taffelmusik (af Don Juan); de selv er paa det Pragtfuldeste og en Tjener til Hver især. Medens Taffelmusiken lyder, reiser Victor Eremita sig op og foreslaaer, at man først skal afsynge den Vise:

Mit fulde Glas og Sangens raske Toner.

Virningen heraf viser sig strax paa de tilstedeværende Herrer, der let opdage det Humoristiske i, at et saadant Selskab i sin phantastiske Modsætning til Drikkevise-Perioden afsynger en Drikkevise.

JJ:174

.... thi Bønnen er vel, naar den høres her paa Jorden og blander sig mellem det menneskelige travle Ord, en ørkesløs Tale; men den arbejder i Himlene; og Bønnen saaer vel ofte i Forkrænkelighed, men den høster dog i Uforkrænkelighed.

JJ:175

Naar jeg ret vil forvise mig om, hvor elendigt det er at ville virke for Menneskene i den Forstand, at man

mener noget Øieblik at høste i det Synlige, – saa læser jeg den Scene i Shakspeares *Julius Cæsar*, hvori Brutus og Antonius tale efter hinanden over Cæsars Liig.

JJ:176

I vore Tider bliver Bogskriveriet saa elendigt, og Folk skrive om Ting, som de aldrig have tænkt over, end mindre oplevet, – jeg har derfor besluttet, kun at læse de Mænds Skrifter, der ere blevne henrettede, eller paa anden Maade have været i Fare.

JJ:177

Albertus Magnus

JJ:178

Mathæus Parisiensis

JJ:179

»Denn wovon man frühzeitig als Kind sehr viel weiß, davon ist man sicher, später hin und im Alter nichts zu wissen, und der Mann der Gründlichkeit wird zuletzt höchstens der Sophiste seines Jugendwahns.« cfr. Kants *vermischte Schriften* v. Tieftrunk 2^d B. p. 253.

Welcher Philosoph hat nicht einmal, zwischen den Betheurungen eines vernünftigen und festüberredeten Augenzeugen, und der innern Gegenwehr eines unüberwindlichen Zweifels, die einfältigste Figur gemacht, die man sich vorstellen kan?

samme Bog p. 250.

JJ:180

#

Abælard maa jeg dog engang bruge. Han maa aldeles moderniseres. Conflicterne i hans Sjæl maa ikke være mellem Pavens og Kirkens Auctoritet, og hans Viden, men mellem Sympathien i ham, der gjerne vil holde det Bestaaende oppe. – Og saa Heloise –

cfr.p.13 i denne Bog.

#

JJ:181

Constantin Constantius' Reise til Berlin er ikke noget Tilfældigt. Han udvikler især Stemningen for Possen, og naaer her Yderspidsen af det Humoristiske.

JJ:182

#

... Thi det er kun Daglønnerne i Livet, der som Fabrik-Arbejdere fordrer Betaling hver Lørdag-Aften og umulig kunne vente længere (hvilket da hell. ei er saa underligt; thi det de arbeide for, vilde blive altfor ubetydeligt, naar man skulde vente for længe derpaa), men den høimodige Sjæl har Courage til at gjøre hele Timeligheden til den Uge, i hvilken man arbeider uden at faae Løn.

[a] og naar endog Lønnen begynder at blive Utak saa bliver han ret begejstret, thi saa kan han i Sandhed sige, han tjener gratis.

JJ:183

#

Forførerens Dagbog

Nr. 2.

Et Forsøg i det Dæmoniske

af

Johannes Mephistopheles.

NB. Det er det Tiden vil have, svimle for det Rædsomme og saa indbilde sig selv at være bedre. Fra mig skal den ikke faae det.

Fortale.

Ideen skylder jeg den af Victor Eremita udgivne, og kan jeg kun beklage, at denne Forfatter istedenfor at forfølge de fortræffelige Tanker, der stode ham til Raadighed, er bleven opbyggelig.

Scenen er i Cordelias Huus, hvem han træffer gift med Edvard; - i hendes Huus er der en ung Pige, der er

Gjenstanden, medens det, at det er i Cordelias Huus, er Raffinementet.

Han potenserer Nydelsen ved i ethvert Moment at holde den Tanke fast og ligesom dividere den med ind i Nydelsen, at det bliver hans sidste Eventyr, – fremdeles potenserer han ved i den enkelte Situation af alt Erotisk at reproducere compendieust Erindringen om den Pige, der gik til Grunde paa denne Side af Qvindelighedens Idee, – han potenserer ved at reproducere hele sit eget Liv, hvorved de psykologiske Forudsætninger i hans Sjæl komme tilsyne.

Han lærer at kjende en Hetære, med hvem han stifter en psykologisk Forening til at overveie Forholdet mellem den Forførelse, der udgaaer fra en Mand, og den, der udgaaer fra en Kvinde; – tilsidst beslutter han at styrte hende med.

Han carambolerer med en Don Juan paa den samme Pige. Derved belyses Methoden, men han veed at benytte Don Juan som et tjenende Moment i sin Plan.

#

JJ:184

Det kunde være moersomt at lade et Skuespil begynde saaledes, (Scenen var i en Mands Dagligstue paa Landet og han talte med hans Naboe):

»Ja min Ven og Naboe, det bliver som jeg har sagt, vort Forhold er uforandret, om jeg end er bleven Cammerraad.«

JJ:185

#

Derfor er Incarnationen saa saare vanskelig at

forstaae, fordi det er saa saare vanskelig for den absolut Ophøiede at gjøre sig forstaaelig for den Ringe i Kjærligheds Lighed, (ikke i Kjerligheds Nedladenhed) – dette er det Erotisk-Dybe deri, hvilket man ved en jordisk Misforstaaelse har opfattet som var det skeet til Forargelse og Fald. – Hvis en Fyrste elskede en ringe Bondepige, saa vilde Opgaven være saare vanskelig forat finde Ligheden. Han vilde ikke blot skjule sin kongelige Værdighed (ikke lade den titte igjenem) men, naar hun nu ønskede, at han skulde vist sig som Konge og hæve hende op til sig, da vilde han sige: det er uskjønt, og det vilde netop vise det dybe Erotiske i ham, at han var bekymret for ikke at saare hende og heller ei at tilfredsstille hendes jordiske Forfængelighed (hvilket i en anden Forstand er Synd mod hende, om hun end beder derom) men i Sandhed elske hende og blive aldeles lige med hende.

JJ:186

#

... Thi Tiden er det Farligste at stride med, den saarer da ligesom den parthiske Skydte, idet den flygter, og angriber altid værst bagfra.

JJ:187

#

Systemet er i den hegelske Skole en lignende Fiction som den Schelling bragte til Verden i »det uendelige Epos« og som i sin Tid gjorde Lykke nok.

#

JJ:188

... den Dag idag er en Fugl i Haanden, der vil flyve, og den Dag imorgen er en Fugl paa Taget. –

JJ:189

#

Hvad er dette Liv, hvor det eneste Visse er det Eneste man ikke med Vished kan faae Noget at vide om: Døden; thi naar jeg er, er Døden ikke, og naar Døden er, er jeg ikke

JJ:190

#

Hvad er Lykke? Et Spøgelse, der først er, naar det har været? Hvad er Haabet? En paatrængende Plageaand, man ikke kan blive af med; en snild Bedrager, der holder ud længere selv end Ærlighed; en trettekjær Ven, der altid beholder Ret, selv naar Keiseren har

tabt sin. Hvad er Erindringen en besværlig Trøster; en Nidding, der saarer bag fra, en Skygge, man ikke kan sælge selvom Nogen vilde købe den! Hvad er Lyksalighed, et Ønske man giver til hvem, der vil have det; hvad er Troen, en Strikke, hvori man bliver hængende, hvis man ikke hænger sig selv; hvad Sandhed en Hemmelighed den Døende tager med sig. hvad er Venskab, en Plage mere! hvad er Forventning, en flyvende Piil der ikke kommer af Stedet, hvad er Opfyldelsen en Piil, der farer Maalet forbi.

#

JJ:191

Som Forestillingen om Gud udvikler sig af Msk. Aanden gennem dens Forhold til sig selv og Verden, saaledes Forestillingen om Christus gennem Syndsbevidsthed. Denne var det som Hedenskabet manglede og ikke saa meget den historiske Aabenbarelse.

JJ:192

#

Det er dog mærkeligt, at Spinoza bestandig mod Underet, mod Aabenbaringen o: s: v: bruger den Indvending, at det var en Eiendommelighed hos Jøderne, at føre noget umiddelbart tilbage til Gud og overspringe Mellem-Aarsagerne, ret som om, at det blot var noget eiendommeligt for Jøderne, og det ikke er det Eiendommelige i al Religieusitet, saaledes, at Spinoza selv har gjort det, hvis han ellers har havt Religieusitet, og ligesom ikke netop her laae Vanskeligheden: om, hvorvidt, hvorledes, kort: Undersøgelser, som kunne give den skarpeste Tænkning fuldt op at gjøre.

JJ:193

#

Det er og bliver dog en Betragtning, man ikke saaledes uden videre kan afvise: hvorvidt Fornuften bør ansees som Anfægtelse i Forhold til Troen, hvorvidt Fornuften er syndig, hvorvidt dette, at Troen og Fornuften stemme overeens atter er en Troes-Gjenstand.

JJ:194

#

Den Betragtning, der seer Livets Dupplicitet (Dualisme) er høiere og dybere end den, der søger efter Eenheden ell. »gjør Studier til Eenheden« (et Udtryk af Hegel om al Philosophies Stræben); den, der seer Evigheden som τέλος, og overhovedet den

teleologiske Betragtning er høiere end al Immanents,
ell. al Tale om causa sufficiens. Den Lidenskab, der
saae Hedenskabet som Synd, og antog
Hovedsstraffenes Evighed, er større end summa
summarum af den Tankeløshed (der er løs paa
Traaden) som seer alt under Immanentsen.

JJ:195

#

Interjections-Bemærkning

betræffende

Anmeldelsen af » *Frygt og Bæven*« i Scharlings

og Engelstofts *Tidsskrift*

af

Johannes de silentio.

Strax da jeg havde læst denne Anmeldelse sagde jeg
til mig selv, her har vi det, sagde jeg; denne Forfatter
er Manden, han forklarer Alt, forklarer alle
Vanskeligheder og spilder ikke Tiden paa foreløbigen
at forstaae dem; maa jeg deraf tage Anledning til at
ønske denne Forfatter al mulig Held og Lykke: *Glæde
over Danmark*, Ære over Forfatteren, Velbehagelighed
i Tidsskriftet

ærbødigst

Joh. d. s.

JJ:196

#

Der gives kun 3 Stillinger mell. Tro og Viden.

1) Paulus: jeg veed, hvad jeg har troet

2) credo ut intelligam.

3) Troen er det umiddelbare.

I dem alle er Viden et Senere end Troen.

JJ:197

#

Naar man er Barn, og intet Legetøi har, saa er man vel forsørget; thi da tager Phantasien sig af Een. Endnu tænker jeg med Beundring paa min Barndoms Vindepind, det eneste Legetøi jeg havde - hvilket Bekjendtskab var saa interessant som dette. Og dog tilhørte den mig end ikke ganske. Den havde, saa at sige, sine Embedsforretninger som virkelig Vindepind, og da først i dens otium blev den min Moro. Man klager i vore Tider over, at en Embedsmand forener for mange Embeder, men den forenede Alle,

#

JJ:198

1813 blev jeg født i det gale Pengeaar, da saa mangen anden gal Seddel blev sat i Circulation. Og en saadan Seddel synes min Existents bedst at kunne sammenlignes med. Der er Noget ved mig som var jeg noget Stort, men paa Grund af de gale Conjunkturer gjelder jeg kun lidet.

Og en saadan Seddel blev stundom en Families Ulykke.

JJ:199

Opfyldelsen af Moderpligter tager sig bedst ud i Collision med de conventionelle Former. Saaledes saae jeg idag en fornem Dame, der gik med sit lille Barn selv paa Armen; Barnet var formodentlig bleven træt eller kjed af at gaae, i ethvert Fald var det mod Aftale og Overeenskomst; thi ellers var der formodentlig bleven taget en Domestik med. Saaledes gik hun gennem Østergade og var slet ikke vred, forlegen, arrig, men saae glad til sit Barn. Det var virkelig et skjønt Syn.

JJ:200

At et Menneske bøies lidt i Livets Modgang er ham gavnligt ligesom at Voxlysets Tande bøies eengang, - saa pudser det sig selv den hele Aften.

JJ:201

At jeg er til, var den antike Verdens evige Forudsætning; at jeg er en Synder, er den christelige Bevidstheds ny Umiddelbarhed; det Ene lader sig ligesaa lidet demonstrere som det Andet.

JJ:202

Det at ville bevise Guds Tilværelse er det Latterligste af Alt. Enten er han til, og saa kan man ikke bevise det (ligesaa lidet som jeg kan bevise, at noget Menneske er til; jeg kan i det Høieste lade Noget bevidne det, men saa forudsætter jeg jo Tilværelsen); - eller han er ikke til, og saa kan det jo heller ikke bevises.

JJ:203

Hvad Betragtningen af Naturen er for den første (humane) Gudsbevidsthed, er Betragtningen af Aabenbaringen for den anden umiddelbare Gudsbevidsthed (Syndsbevidsthed). Det er her Slaget skal staae, ikke paadutte Folk Sandsynligheden o. s. v. af en Aabenbaring, men stoppe Munden paa dem og lægge deres Gudsbevidsthed ind under Syndsbevidsthed.

JJ:204

Der gives i Tænknings Sphære en Prutten, en til en vis Grad Forstaaen, der ligesaa vist fører til Passiaren som de gode Forsætter føre til Helvede.

JJ:205

Dersom Christendommen kunde blive til Natur i Verden, saa behøvede jo ethvert Barn ikke at døbes; thi saa var jo det Barn, der fødtes af christelige Forældre, allerede Christen ved Fødselen¹. Syndsbevidstheden er og bliver *conditio sine qua non* for al Xstd. og kunde noget bare fritages fra den, da kunde han heller ei blive Xsten. Og dette er netop Beviset for, at Christendommen er den høieste Religion, at ingen har givet et saa dybt og saa høit Udtryk for Menneskets Betydning som det, at han er Synder. Denne Bevidsthed er det, at Hedenskabet mangler.

¹ Imidlertid har man egentlig villet naturalisere Christendommen. Dertil sigter, maaskee ubevidst, Martensens berømmelige Daabs-Theorie.

JJ:206

Det er vistnok sandt, at man lærer ved at undervise Andre, men man har ogsaa stundom Skade deraf. Naar saaledes en ung theologisk Candidat for tidlig kommer til at prædike for Andre, da hevner det sig let bag efter. Han bliver vant til at skildre Troens Herlighed fE saa glødende, phantasifuldt, som nu han formaaer. Hans Handlen staaer imidlertid ikke i Forhold dertil og har hidtil ikke havt Leilighed fordi han kun er lidet forsøgt. Naar det nu viser sig, at han ikke strax just bliver en Apostel o: s: v:, da ender det let med at han aldeles forsager.

JJ:207

#

NBBerusede i Løfters usunde Bedunstelse.

#

JJ:208

Allerede Plato (og hvor besynderligt er ikke dette for Folk som Feuerbach, der have saa travlt med at gjøre Kjønsforskjelligheden gjeldende, i hvilken Henseende de dog vel nærmest skulle beraabe sig paa Hedenskabet) antager egl. at Mskets fuldkomne Tilstand er Kjønsindifferents. Han antager, at oprindeligen var kun Mandkjønnet til (naar der ikke tænkes noget Qvindekjøn er jo Kjønsforskjellen indifferentieret), men ved Fordærvelse og Udartning fremkom Qvindekjønnet. Han antager at de slette og feige Mænd i Døden blive til Qvinder, men giver dem dog Haab om igjen at blive ophøjede til Mandkjønnet. I det fuldkomne Liv mener han vil Mandkjønnet ligesom i Begyndelsen, være det eneste ∴ Kjønnen er indifferent. Saaledes Plato og det uagtet Stats-Ideen var hans Philosophies Culmination, hvor meget mere da den christelige Anskuelse.

[a] Aristoteles siger ogsaa, at Dyr, ja Qvinder ere mislykkede, og ufuldstændige Former.

JJ:209

#

I Grunden staaer Sagen saaledes, at dersom et Msk. ikke bruger al den Kraft ham er givet først mod sig selv, hvorved han tilintetgjør sig selv, saa er han enten en Dosmer ell. feig trods al sit Mod. Den Kraft der er et Msk givet (i Muligheden) er aldeles dialektisk, og det eneste sande Udtryk for den sande Forstaaelse af sig selv i Muligheden er, at han netop har Magt til at tilintetgjøre sig selv, fordi han, selv om han er stærkere end hele Verden, dog ikke er stærkere end sig selv. Naar man først faaer lært det, da skal vi nok skaffe Plads for Religieusitet, og da vel ogsaa for Christendommen; thi denne Afmagts værste Udtryk er Synden. Og kun derfor er Christendommen den absolute Religion, fordi den har opfattet Mennesket som Synder; thi ingen anden Forskjellighed kan saaledes anerkjende Mennesket i sin

Forskjellighed fra Gud.

JJ:210

Medens idag Spang traadte paa Prædikestolen med al sin Aplomb og Salvelse o. s. v., og gestikulerede vidt og bredt, – sad der en Tjenestepige lige under Prædikestolen. Hun havde sjunget Psalmen ganske rolig; men saasnart Prædikenen begyndte, begyndte hun at græde. Det er nu overhovedet vanskeligt at komme til at græde over Spang, men især over Begyndelsen af denne Prædiken var det absolut umuligt, hvorfor jeg slutter, at hun er kommen i Kirke for at græde. Det var rystende: paa Prædikestolen al den Præetention med Miner og Gebærder; lige under den en Tjenestepige, der ikke hører et Ord af hvad han siger eller kun leilighedsviis plukker et Ord af, og betragter Guds Huus om ikke som et Bedehuus saa dog som et Grædehuus til at græde sig ud i for alle de mange Krænkelser, hun har lidt siden sidst hun var der. Egentligt burde det stipuleres enhver Tjenende at gaae ud hver Søndag og gaae i Kirke hver Søndag Formiddag. – Tjenestepigerne er mig det kjæreste Folkefærd overalt, baade i Kirken og paa Frederiksberg.

JJ:211

Hvilken uhyre Confusion i Begreberne i vor Tid! Især viser det sig tydeligst i Præsternes Præk. De ere blevne saa hølærde, tale altid om hele Verdenhistorien, og saa maaskee lidt til Slutningen om den Enkelte i Besynderlighed. Og nu deres Categorier! Jeg hørte en Præst, der prædikede over et Evangelium, det var om Himmelfarten. Han vilde udhæve det Historiske deri, den historiske Tildragelse; og nu dannede han en skøn Climax; Apostlene havde nemlig ikke blot seet det med Troens Øine (dette udførtes og naturligviis for den overtroiske Virknings Skyld saaledes, at det ikke blev noget Overordentligt), men ogsaa med sine sandselige Øine (dygtig sandselig Gesticulation). Han slog i Prædikestolen, saa Menigheden idetmindste hørte det (Slaget nemlig), ja og Menigheden blev overbeviist. Hvilket udtømmelig Galimathias! Hans Climax er netop dannet bagvendt, og medens Tanken skoggerleer af ham, fordi hans Tale ikke stiger men tager af (gaaer fra det Høiere til det Lavere), saa tiltager hans Gesticulation, som gik han fra det Lavere til det Høiere. At Cæsuren i Verset kan falde paa urette Sted og forvirre Tanken, det er tilgiveligt; men en saadan Modsigelse – hvilken Comik ligger dog ikke heri? Ak, ak, men Folk bryde sig saa lidt om det Aandelige, at de slet ikke mærke det.

JJ:212

Menneskene synes ikke at have faaet Talen for at skjule Tankerne (Talleyrand, allerede før ham Young i

Nattetanker); men for at skjule, at de ingen Tanker har.

JJ:213

Forstanden forsmåer Alt, hvad Phantasien og Følelsen hiter paa. Dette er meget rigtigt af Forstanden; men Følelsen og Phantasien gjør det samme med samme Ret med Forstanden. Eller tilhører Følelse og Phantasie ikke et Menneske ligesaa væsentligt som Forstanden? Eller vil Forstanden maaskee først paatage sig at bevise, at den er det Høieste; og hvem vil den overbevise derom; sig selv? Det behøves jo ikke. Phantasien, Følelsen? Det kan den ikke. Det er derfor akkurat ligesaa stor en Vilkaarlighed udelukkende at hylde Forstanden, som udelukkende at hylde Følelse og Phantasie. Her ligger det Sande i at tage Forstanden fangen, at forsage Forstanden for at komme til Sandheden; thi Forstanden er ligesaa selvisk og bedragerisk som Følelse og Phantasie.

JJ:214

Næste Gang vil jeg kalde mig Petrus Ramus, og som Motto anbringe den historiske Efterretning om ham, at han blev dadlet, daß er gegen die Observants mit der Philosophie Beredsamkeit verbinde. (Jfr. Jacobi, Smtl. W. 4. Bd., 13. Afdeling; Forordet).

JJ:215

Nicodemus kom vel med Natten, men gik ikke bort med Dagen. At søge Sandheden om Natten er ligesom at søge den Opstandne blandt de Døde.

JJ:216

Opgaven er ikke, som Menneskenes Dumhed troer det: at retfærdiggjøre Christendommen for Menneskene; men: at retfærdiggjøre sig selv for Christendommen.

JJ:217

Situation:

En Mand, der staaer paa en Flydebro, opdager ved Hjælp af en Kikkert, at Noget rører sig i Vandet, indtil han seer, at det, han seer, er Skyggen paa Bunden af et lidet Dyr, der ligger paa Overfladen ifærd med at drukne. Først kaster han sig nu ned, saa lang han er, for med en Stang at frelse det; men Strømmen gjør

det umuligt; da klæder han sig af, vader ud, med Kikkerten i den ene Haand for at faae Øie paa det, da Havets Bevægelse forstyrrer Synets Rolighed, – og frelser det endeligen. I Anledning heraf har der samlet sig adskillige Mennesker for at see, hvad han gjør; en Politibetjent kommer til og anholder ham, fordi han er gaaet i Vandet paa et Sted, hvor det ei er tilladt. Da tager han sit lille Dyr frem, der imidlertid er saa lille som en Marie-Agerhøne, viser og forklarer, at han har vovet sig ud for at frelse det, – og hele Mængden leer af ham, og Politiet mulcterer ham!

Feilen ligger nu ikke i, at man ikke kan forstaae hans Medlidenhed (thi den er der ikke saaledes Tale om), men at man ikke kan indsee, at en Ubetydelighed ved et Menneskes Indbildningskraft o. s. v. kan komme til at beskæftige ham absolut.

JJ:218

Det naturlige Udgangspunkt for Guds frygt er Forundring. Saa længe imidlertid Forundringen er uden al Reflexion, saa er den ogsaa priisgiven og kan falde paa det Allerlatterligste. Dersom ikke Christendommen betragtede Hedenskabet som Synd; dersom ikke det Guddommelige var En saa helligt, saa man ikke kunde lade sig friste til at ville gjøre dets latterlige Misbrug og Vildfarelse til Gjenstand for comisk Behandling, saa var det vel længst skeet. Dog, at det ikke er skeet, viser maaskee tillige, hvor dumme Religionsspotterne i Almindelighed ere, at de end ikke have Aand nok til at fatte Opgaverne. Naar den hedenske Tydsker gik i de uhyre Skove, naar Solens Straaler faldt skuffende over en Træstamme, saa den lignede et uhyre Menneske, eller naar Maanens blege Lysning ligesom beaandede en saadan Skikkelse, – da troede han det var Guden. Her var Fordele nok for en æsthetisk Opfattelse af det Comiske i den romantiske Omgivelse, – og nu det Comiske: at dette er Guden. Gik et saadant Menneske lidt længere ind i Skoven, og saa et endnu større Træ, der paa en lignende Maade forundrede ham, – saa var det Guden.

Saasnart Reflexionen træder til, bliver Forundringen luttret; men nu kommer Forstandens uhyre Vildfarelse, der er ligesaa dum som Overtroen, at Reflexionen skulde tage Forundringen bort. Nei! den tager Alt det bort, som kun var Menneskets egen Opfindelse, hvilket Overtroen endnu ikke vidste af, – men saa staaer man netop ved den rette Afgjørelse, der, hvor den absolute Forundring svarer til det i Sandhed Guddommelige, som Forstanden ikke har hittet paa. Her begynder først Troen.

JJ:219

Saaledes er det ogsaa comisk (Opgave for Ironien), at

man siger, at en Konge har »indført« Christendommen i sit Rige ligesom man indfører en forbedret Faareavl. Christendommen er netop det Eneste, der ikke lader sig indføre.

JJ:220

Jeg kunde have Lyst til at skrive nogle »Brudetalere« i samme Stil som mine opbyggelige, saaledes at de Paagældendes Forhold var reent digterisk anlagt.

JJ:221

Denne er Scalaen.

Det Umiddelbare. I Forhold hertil er allerede alle Sandsynligheder en Daarskab (saaledes Forelskelse – naar Desdemona forelsker sig i Othello). De fleste Mennesker leve nu i en vis Reflexion og gjøre derfor aldrig Noget reent umiddelbart men fuske i det Umiddelbare og Reflexionen. – Naar Reflexionen er aldeles udtømt, saa begynder Troen. Her er det igjen ligesaa daarligt at komme med Sandsynligheder eller Indvendinger; thi for at være kommen til Troen, maa netop alle saadanne Midlertidigheder være udtømmede. Alt hvad Reflexionen derfor kan hitte paa, det har allerede Troen gjennemtænkt.

JJ:222

Det er et ypperligt Ord af Hamann om de abstrakte Bestemmelser: »die Jungfraukinder der Speculation«.

JJ:223

Cartesius Sætning: jeg tænker – altsaa er jeg, er, logisk seet, et Ordspil, fordi det: jeg er, logisk ikke betyder Andet end: jeg er tænkende eller jeg tænker.

cfrJacobiS.W. 2^d B. p. 102. not.

JJ:224

#

Baco siger: tempus siquidem simile est fluvio, qui levia atque inflata ad nos devehit, solida autem et pondus habentia submergit.

Jacobi S.W. 2^d B. p. 134. not.

JJ:225

#

Naar man siger at Troen støtter sig til Auctoritet og dermed mener at have udelukket det Dialektiske, saa er dette ikke Tilfældet; thi det Dialektiske begynder med at spørge, hvorledes det nu gaaer til at man hengiver sig til denne Auctoritet, om man ikke selv kan forstaae hvorfor man har valgt den, om det er et Tilfælde; thi i saa Fald er Autoriteten ikke Autoritet end ikke for den Troende, naar han selv veed med sig selv, at det er et Tilfælde.

#

JJ:226

Den stille Fortvivlelse

En Fortælling.

Engelænderen Swift oprettede i sin Ungdom en Daarekiste, i hvilken han selv kom i sin Alderdom. Her skal han, saa fortælles der, ofte have betragtet sig i et Speil og sagt: Stakkels gamle Mand.

Det var en Fader og en Søn. Begge meget aandeligt begavede, begge vittige især Faderen. Enhver, der kjendte deres Huus og kom der, fandt vist, at det var meget underholdende. I Almindelighed disputerede de kun sammen, og underholdt hinanden som to gode Hoveder, uden at være Fader og Søn. En sjelden Gang, naar Faderen saae paa Sønnen og saae han var meget bekymret, da stod han stille foran ham og sagde: Stakkels Barn Du gaaer i en stille Fortvivlelse. Men han spurgte ham aldrig nærmer ak! og det kunde han ikke; thi han gik ogsaa selv i en stille Fortvivlelse. Ellers blev der aldrig vexlet to Ord om den Ting. Men Faderen og Sønnen var maaske to af de tungsindigste Mennesker, der har levet i Mandsminde.

Herfra hidrører det Ord: den stille Fortvivelse. Det er aldrig ellers brugt; thi man har i Almdl. en anden Forestilling om Fortvivelse. Saasnart Sønnen blot nævnede dette Ord for sig selv: den stille Fortvivelse brast han altid i Graad, deels fordi det var saa uforklarligt rystende, deels fordi han mindedes Faderens bevægede Stemme, da han som al Tungsind var laconisk, men ogsaa havde Tungsindets Fynd.

Og Faderen troede, at han havde forskyldt Sønnens Tungsind, og Sønnen troede, at han [havde] forskyldt Faderens Tungsind, derfor taledes de aldrig sammen. Og hiint Udbrud af Faderen var et Udbrud af hans eget Tungsind, saa han naar han sagde det, mere talte til sig selv, end til Sønnen.

JJ:227

#

Den Skizze jeg har henkastet i » *Begrebet Angest*« af en lagttager vil formodl. forstyrre Een og Anden. Imidlertid hører den dog med, og er ligesom et Vandmærke i Arbeidet. Jeg staaer overhovedet altid i digterisk Forhold til mine Arbejder, derfor er jeg pseudonym. Paa samme Tid som Bogen udvikler Noget, bliver den tilsvarende Individualitet tegnet af. Vigilius Hauf. tegner nu flere af; men tillige har jeg henkastet en Skizze af ham i Bogen.

JJ:228

#

Dette er ogsaa en af de misforstaaede Climaxer man har dannet med H.t. Christendommen. Man tegner i Ord og Skildring et Billede af Christus, nu siger man: alene en saadan Idee maa bevæge ethvert Msk. end sige da Virkeligheden. Sagen er at det er langt lettere og langt mindre farefuldt for Forstanden at beundre Ideen end at troe Virkeligheden. Dertil kommer, at man lader den egl. Pointe være svævende: at det er Guden.

Som Exempel kan anføres et Sted af Claudius, der citeres hos JacobiS. W. 3^d B. p. 282.

JJ:229

#

Det er dog en rystende Veltalenhed (om end paa en anden Maade dog rystende som Røsten af Abels Blod, der skriger mod Himlen) naar man læser det korte Ord, som en Afdød har ladet sætte paa sin Grav, det sidste Ord, den sidste Villie, det sidste Skrig, hvori han

lagde hele sin Sjel. Hvad er alt Præstepræk i Sammenligning med denne Commentar. Under Helliggeistes Kirke er der nogle smaa Kjeldervinduer med Jernstænger for. Et Dødningehoved er afbildet, og nu den korte Sentens bragt an. Saaledes raaber den op fra Graven til Een. – Dødens sidste Strid, hvor der ikke længere er Tid til at gjøre stort Udvalg, ell. at snakke om Kategorier, eller om Forskjellen mellem Hedenskab og Xstd.

JJ:230

#

Det er den store Forskjel i Henseende til Betragtningen af Syndens Forladelse, at man tilgiver et andet Msk. den samme Synd, er overbeviist om at Gud vil tilgive den; men naar det er Een selv saa kniber det. Den filosofiske Snakken, der Intet forklarer og Intet forstaaer, men blot gaaer videre, bliver naturligviis ikke staaende ved Synden. Dette er imidlertid den første Betingelse for at gaae videre, at man bliver saaledes skyldig, at medens alle andre Msker kunne finde Tilgivelse, kan man det ikke selv. Man er villig til at troe, at der var saa Meget der tjente til Undskyldning for de Andre; men for Een selv er der ingen Undskyldning. – Alt dette er aldeles i sin Orden, og denne Subjektivitetens Emphasis er nødvendig for at ikke hele Tilværelsens skal opløses i høist ligegyldig Snak om Persien, China.

JJ:231

#

I gl. Dage blev man sig selv vigtig ved at være adelig, formuende o: s: v:, nu er man bleven mere liberal og mere verdenshistorisk, nu blive vi os Alle vigtige ved at være fødte i det 19^d Aarh. – O! Du vidunderlige 19^d Aarhundrede. O! misundelsesværdige Lod.

JJ:232

#

Mine opbyggelige Taler kunde jeg maaskee gjøre endnu mere særlige: opbyggelige Taler for Konger og Dronninger, – for Tiggere, – o: s: v: –

JJ:233

#

Hvad Jacobi afvisende (nemlig at det ikke er saa) siger om det Gode, det Skjønne, det Sande, at de ere Ideer udfundne af Nød, Kategorien der Verzweiflung, det gjelder i Sandhed om Troen (*Frygt og Bæven*) og det er Troens Betydning. Den er en Idee, man kun finder i Nøden, og en Fortvivlelsens Kategorie.

JacobiS. W. 3^d B. p. 435.

JJ:234

#

Er der ingen evig Overeenskomst (harmonia præstabilita) truffet mellem det Himmelske og det Jordiske?

JJ:235

#

Egentlig er Gud terminus medius i Alt hvad et Msk. foretager sig; Forskjellen mellem den Religieuse og det blotte Msk. er, at denne Sidste ikke veed af det – derfor er Xstd. den høieste Forbindelse mell. Gud og Msk., fordi den netop har bragt dette til Bevidsthed.

JJ:236

#

En strøgen Passus i en opbyggelig Tale: om *Pælen i Kjødet*. For humoristisk.

Som det gik denne Sidste, saaledes er det maaskee stundom gaaet i Livet, og da vi jo skulle tale om Lidelser og det netop synes eiendommeligt for disse Tider, at man ikke saa let bliver sig selv vigtig ved Hæder, Magt og Fortrin som ved Lidelser; og da der ligger en dyb Sandhed i at betragte Lidelse som det sande Dannelsesmiddel, er det maaskee tjenligt at minde om det Usande deri. Men da vi ikke have Formaningens Myndighed, vælge vi et andet Middel. Smil derfor kun lidt, m: T:, af hvad jeg nu vil fortælle, det er og bliver dog en opbyggelig Tale, og hvis Du ved at høre den bragtes til at smile af Dig selv, saa bevægede Talen jo Dig til at formane Dig selv. Der var engang en Mand, han havde en Ridehest; hver Gang han kom hjem efter at have redet, var han vel noget anstrænget, men var dog glad ved Hesten glad ved at ride. Da laante en Dag en anden Mand hans Hest, og vendte hurtigen tilbage forklarende i de stærkeste Udtryk, at Hesten stødte forfærdeligt; men Eiermanden svarede: gjør den det, det har jeg aldrig vidst af; thi da jeg aldrig har siddet paa nogen Hest før, troede jeg, at det at ride var saaledes, og at den heftige Bevægelse hørte med til Glæden. Dog fra det Øieblik foregik der en Forandring med ham; han reed aldrig mere, fordi han ingen Hest kunde finde, der var magelig nok, og fordi han tilsidst vilde det Umulige, at Hesten skulde bevæge sig, uden at man mærkede det. Saaledes m: T: er der maaskee Mangen, der bærer Livets Sorger og Gjenvordigheder i den Tro, at det hører saaledes med til at leve, at det at leve er saaledes, og at det desuagtet er en Glæde; indtil Nogen siger ham, at det er saa forfærdeligt, og han da aldrig mere bliver glad, men i det Høieste sig selv vigtig ved ikke at være glad og ved at kunne vrage Alt i Livet. –

#

JJ:237

Al min Tale om Pathos og Lidenskab misforstaae
Ingen, som agtede jeg at lyse enhver uomskaaen
Umiddelbarhed enhver ubarberet Lidenskab i Hævd.

JJ:238

#

I Fenelon^s *Lebensbeschreibungen und Lehr-
Sätze* Franckfurt und Leipzig 1748 læser jeg i Afsnittet
om Periander Noget, jeg ikke har læst før og som er
yderst Interessant og Poetisk.

Stedet er fra p. 80n: – 87n:

JJ:239

#

Den danske Philosophie, hvis der engang skal kunne
blive Tale om en saadan, vil deri være forskjellig fra
den tydske, at den slet ikke begynder med Intet, eller
uden al Forudsætning, eller forklarer Alt ved at
mediere, da den tvertimod begynder med den
Sætning: at der er mange Ting mellem Himmel og
Jord, som ingen Philosoph har forklaret. Denne
Sætning vil, ved at være optaget i Philosophien,
afgive det behørigte Correctiv og tillige kaste en
humoristisk-opbyggelig Bevægethed over det Hele.

JJ:240

#

Har jeg overhovedet (hvor gjerne jeg end vilde have at
Nogen skulde dele min Anskuelse) Lov at bruge min
Kunst for at vinde et Msk., er det dog ikke paa en
Maade at bedrage ham. Naar han seer mig bevæget,
rørt begeistret o: s: v: saa antager han min Anskuelse,
altsaa af en ganske anden Grund end jeg og en usand
Grund.

De Fleste forstaae formdl. slet ikke hvad Talen er om,
naar man har nogen Kunst at bruge saa skal man
bruge den, ja den der ikke bruger den saaledes han er
et usædeligt Msk, der ikke erkjender Pligten, uden
Alvor, selvkjærlig o: s: v: Svar: Bæ!

#

JJ:241

#

I denne Tid har jeg været saa indolent, at jeg slet Intet har gidet, og medens jeg har vaandet mig i Melancholie, da var det eneste jeg vilde, : at sidde paa Gangeren, med »en Dame for Øie, der fra Borgens Altan staaer og vinker med sit Slør« min Mening at Borgen skulde ligge i en Skov, dog saaledes at Altanen var at see fjernt, foran Skoven skulde der ligge en Eng, en Kløvermark, der ved en lille Indgrøftning var adskilt derfra, og over Engen skulde jeg ride - og hiin Deilige paa Borgen dog ikke være bestemtere end at hun næsten selv kunde forvexles med Sløret. Dette skulde skee i Eftermiddagen, naar Solens milde Blanding

---- eller i den sildige Aftenstund naar Himlen holder Omgang med Havet, da afbryde denne Forbindelse, at gjennemskære Vandet at see hende staae ved Kysten og vinke med Sløret, dog saaledes, at hun selv og Sløret kunde forvexles med Aftentaagens Skikkelser.

JJ:242

#

Det er [og] bliver dog den tungeste Anfægtelse, naar et Msk. ikke veed om hans Lidelses Grund er Sindssvaghed eller Synd. Friheden som ellers bruges til at kjæmpe med [er] her bleven i sin forfærdeligste Modsætning dialektisk.

JJ:243

#

Er det ikke ogsaa et coup des mains, at Guds vældige Haand, som han lægger paa et Msk. for at ydmyge, er i samme Øieblik Velsignelsens Haand.

JJ:244

#

Det individuelle Livs Taushed er ligesom en Qvindes Jomfruelighed og den, som bryder den han er ligesom en Qvinde, der skal til at elske anden Gang, og en Qvinde, der skal til at elske anden Gang er som et knækket Blomster.

JJ:245

#

Det gaaer mig med min Følelse i Livet ligesom en Engellænder, der kom i Pengeforlegenhed, uagtet han havde en Note paa 100 Pund men paa Stedet, hvor han var, var der ingen Mand for at bytte den.

#

JJ:246

#

Der gives egl. kun en eneste Qvalitet, det er Individualiteten. Herom dreier alt sig, og deraf komer det ogsaa, at Enhver om sig selv forstaaer qualitativt hvad han om Andre forstaaer quantitativt. Dette gjør Individualiteten, men ikke ethvert Msk. vil have den.

JJ:247

#

Hvor utaalmodig jeg i Grunden er seer jeg bedst deraf, at en frugtsommelig Qvinde forekomer mig det forfærdeligste at være, fordi det netop skal være 9 Maaneder, og saaledes al Villie, al Lidenskab, den yderste Kraftanstrængelse Intet formaaer.

#

JJ:248

Enhver haaber dog Noget i det han gaaer ud i Verden – og vil nu være tro over det Lidet. Men Den, der gik ud i Verden, og Intet eiede uden en dyrebar Erindring, Intet forventede, men var Mindet tro, han var jo ogsaa tro over Lidet og han skal sættes over mere; thi en saadan Erindring skal blive for ham det Evig[e].

JJ:249

#

M:T: thi det er saa besynderligt, det gives jo ikke Enhver at vorde Forfatter i Livet, dertil høre forskjellige Gaver. Ak men gaae engang ud paa Kirkegaarden, betragt Gravene, og see! der er stundom et Msk. bleven Forfatter som allermindst tænkte derpaa. Disse korte Indskrifter, et fromt Ord, en Anmindelse fE.: den Gudfrygtiges Minde er i Velsignelse. – derude prædiker Alt; thi som Naturen forkynder Gud, saa prædiker enhver Grav. Der er et Grav-Monument, det forestiller en ung Pige i Bryststykke, hun har vist været deilig, nu er Stenen sunken sammen, og Nelder voxte om Graven. Hun synes ingen Familie at have havt. – En anden Grav gjemer en Kriger, hans Hjelm og Sværd ligger paa Kisten, og under neden staaer, at hans Minde aldrig skal glemmes. Ak og dog er allerede Laagen paa Rækværket revet af lave, man fristes til at tage hans Sværd og værne om ham, han gjør det ikke mere – og de Sørgende meente, at hans Minde aldrig glemmes.

JJ:250

#

Hvad er dog Goethe andet i *aus meinem Leben* end en talentfuld Defensor for Fadaiser. Paa intet Punkt har han realiseret Ideen; men snakke sig fra Alt (fra Piger, og Elskovens Idee, og Xstd. o: s: v:) det formaaer han.

[a] og alt det er dog en meget ringe Ting, naar man vil det, og han bliver dog kun Gradsforskjellig fra en Forbryder, der ogsaa digter Skylden bort, »fjerner den fra sig ved at digte«

#

JJ:251

Dersom Nogen vilde drage Rigtigheden af den Sætning i Tvivl, at det er en bevæget Tid, i hvilken vi leve, da betænke han, at Pastor Grundtvig lever, en Mand, der langt overgaaer Archimedes og end ikke behøver ell. drømmer om at behøve et fast Punkt for at bevæge Himmel og Jord, nei han gjør det uden Fodfæste. Saa lidet behøver han, ell. rettere saaledes behøver han Intet for at frembringe denne uhyre Virkning, og da han tillige som bekjendt, over Intet er istand til at blive rasende, saa vil man let indsee, at Tiden ikke blot er bevæget, men det er ordentlig ængstelig at være samtidig med denne ølnordiske Kæmpe.

JJ:252

#

det er mærkeligt nok, at en ung Pige, netop jo renere hun er, er Den, der er først til at erkjende sin Syndighed. Dette har glædet mig meget, thi egl. var det ved dette Phænomen at jeg havde størst Vanskeligheder for at tænke Synden og lægge Alt under Synd; med os Andre er det let nok.

#

JJ:253

Den der for at bevise Sandhedens Rigtighed beraaber sig paa »Flere« paa Tidens, Tidernes Bifald (ikke i Forhold til den factiske Sandhed, thi denne er jo netop det reent historiske) men i Forhold til det Evige, den evige Sandhed, han modbeviser netop Sandheden ved sit Beviis; thi Sandheden er netop den, at hver skal gjøre Gud Regnskab for sig. Dette (∴: Sandheden) vil han ikke forstaae, og dog vil han bevise dens Rigtighed

JJ:254

#

Det [er] fatalt nok at blive overrasket, naar man søger Eensomhed. Dog gaaer det an, naar man overraskes af en Vildfarende ell. et Selskab, der formdl. kun sjeldent kommer der, men at have fundet sin eensomme Krog og nu pludselig overraskes af en eensom Mand, der søger det Samme, er ligesaa fatalt som at blive Gjenstand for en gal Mands fixe Idee ell. for et^a hysterisk Fruentimmers fixe Idee.

#

JJ:255

Jeg vil nu skrive Leilighedstaler, istedenfor opbyggelige Taler. Brudetaler og Skriftetaler, ell. Gravtaler.

JJ:256

#

Det er et skjønt Ord, som den menige Mand bruger om at døe: at Gud eller vor Herre klarer op for ham, Altsaa medens det netop bliver mørkest, thi hvor er saa mørkt som i Graven, klarer Gud op.

JJ:257

#

Det andet Ægteskab er kun et maadeligt Eftertryk., en maadelig anden Udgave.

JJ:258

#

Man sysler med det Hellige, gaaer flittig i Kirke, beder, læser opbyggelige Skrifter, ak man gjør dog forsaavidt mere end mange Andre; men sæt nu Gud slet ikke brød sig derom, sæt han med Uendelighedens Overlegenhed sagde: hvad vedkommer Du mig. Var der Nogen der kunde udholde denne Tanke; thi at lade være at tænke den, er ikke saaledes vanskeligt.

#

JJ:259

Den unge Moder, (smuk, rank, et Fløiels-Schavl, rask gaaende) med sin lille Søn. Hun lod sig aldeles ikke forstyrre af Drengens smaa Spilopper, men holdt sin Kirkebøn, læste Alt med i Psalmebogen under Mesningen. Hun udfandt den Forsigtighedsregel, at

anvise Drengen en lille Plads af Stolen, hvor han skjøttede sig selv, medens hun var aldeles fordybet i det Guddommelige. Ak! ellers har Forældrene gjerne saa travlt med at faae Børnene til at sidde stille, som var det deres Forretning i Kirken. Hvor skjønt at see hende vælge det ene Fornødne, og hvor skjønt løste hun ikke Collisionen. Jeg takkede, reent æsthetisk alle gode Genier, at alt gik stille af, og skal ikke saa let glemme dette skønne Billede.

JJ:260

#

At omskifte det Timelige med det Evige (det siges i Almdl. om Døden) lod sig bruge med megen Virkning i det Opbyggelige.

JJ:261

#

NB.

At Identitets-Principet i en vis Forstand er høiere end, er det til Grundliggende for Contradictionsprincipet er ikke vanskeligt at indsee. Men Identitets-principet er blot Grændsen for den msklige Tænkning, den er som de blaae Bjerger, som den Linie, Tegneren kalder Grunden – Tegningen er Hovedsagen. Saa længe jeg lever i Tiden er Identitets-Princ. kun en Abstraktion. Intet er derfor lettere end at bilde sig selv og Andre ind, at man tænker Identiteten af Alt, ved at lade Forskjelligheden fare. Man maatte dog spørge et saadant Msk. hvorledes han bærer sig ad med at leve, thi i Identiteten er jeg uden for Tiden. Et Selvmord er derfor den eneste ethiske Consequents af Identitets-Principet fastholdt i Tiden. Forvirringen opkommer derfor blot ved at man lever i andre Categorier end dem man skriver Bøger i – o! elendige Bogskriven.

Saa længe jeg lever, lever jeg i Modsigelsen, thi Livet selv er Modsigelse. Paa den ene Side har jeg den evige Sandhed, paa den anden Side den mangfoldige Tilværelse, som Msk. som saadan ikke kan gjennemtrænge, thi saa maatte han være alvidende.

Forbindelsesleddet er derfor Troen.

Identiteten kan aldrig blive terminus a quo, men er terminus ad quem, man kommer bestandigt kun til den, ved Abstraktion nemlig.

JJ:262

#

Begyndelsens Dialektik er fortærsket nok, dog har man glemt en Side, at Begyndelsen maa være en Afbrydelse og altsaa forudsætte en heel Tankerække, for at kome til at begynde. Saaledes gives der ingen forudsætningsløs Begynden; thi om der ikke forudsættes Andet forudsættes den Akt, hvorved jeg abstraherer fra Alt. Men dette kan jeg i intet Øieblik gjøre; thi saa kan jeg slet ikke kome til at begynde, da jeg bruger min Kraft for at abstrahere fra Alt.

JJ:263

#

I denne Tid lider jeg meget af Tankernes stumme Qualmen. Der er en Angest over mig, jeg kan end ikke sige hvad det er jeg ikke kan forstaae. Ligesom Nebucadnezar maa jeg bede ikke blot om Forklaringen af Drømmen, men at man vil sige mig, hvad det var jeg drømte.

#

JJ:264

En Begyndelse er altid en Beslutning, men en Beslutning er egl. evig, (thi ellers er det kun Narrestreger og hvad der for en senere Betragtning vil vise sig som Skepsis). Naar jeg saaledes vil beslutte mig til at studere Logik. Saa sætter jeg hele Livet ind. Ellers duer det ikke, og jeg studerer kun som til anden Examen. I samme Øieblik møder den Betænelighed, om det kan være Livets Bestemmelse, ell. forsvarligt at anvende hele Livet derpaa. Har jeg ikke denne Reflexion ell en lignende, saa begynder jeg ikke i Kraft af Beslutning, men i Kraft af Talent (ell. Taabelighed – Mode – o: s: v: for at være med) og begynder altsaa umiddelbart, hvilket slet Intet forklarer.

Hvorfor dog den nyere Videnskab er bleven saa svigefuld, og fortier hvorledes den Enkelte bar sig ad. Derfor kan man ikke forstaae dem, fordi de ikke veed, hvorledes de selv gjorde. Selv betydningsfulde Skrifter skjuler saaledes ofte en Usandhed, fordi Forfatteren ikke har forstaaet sig selv, men vel en vis Videnskab, hvilket Sidste er meget lettere end det Første.

JJ:265

#

Dersom Hegel havde skrevet hele sin *Logik* og i Forordet skrevet, at den kun var et Tankeexperimentet, i hvilket han endogsaa paa mange Steder havde skulket sig fra Noget, saa var han vel den største Tænker, der havde levet. Nu er han comisk

JJ:266

#

De øverste Principer lader sig kun bevise indirecte (negativt). Denne Tanke findes oftere udviklet hos Trendlenburg i *logische Untersuchungen*. Den er mig af Vigtighed for Springet, og for at vise, at det Høieste naaes kun som Grændse.

[a] cfr Trendlenburg *elementap.* 15 n. og 16 ø. og mange Steder i *logische Untersuchungen*.

I Slutningsfigurerne har Muligheden af at slutte negativt langt Overvægten over Bejaelsen. cfr Trendlenburg *Erläuterungen* til hans aristoteliske Logikp. 58.

Af Analogie og Induction lader sig kun slutte ved et Spring.

Al anden Slutning er væsentlig Identitet.

Trendlenburg synes slet ikke opmærksom paa Springet.

JJ:267

#

Den dobbelte Betydning af det Umiddelbare hos Aristoteles.

Trendlenburg *Erläuterungen*p. 109. henviist til § 51.

I den hegelske Philosophi bruges det Umidd. deels vilkaarligt deels subrept (i Betydning af det Sandselige).

#

JJ:268

Bestandigen at kunne sysle med det Samme, er et godt Tegn; thi det er kun Zigeunere, der naar de eengang have været eet Sted aldrig komme der mere. (cfr *Preciosa*, hvor den gl. Zigeunerqvinde siger det).

JJ:269

#

Som Tordenskjold bedrog Svensken m: H: t: sine Troppers Antal ved at lade de samme Soldater marschere om af en anden Gade da igjen marschere forbi – som Den, der ved Nytaarstid seer det utrættelige virksomme Brandfolk styrte gratulerende gjennem Gaderne, maa tro at Brandchoret er meget talrigt, men det er bestandigt de Samme: saaledes skulde man ogsaa tro, at vor Tid i Sandhed var bevæget, vor Tid i Sandhed havde noget at sige, men det er kun de samme forsultne Talemaader, der marschere om af en Tvergade og saa komme igjen, disse forsultne Talemaader: det er det Tiden fordrer, et længe følt Savn, Faren staaer for Døren. Saaledes er nu en ny Psalmebog bleven Tidens Fordring, Heiberg troer det er Astronomie – maaske burde der vælges astronomiske Psalmer i Tillæget. – Jeg troer, at Tiden kun har een Fordring, den nemlig at blive tagen ved Næsen. Denne Trang vil nok blive tilfredsstillet.

JJ:270

#

NB. Kun i Vidunderet kan Gud vise sig for Mennesket, ∴: saasart han seer Gud seer han et Vidunder. Men at see Vidunderet er ham ikke muligt ved sig selv, da Vidunderet er hans egen Tilintetgjørelse. Dette udtrykte Jøderne billedligt ved, at det at see Gud var Døden. Rigtigere maa man sige at det at see Gud ell. at see Vidunderet er i Kraft af det Absurde, thi Forstanden maa gaae af Veien

[a] NB.

#

JJ:271

Efterhaanden bliver der da lidt mere Tale om Paradoxet; snart bliver da Snakken derom og ved Hjælp deraf Paradoxet til et εἰδος. Hvor det dog er comisk med disse Msker, der engang for alle ere fritagne for at tænke Noget ved hvad de sige., og som blot ere graadige efter at faae et nyt Ord at rende med.

JJ:272

#

Sophisten Gorgias skal have sagt: die Tragödie sei

[a] Og dette gjelder i Forhold til meget, at den Bedragene ∴: den som lader sig bedrage, er

eine Täuschung, bei welcher der Täuschende gerechter erscheine als der Nichttäuschende; und der Getaüschte weiser als der Nichtgetäuschte. – det er med H: t: at Skuespillerkonsten er og vil være et Bedrag. – Röttscher citerer Ordene i hans: *die Kunst der dramatischen Darstellung* Berlin 1841 p. 20 Anm. og citerer dette Sted efter Bode *Geschichte der hellenischen Dichtkunst*.

visere end den ikke Bedragne. fE i Forhold til Illusion og Begeistring.

JJ:273

#

Meget af det der siges in vino veritas vil maaskee forekome skrækkeligt sandseligt; jeg hører allerede et Ramaskrig, og dog hvad er dette mod GoethefEPhiline i *Wilhelm Meister*.

JJ:274

#

Rachel siger: er det saaledes at være Moder – saa. Om hvor mange Ting i Livet gjelder ikke dette.: er det saaledes.

JJ:275

#

Ved Esrom

Solskin i Forgrunden. Skyerne samle sig hen over Gribbs Skov (ad Nøddeboe). Skyerne vandre ned mod Esrom, Træerne bøje sig under dem, (af Vinden). Det seer ud som var det Hele en Armee, et Folk der udvandrede; Skyerne er som det lette Kavallerie der flankerer der over.

#

JJ:276

det Comiske ligger bestandigt i Modsigelsen. Hvis en Mand søger om at maatte nedsætte sig som Øltapper, og det afslaaes er det ikke comisk. Hvis derimod en Pige søger om Tilladelse til at maatte nedsætte sig som offentligt Fruentimer, og det afslaaes, hvad stundom skeer, saa er det comisk, og det indeholder flere Modsigelser og er derfor meget comisk.

JJ:277

Hvis det formeentes Øltapperen, fordi der var saa mange, var det ikke comisk, men hvis det formeentes ham, fordi der var saa faae, vilde det være latterligt, ligesom da en Bager, hvem en Fattig bad om Noget,

svarede: nei Moder, hun faaer ikke Noget, man kan ikke give Alle, der var Een nylig, han fik heller ikke Noget.

JJ:278

=

Forførerens Taler er ligesom de Skyer man kalder Ilinger.

#

JJ:279

I Anledning af hvad jeg læser hos Röttscher om den ethiske Accent, falder det mig ind, at ogsaa jeg i mit personlige Liv har benyttet den rigtigt baade som Digter og som Declamator, da jeg i Anledning af mit Forhold til Regine og Forlovelsens Hævelse, og hendes visse Død sagde: hun vælger Skriget, jeg Smerten; nu kan jeg sige, hun valgte Skriget, jeg valgte Smerten.

JJ:280

#

Shelley bemærker i Indl. til hans Digt *Prometheus* i Anledning af Prometheus, at Ideen hertil forekommer ham langt skjønnere end Ideen til Djævelen, fordi Prometheus er reen, ophøiet, ikke fordærvet og fordærvende som Satan. Det er sandt, men Ulykken er en ganske anden: ligeoverfor Gud at tænke en saa berettiget Idee som Prometheus. Vel er Satan stor, men hans Fordærvethed gjør netop at man kan tænke ham sammen med Gud.

#

JJ:281

NB.

Al Tale om en høiere Eenhed, der skal forene absolute Modsætninger er kun et metaphysisk Attentat paa Ethiken. Saaledes ogsaa al den dumme Tale om det Positive og det Positive, at man er en nægtende Aand, men den Talende er en positiv Aand – Vaas! I samme Grad et Msk. har Positivitet har han ogsaa Negativitet. Denne Frihedens dialektiske Oprindelse, glemmer Friheden aldrig. Det kommer kun af at man jadsker i

sine Kategorier, man taler om det Gode og priser det, man anfør[er] maaskee et Exempel og see det er en reen umidd. Bestemmelse som fE et godt Hjerte, hvad man kalder et godt Msk. Man taler om, at man skal tvivle om Alt, og naar man saa skriver om Hamlet, saa korsrer man sig, at det er Reflexionssyge, og Hamlet havde dog endnu ikke bragt det til at tvivle om Alt. – Væ! Væ! Væ! Siebenbürgen.

#

JJ:282

Om Prof.David kunde jeg have Lyst at anvende de Ord af Baggesen: alt faaer en Ende, selv den Kjole som Hr N. tredie Gang lod vende selv Jesper Mortens Præken sidste Aftensang fik Ende.

JJ:283

#

Replik af en Individualitet.

»Som Pige lærte min Kone mig at skrive smaa Perioder; thi hun sad stundom hos mig, og ved Udgangen af hver Periode lovede hun mig et Kys. Da jeg saa havde lært at skrive smaa Perioder, hvorfor min Recensent roste mig, blev jeg gift, og saa lærte min Kone mig, at det var ikke Umagen værd at skrive Bøger«.

[a] Egentlig bestemt for Assessoren i » *Vrangen og Retten*«

JJ:284

#

I gl. Dage maa Klædet have været saa fortræffeligt, at Luven voxte ud igjen paa den indadvendte Side. Deraf kom det, at man kunde lade en Kjole vende to Gange (det har Fader ladet gjøre ved sin Porcellains-Kjole) og da først var den baade vendt og skrabet.

JJ:285

#

det Dumme ved Grundtvig (der nu aldeles er traadt af i Vaudevillen, som han da altid har haft en Eiendommelighed for, blandt andet ved den Tankeløshed at ville være Prophet og Seer, uden at ane, hvorledes en saadan Figur maa være modificeret efter hele Christendommens Criser) er at han altid vil have *Sikkerhed* paa Aand. Deraf denne fade Djærvhed og Aandrigthed a la Lars Mathiesen. Heldigt at han har valgt de Ord: Damer og Herrer, det erindrer aldeles

[a] det forekomer mig lige saa latterligt som naar en bomstærk Karl af en Præst, idet han beder, for at vise, hvor inderlig han beder, giver Gladiator-Stillinger, saa han viser Muskelbevægelserne i Armene o: s: v: Det er ikke Musklerne der behøves for at bede, og for at bede inderligt, – ei heller er det den Art Skjælven, der er Aandens og Inderlighedens.

om Dyrehavsbakken. Som hans Aandrigthed er, saa er ogsaa de Barhalsedes: oi! Ei! o! ah! – en Livgarde af Interjectioner, den eneste Mskklasse Grundtvig har vundet for sig. – Ved at tale mener han at frembringe saa stor Virkning. o! ja, især i Retning af det Dunkle. Forøvrigt kunde han maaskee ogsaa frembringe Virkning ved at staae paa Hovedet. Tilsidst bliver det at svede, at rynke Bryn, at slaae sig for Panden, at smile selvtillidsfuldt, at besvime synligt under Aandens Magt etc. et Beviis for Lærens Sandhed. Det er ligesom da Helveg sprang paa Prædikestolen til Ære for Christd. og formdl. vilde bevise dens Sandhed derved, at han kunde springe en halv Alen i Veiret.

JJ:286

#

Bevidstheds Forudsætningen ell. ligesom Tonarten stiger bestandigt, men inden derfor gjentager det Samme sig. Det er bekjendt nok, at en Kanonade gjør at man ikke kan høre, men det er ogsaa bekjendt, at man kan blive vant til en Kanonade saaledes, at man kan høre hvert Ord. Saaledes er i den moderne Tid fremfor i Græcitetens tE. Stilheden, indenfor hvilken der høres en Larm. Denne Larm vilde have været nok for Grækerne men vi tale, ligesom Een midt i en Kanonade vilde sige hvadbehager, idet Kanonaden for ham var Stilhed.

JJ:287

#

Forskjellen mell. Skuespillerens og Virkelighedens Kunst.

Skuespilleren skal synes bevæget, medens han er rolig (er han virkelig urolig, saa er det forfeilet). I Virkeligheden skal man synes rolig, skjøndt man er bevæget (er man ikke virkelig bevæget, saa er det forfeilet, og let nok at være rolig.).

JJ:288

#

Det er mig ganske underligt at læse 3 Bogs 3^d Capitel af Aristoteles *de anima*. For halvanden Aar siden begyndte jeg en lille Opsats: *de omnibus dubitandum* hvori jeg gjorde mit første Forsøg paa en lille speculativ Udvikling. Det bevægende Begreb, jeg brugte, var: Vildfarelse. Saaledes gjør Aristoteles det ogsaa. Dengang havde jeg ikke læst det mindste af Aristoteles men vel en Deel af Plato.

Grækerne blive dog min Trøst. Den forbandede Løgnagtighed, som ved Hegel kom ind i Philosophien, den uendelige Antyden og Forraaden, og Squadroneren og Udtværen af et ell. andet enkelt Sted af det Græske!

Priset være Trendlenburg; en af de ædrueligste tænkende Philologer, jeg kjender.

JJ:289

#

NB. Ligesom » *Forord*« af Nicolaus Notabene, saaledes maa jeg igjen have en lille polemisk Piece ud. Jeg tænker man kunde gjøre det under Navn af: Forskrifter, eller Prøver paa forskjellig Skrift. Man parodierer da de enkelte. Dette er tillige for at Ironien kan tage sig bedre ud.

[a] NB

JJ:290

Det er aabenbart, at den Plads, som Politik indtog i Grækenland, har Religionen indtaget i Xstd. (det egl. Folkelige), hvorom der tales og hvor der virkes ved Talen. Aristoteles' *Rhetorik* vil derfor reent formelt kaste mangt et Lys over de religieuse Problemer. Det hele Spørgsmaal om Væren og Ikke-Væren, som slet ikke findes i den aristoteliske Philosophie (hans οὐσία πρώτη og δευτέρα cfr. Kategorierne er noget ganske Andet) henlægger han til *Rhetoriken*, som den der især skal frembringe Overbeviisning. πιστις, i pluralis bruger han det πιστεῖς.

JJ:291

#

Hvis jeg ikke husker feil er det i *Minna v. Barnhelm*, at Lessing lader een af Personerne sige, at et Suk uden Ord er den bedste Maade at tilbede Gud paa. Det lyder ret godt, men betyder dog egl., at man ikke ret tør ell. vil indlade sig med det Religieuse, men kun engang imellem stirre derefter som efter Tilværelsens Grændse: de blaae Bjerge. Skal man iføre sig det Religieuse til daglig Brug, saa kommer der Anfægtelser.

#

JJ:292

#

Der ere mange høirøstede og letsvedendeMsker, der ere dumme nok til [at] antage, at deres Dumhed er Alvorlighed, og alvorlig-dumme nok til at ville bilde Andre det ind. Det man saaledes kalder Alvor er den nemmeste af alle Attituder, istedenfor at Alvor er den yderste Reflexions fineste Frugt. Den som nemlig ikke har Spøgen til at controlere sin Alvor med, han bliver alvorlig ligesom Jeronimus hos Holberg. Derfra dette hykkelske Skrig mod Enhver, der ikke er dum nok, men vittig og spøgefuld og da alvorlig paa rette Sted: han er ikke alvorlig. Det er tvertimod omvendt: Den, som ikke hvert Øieblik tør underkaste sin Alvor Spøgens Prøve han er dum er comisk

#

JJ:293

Et lille Skrift, Reitzel har sendt mig, har jeg sendt tilbage men vil dog notere Titlen:

» *Über die Aesthetik der Hegelschen Philosophie*

v. Wilhelm Danzel. Hamburg 1844.

JJ:294

#

Hamanns saa kaldte Samvittigheds-Ægteskab, der ikke var noget borgerligt, hvorledes hænger det sammen dermed. Roth i *Fortalen* til 3^d Bind omtaler det blot og fortæller at der er Aktstykker, men han tør ikke udgive dem. Han citerer forøvrigt Reichardts *Urania* for 1812.

Maa efterforskes

JJ:295

Der er noget ret snurrigt deri: Hamann siger, at for Gud er Intet glemt, men at der hos Menneskene gives Ideer og Indfald, som man aldrig faaer mere end een gang i sit Liv, – og denne Yttring, netop denne Yttring forekommer to Gange i 3die Bind og i 5te B. Jeg har i mit Exemplar lagt Mærke ved dem.

JJ:296

det tyndeste Øl kan skumme ligesaa stærkt som det

stærkeste, men Forskjellen er, at det tynde Øls Skum holder sig en Minut i det Høieste, det stærke Øls i Forhold til som dets Styrke er. Saaledes ogsaa med Mskene, Forskjellen er ikke den, at nogle kunne skumme, andre ikke, de have alle en Tid dertil, men Spørgsmaalet er, hvorlænge det holder sig.

JJ:297

#

Da Fader var død, sagde Sibbern til mig: »Nu faaer De da aldrig theologisk Attestats«, og saa fik jeg den netop; havde Fader vedblevet at leve, havde jeg aldrig faaet den. – Da jeg ophævede Forlovelsen, sagde Peter til mig: »Nu er Du fortabt«. Og dog er det aabenbart, at dersom jeg ellers er bleven til Noget, saa er jeg blevet det ved dette Skridt.

JJ:298

De samme Tvivl som ved Betragtningen af Verden, af Naturen, af sig selv, af Begivenhedernes Gang stille sig imod Troen paa Gud – de samme Tvivl maa finde Sted m: H: t: Xstdommen. Jeg kan med H: t: Xstd. ikke forlange større og anden Vished end den jeg har med H: t: hiin Forvisning om Guds Tilværelse. – Denne Parallele var det maaskee værd engang at udføre. –

JJ:299

#

Politie-Agenten

[a] I hans Optræden skulde der være noget Usikkert, som havde sin Grund i hans indre Usikkerhed, men som han selv lyvende for sig selv og Andre forklarede som List. Hans Usikkerhed var ikke Løgn, men det var Løgn, at han bag efter forklarede det som Underfundighed. At han stundom sagde hvad han ikke ønskede at sige, var det Sande, men bag efter løi han og forklarede, at det havde været for at udspionere Andre.

Skulde behandles dramatisk.

En dæmonisk Figur, der ligesaa godt selv kunde være bleven en Komersbroder, ja en Morder o:s:v., men nu er Retfærdighedens Tjener. (en forfeilet Barndom og Ungdom har gjort ham hadefuldt mod Mskslægten.)

Opfattelsen af den hele Politie-Retfærdighed kun som en Nødværge mod fattigdom ligesom Spartanernes Forhold til Heloter. (Ideens Modsigelse).

Modsigelsen, at en saadan Figur tjener Retfærdigheden, og dog gjør det saa godt, at han er den meest Udmærkede.

JJ:300

Under Titlen Privatissimer og holdt saa zarte som muligt kunde jeg have Lyst at tegne en qvindelig Figur, der netop var stor ved sin elskelige beskedne bly Resignation (fE en noget idealiseret Cornelia Olsen, den fortræffeligste qvindelige Figur, jeg har kjendt, og den eneste, der har afnødt mig Beundring). Hun skulde opleve at Søsteren var gift med den hun selv elskede. Det er Collisionen for Resignation.

JJ:301

#

En Mod-Parabel til den om Sædearterne.

Den skulde handle om Prædikanterne.

En Sædegaardseier gav sine Tjenere hver den samme Deel af det samme gode Sædekorn.

Men Een bevarede Sædekornet paa et fugtigt Sted, saa det var fordærvet og kom for tidlig til at spire.

Og Een blandede det med simplere Sæd.

Og Een tænkte: Sæden er jo nu min, hvorfor skal jeg udsaae den, og han solgte den for Penge.

Og Een strøede den vel ud, men kastede den saaledes skjødsløs hen, som var den Intet værd.

Een strøede den ud, men holdt den for meget i Priis.

Dette er Jadsk, thi Ideens Eenhed er ikke bevaret; men det lader sig bruge, Indfaldet er ret godt og især tjenligt som Slutning af en Tale, ell. som Begyndelse for at fjerne Misligheder.

JJ:302

#

En letsindig og forfængelig Individualitet har altid en

overordentlig Forestilling om en Apostels Udmærkelse
ⵔ: det Lykkelige, det Glimrende at være en Apostel; en
ydmyg og dyb Individualitet har altid en overordentlig
Forestilling om en Apostels Lidelser.

JJ:303

Det Populaire

Man er ikke upopulair fordi man bruger Konst-Udtryk;
thi det er Tilfældigt og disse kunne komme imode,
som det successivt skeer lige ned til den simpleste
Mand.

Den er og bliver upopulair, der tænker een Tanke
heelt ud. Derfor var Socrates upopulair, uagtet han
ingen Konstudtryk brugte, thi hans Uvidenhed, naar
den skal fastholdes, er mere livs-anstrænge[n]de end
hele Hegels Philosophie.

JJ:304

#

At holde et Saar aabent kan jo ogsaa være sundt: et
sundt og aabent Saar; stundom er det værst, naar det
groer til

#

JJ:305

Der skal indføres en ny Videnskab: den christelige
Talekunst. construeres ad modum Aristoteles'
Rhetorik. Den hele Dogmatik er en Misforstaalse især
saaledes som den nu er bleven.

[a] Her kunde ogsaa tages et Hensyn til
Karneades^s Sandsynligheds LærecfrRitter *Gesch.*
der Philosophie 3^d B. p. 677, 78, 79.

[b] NB

[c] Aristoteles sætter Talekunsten og Midlerne til
at vække Tro (πιστεῖς) i Forhold til Sandsynlighed,
saa den har (til Forskjel fra Viden) med det at
gjøre der ogsaa kan forholde sig paa en anden
Maade. Den christelige Veltalenhed vilde deri
være forskjellig fra den græske at den har alene
med Usandsynlighed at gjøre, med at vise at det
er usandsynligt, for at man saa kan troe det. Her
er Sandsynligheden ligesaa meget at forkaste
som hist Usandsynlighed, men Forskjellen fra
Viden er i begge den samme.

JJ:306

#

I gl. Dage troede man at hvad der hørtes angik Een selv: de te fabula at Alt angik Een, nu troer En hver at han kan fortælle en Fabel der angaaer hele Mskheden kun ham ikke.

JJ:307

#

Et Genie, der bliver misforstaaet af sin Samtid trøster sig til en bedre Eftertid. det synes Msk. stort talt, og dog er det svagt talt. Verden bliver omtrent altid eens; eller er den Slægt bedre, der hylder hvad han har sagt, fordi han har sagt det? Den Slægt der beundrer ham korsfæster paa samme Tid en Samtidig som igjen en næste Slægt beundrer thi Verden bliver altid eens og det, den ikke kan taale er Samtidigheden med det Store. – Jeg kan ikke forstaae, hvorledes Sligt kan saa meget beskæftige et Genie. Nei fE at haabe engang at træffe sammen med Socr. for at kunne conferere med ham i den skønne Samtale – og saa blæse baade med Samtid og Eftertid.

JJ:308

#

Naar en Konge for at være ukjendt gik klædt som en Spekhøker, og tilfældigviis en Spekhøker lignede Kongen skuffende, saa vilde man lee af dem begge, men Grunden omvendt: af Spekhøkeren fordi han ikke var Kongen af Kongen fordi han var Spekhøkeren.

JJ:309

#

Den simple Borger-Mand, der naar han gav en Fattig den ringe Gave (han havde ei Raad til mere) altid tog Hatten af saa dybt som var det en Foresat, saa venligt som var det hans bedste Ven.

JJ:310

#

Det er vistnok, at man af Ingen lærer saa meget som af Børn, men det er ogsaa vist, at en Fader let kan fordærves netop derved. Det at have et saadant Væsen om sig som man tør lade Alt gaae ud over, og dog fordre ikke blot Lydighed mend Kjerlighed, at [have] Een om sig mod hvem man bestandigt beholder Ret, det er en farlig Sag.

JJ:311

#

Af et muligt Forord til mine *Leilighedstaler*.

... Eller mon ikke en Kvinde, der baldyrer et Klæde til
helligt Brug, gjør ethvert Sting saa omhyggeligt som
muligt og maaskee flere Gange begynder forfra; men
mon det ikke vilde bedrøve hende om Nogen saae feil
og saae paa Perlesyningen istedenfor paa
Altarklædet, eller saae en Mangel istedenfor at see
Altarklædet? Hun fandt sin ubetalelige Glæde i at
gjøre Alt saa omhyggeligt som muligt, netop fordi
dette Arbeide ingen Betydning har og ingen skal have,
men Betydningen formaaer Syersken ikke at sye ind
med i Klædet, den ligger i Betragteren

JJ:312

#

.... For istedenfor Samvittighed og Guds Aand at faae
et Samfund af Mskers dyriske Uddunstning, et Noget,
der sveder ud af dem i Trængsel, et Noget, som
kaldes den offentlige Mening og af Philosopherne: den
objektive Aand

JJ:313

#

blandt alle glimrende Synder er de affecterede Dyder
de værste.

JJ:314

Hiin stærke Puster i Orgelets Bryst.

JJ:315

#

Den Modsigelse, Kudsken paa den fattige Liigvogn,
der havde lagt Hestedækkenet kun halvt over den ene
Hest for bedre at slaae den. det dybe i Døden.
det prosaiske heri.

JJ:316

#

Synden i et Msk. er lige som den græske Ild, der ikke
slukkes med Vand, - her kun med Taarer.

JJ:317

#

Et nyt Skrift.

Guds Dom.

[a] En Ægtemand.

En Lidelseshistorie.

psychologisk Experiment

[b] det vilde være ham let nok, at blive løsladt, hvis han vilde indvie hende i sin Lidelse, men det frygter han netop, at dens Forfærdelse skal aldeles tilintetgjøre hende, ell. gjøre hende saaledes sympathetisk, at hun som Cains Hustrue vil følge ham, og det vil han netop ikke. – Paa den anden Side synes han at skylde Gud det, saaledes erotisk at fortie sine Lidelser. cfrp.185 nederst. cfr.p.194.

af

..... de profundis .

Her bruges Syndens Kategorier. Indesluttetheden ligger i, at han ikke tør lade Nogen vide, at det er en Straf han lider.

JJ:318

Slutning - Enthymema - Beslutning.

En Trilogie.

Dette vil være en Undersøgelse af Vigtighed for min om Springet og om Forskjellen mell. en pathetisk og en dialektisk Overgang.

Til syvende og sidst er det jeg kalder en pathetisk Overgang hvad Aristoteles kaldte Enthymema. Maaskee. Hvor forunderligt, da jeg nu først læser om Enthymema i Aristoteles' Rhetorik.

JJ:319

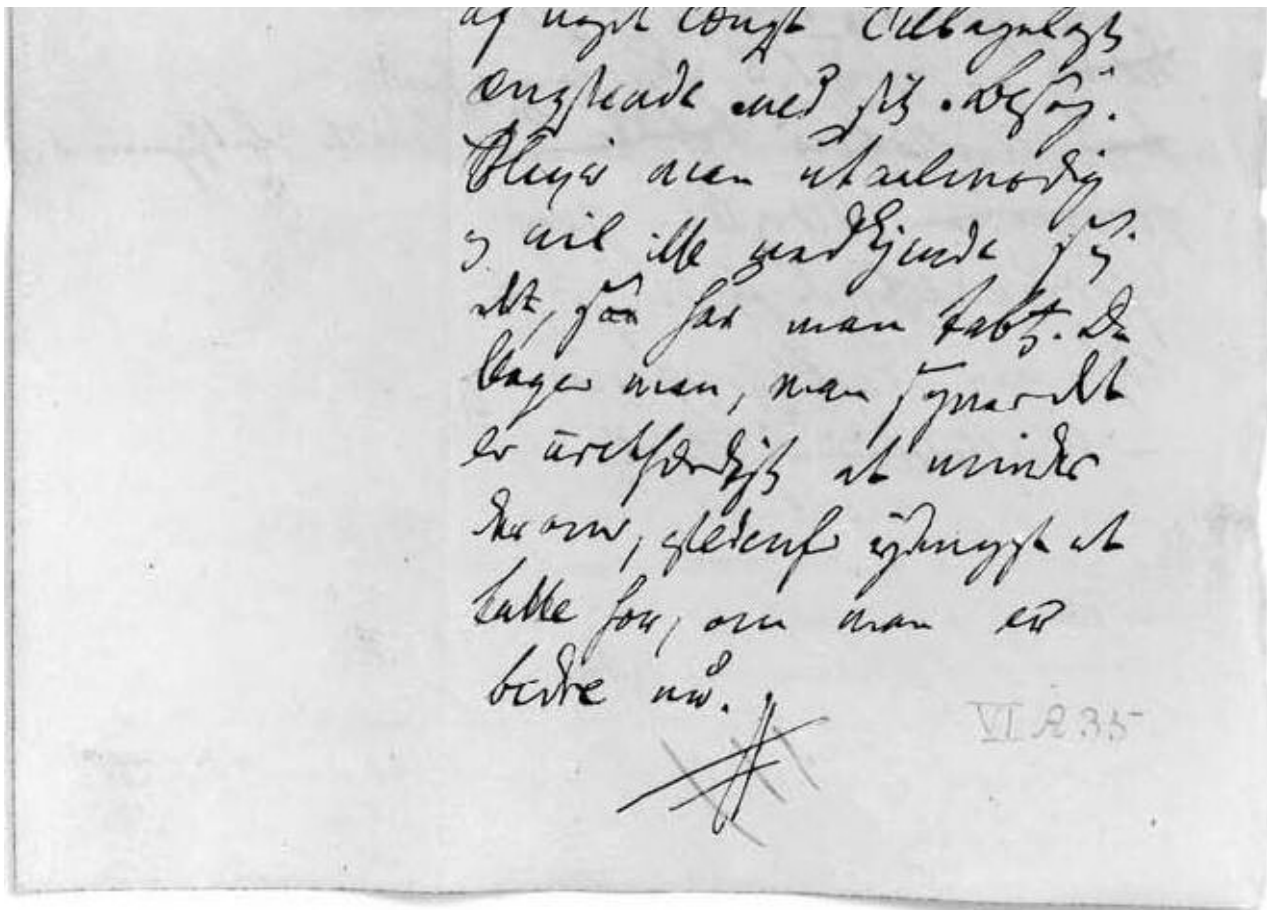
~~177.~~

og til al Sædvaning
 først sagt - fremmedt
 en ydmyg Kvinde
 og sin Bægsed, for-
 lende du mig, da

Teuandra Klæd men ataalmodig,
 fordi du ikke lykkes hede mit skille
 at gøre, men du er utalmodig
 er mig ikke dog er du sin Vigtig,
 men holdt gæmning mod Gud
 og mange gaa i Springet,

VI 234

gæss at fremden ligesom en
 frivillig Sædvaning, men en bo-
 liden Sange gæss forbi for
 en englede frindning, eller
 kommer til jam#: gæss
 kommer fremden frindningen

Journalen JJ, s. 173 (JJ:319-320)

Stundom bliver man utaalmodig, fordi det ikke lykkes bedre med at ville det Gode, men denne Utaalmodighed er dog ikke Sorg over sin Synd, men Voldsgjerning mod Gud. og Mangel paa Oprigtighed.

JJ:320

#

gaaer det stundom ligesom en frigiven Forbryder, hvem en bortløben Fange gaaer forbi som en ængstende Erindring, ell. kommer til ham,; saaledes kommer stundom Erindringen af noget længst Tilbagelagt ængstende med sit Besøg. Bliver man utaalmodig og vil ikke vedkjende sig det, saa har man tabt. Da klager man, man synes det er uretfærdigt at mindes derom, istedenfor ydmygt at takke for, om man er bedre nu.

[a] og til al Forbedring hører først og fremmest en ydmyg Erindren af sin Svaghed, hvorledes den var, da

#

JJ:321

Det gaaer mig i Forhold til Ægteskabet ligesom Diana i Forhold til de Fødende: selv ugift hjalp hun.

JJ:322

#

Ikke blot i Grækenland var Theateret Gudstjeneste, ogsaa i Persien, ni fallor. Man antog, at den, der for egen Regning lod opføre Skuespil blev belønnet i Himlen. Altsaa omtrent ligesom i Middelalderen at bygge Kirker og Klostere.

JJ:323

#

Definition paa Ironi.

Ironi er Eenheden af ethisk Lidenskab, der i Inderlighed uendeligt accentuerer det egne Jeg – og af Dannelse der i Udvorteshed (i Omgang med Msk.) uendeligt abstraherer fra det egne Jeg. det Sidste gjør, at Ingen mærker det Første, og deri ligger Kunsten og derved betinges det Førstes sande Uendeliggjørelse.

JJ:324

Det er latterligt at høre Præsterne i vor Tid advare mod Middelalderens Askese (Munke og Nonner o: s: v: Flagellationer o: s: v:). Munker anstrænger sig især her – ak! i det 19^d Aarh. at advare mod Sligt (det er afsindigt.). – Og saa dømmes man saa dumt om Askesen. Der laae noget Barnligt i den; de havde en Forestilling om det Forfærdelige i at bære et Ansvar og en Skyld hele sit Liv igjennem denne evige Vedvaren, medens det voxer fra Dag til Dag. Derfor var Askesen et Udtryk for denne Livs-Anskuelse ligesom et Barn der lider sin Straf den Dag og saa er alt glemt og Barnet igjen et rart Barn. – den var dernæst et erotisk Udtryk. Eller hvis en Pige i et erotisk Forhold forsaae sig mod den Elskede, mon hun strax vilde glædes ved hans uforandrede Elskov, vilde hun ikke sige til ham: o! skjend lidt paa mig. – Mon endeligen ikke Enhver i vor Tid, det vil sige Enhver af de Enkelte der i vor Tid har lidt religiøs Sands, mon han ikke gjør det Samme., men paa en anden Maade, at han fE nægter sig selv en Fornøielse, fordi han ikke er glad ell. fornøiet med sig selv, gaaer i Kirke –

De Præster man nu har er de dummeste af Alle. – og saa vil man negligere Biskop Mynster, den Eneste, som veed hvorom Talen er.

#

JJ:325

Nu er Øieblikket der, nu maa der skrives: en dialektisk

Veiledning til de pseudonyme Bøger af de samtlige
pseudonyme Forfattere. –

#

JJ:326

Forholdet mellem *Enten – Eller* og

Stadierne.

I *Enten – Eller* var det æsthetiske Moment et Nærværende kæmpende med det Ethiske, og det Ethiske Valget ud deraf. Derfor var der kun to Momenter og Assessoren absolut seierrig, om det end endte med en Prædiken, og med den Bemærkning: at kun den Sandhed, der opbygger er Sandhed for mig (Inderligheden – derfra Udgangspunktet for mine opbyggelige Taler.)

I *Stadierne* er der 3 Momenter og Stillingen en anden

1) det Æsthetisk-Sandselige er trængt tilbage som noget Forbigangent (derfor »en Erindring«) thi det kan jo ikke blive ganske til Intet.

det unge Msk. (Tanke-Tungsind); Constantin Const. (Forstands-Forhærdelse). Victor Eremita, som nu ikke mere kan være Udgiver (sympathetisk Ironi); Modehandleren (dæmonisk Fortvivlelse) Johannes Forførelsen (Fortabelse, en »mærket« Individualitet). Han ender med, at Qvinden er kun et Øieblik. Lige der begynder Assessoren: at Qvindens Skjønhed tiltager med Aarene, hendes Realitet netop i Tiden.

2) det ethiske Moment er kæmpende. Assessoren ikke gemutlig docerende, men stridende i Tilværelsen, fordi han ikke her kan slutte af, om han end atter her kan beseire ethvert æsthetisk Stadium med Pathos men ikke maale sig med Æsthetikerne i Vittighed

3) det Religieuse bliver til i en dæmonisk
Approximation (Experimentets quidam) Humor som
dets Forudsætning og dets Incognito (Frater
Taciturnus).

JJ:327

d. 14 Mai 1845.

ankommen til Berlin.

Den eneste brugbare Figur ombord paa Dampskibet
var en ung Knøs. (en Bursch.) med en Fløielskasket
paa, fastbunden med et Tørklæde, en sribet Bluse
over en Frakke, en Stok hængende foran paa een af
Knapperne i en Snor. Troskyldig, aaben, reisende,
opmærksom paa Alt, naiv, undselig og dog freidig.
Ved at combinere ham med en saadan Tungsindig-
Reisende (som Hr Hagen) lod der sig frembringe en
Virkning i det Veemodige.

JJ:328

Der maa skrives tvende ny Bøger:

En Digtets Bekjendelser.

Hans Lidelse er, at han bestandig vil være en religiøs
Individualitet, og bestandig griber fejl og bliver Digter:
altsaa en ulykkelig Forelskelse i Gud (Lidenskaben
dialektisk i Retning af, at der er noget ligesom
bedragersk ved Gud.)

JJ:329

#

Et Hjertets Hemmeligheder.

cfr.p.163 i denne Bog.

(Privatissimer)

[a] Sophie Beaumarchai. (Clavigo).

eller

Næst ved Ulykken og

dog den Ulykkeligste.

Saadanne Situationer gives der flere af i Livet, hvor den der staaer ved Siden af og altsaa udenfor dog lider meest.

JJ:330

En Figur.

En Olding, der sidder i Kongens-Have, ell. Kirsebær-ellPhilosoph-Gangen. (Modsætningen den varme Sommerluft, det Forfriskende i det Grønne: og den Gl.). Han er selv en gl. Enkemand, har ingen Børn, spiser en Gang imellem hos en Slægtning, der er mere velhavende. Der sidder han regelmæssig visse Dage.

JJ:331

#

Det der egl. er det Vanskeligere er at standse det Dialektiske i Guds-Forholdets Lidelse. Man siger man skal haabe det Bedre, man skal endnu engang komme til at takke Gud, efter Regnveir kommer Solskin o: s: v:.. Hvad vil dette sige? Hvilket er det Bedre, hvorfor man skal takke Gud; aabenbart Det, hvis Behagelighed ell. hvis Ubehagelighed man efter sin endelige Forstand statuerer. Men saa er jo selve Taksigelsen en Tilbagegang, da jeg i Taksigelsen bevæger mig i de laveste Categorier. Jeg trækker om med Gud ligesom Emeline med sin Fader. Er det sandt og det eneste Udtryk for Guds-Forholdet, at Alt, hvad Gud gjør, er godt, saa er jo Talen om en Ophør ell. Ikke-Ophør, om godt Veier igjen o: s: v: (hvilket passer i den timelige Verden, hvor ondt Veier virkeligen ikke er godt Veier) en Tilbagegang. Misligheden kommer deraf, at i det ene Øieblik gjør man Mine til at ville gjøre Uendelighedens uhyre Bevægelse, i det næste Øieblik mangler man Mod dertil, og haaber og takker i Endelighedens Categorier. Det er som med Elskende. Nøiede med hinanden vil de undvære ell. kunne undvære Alt, men snart, snart ophøre de vel ikke at elske hinanden, men give Sagen en anden Retning, og naar det saa kniber, saa haabe de paa bedre Tider, hvor Elskoven ret skal være glad (altsaa den er dog ikke absolut nok) og takke saa igjen (altsaa den var ikke absolut nok.). Med H: t: denne dialektiske Krydsen finder man slet ingen Veiledning i de fleste opbyggelige Skrifter. - Maaskee har i umindelige Tider Intet gjort et saa dybt Indtryk paa mig som Davids Psalmer i disse Dage, ak! men han svingter Een i de

dialektiske Svingninger. Sagen er den: alt det Mangfoldige, dybt og herligt og vederquægende og lindrende, naar det ryster Indvoldene, udtrykt er Indhold af hans Liv, men naar jeg nu skal begynde og da samle det i den ligesaa lyriske som dialektiske Total-Tanke, saa brister det. Snart haaber han (og saa igjen snart evigt, snart for Tiden, men disse tvende Bestemmelser af Haab ere adskilte ved en Evighed og det maatte være tydeligt, hvilken der er hvilken) snart trøster han sig ved sin Uskyldighed, snart forbander han Fjender o: s: v: Men Begynderen der altsaa skal begynde uvist, han er ikke tjent dermed, han fordrer den ene Tanke, den ene om det skal være det Evige (at alt er Godt, lige Godt, og det at udsætte Taksigelsen Dumhed ell. Sviig) ell. det skal være: det Behagelige og det Ubehagelige; om Gud skal være Alt, og Msk. ikke knye uden for at sige: det er Godt, ell. Msk. skal snakke med.

JJ:332

=

ad p.171 nederst.

Den dialektiske Modsigelse maa holdes saaledes, at det er tvetydigt, om han er indesluttet alene af erotisk Forelskelse i Gud, ell. af Stolthed mod Msker.

Selv i Davids Psalmer findes der Exempler paa den Art af Indesluttethed, der vil unddrage sig ethvert Mskforhold for at blive Du und Du med Gud.

JJ:333

#

Den religieuse Lidelses Uendeligheds Dialektik (fEhvis vi alene haabede for dette Liv vare vi de Elendigste af alle) maa standses i Tiden (Gudsfrygt har Forjættelse for det Liv som nu er). Men hvorledes classificeres disse tvende Forhold. Det høieste Udtryk for Jordlivets (Timelighedens) Gehalt er jo netop Forventningen af det Evige, ell. dettes Nærværelse. Men i samme Øieblik har jeg atter opgivet hele min jordiske Forstands Omfang, og den concretere Forstaaelse af »Forjættelsen for dette Liv« er gjort vanskelig da den egl. er identificeret med den sidste »Forjættelse for det Liv som kommer.« Dersom nemlig Gudsfrygt har Forjættelse for det Liv, som kommer og jeg er vidende derom, saa er denne min Viden derom i Timeligheden selve Gudsfrygtens Forjættelse for det nærværende Liv.

Dersom et Msk. egl. vilde tale med den religieuse Uendeligheds latente Bestemmelser i sin Tale, saa vilde man ansee ham for gal. Allerede en saadan Yttring af Socrates »at naar Skipperen har sat den Reisende over Havet til sit Bestemmelsessted, saa gaaer han (Skipperen) ganske rolig op og ned ved

Strandkysten, tager sin Betaling, og dog kan han jo ikke vide om han har gjort en Tjeneste derved, ell. om det ikke havde været bedre at den Reisende omkom paa Søen,« allerede en saadan Yttring (hvis den Læsende havde Duelighed nok til at mærke den dialektiske Underfundighed, og ikke gled hen derover ell. troede det var en Tale-Maade) vilde ansees som en Yttring af Galskab.

Heri ligger den dialektiske Fremstillings svigefulde Galskab, kun den Dialektiske opdager den, og han veed tillige, at det ikke just er Galskab (ligesaa lidet som det er Galskab at ansee min evige Viden for vissere end min Sandsning; medens man ellers taler omvendt: og naar En turde sige: Gud er ligesaa vist til som det er vist, at jeg her holder denne Stok i min Haand. Ak! det er en daarlig Vished, som allerede den græske Skepsis kunde fratage En, nei at Gud er til er ganske anderledes vist end alt alt Sandset.), den Uerfarne den systematiske Bedaarede mærker Intet, fordi der ikke vræles, hvilket netop er den dialektiske Modsigelse, thi det Umiddelbare er sig kun bevidst naar det skriger, det Dialektiske er sig selv sikkert.

JJ:334

#

... I Hedenskabet saae man Furierne forfølge den Skyldige, saae deres forfærdelige Skikkelser – men Nag kan man ikke see, Nag det er skjult, en skjult Frugtsommelighed, hvortil en ond Samvittighed er Fader.

[a] og fordi Furierne vare virkelige Skikkelser maatte de blive udenfor Templet, hvor den Ulykkelige fandt Hvile – men Nag følger med derind.

JJ:335

=

Allerede her ligger det Dialektiske (i Forhold til det Religieuses Inderlighed). Nu falder den ængstelige Bekymring En ind, at det Forfærdeligste af Alt vil hænde, hvad saa, skal han saa byde denne Tanke at vige bort for ikke at plage sig selv. I saa Fald afgjør han ved endelige Categorier det Religieuse, hvilket er irreligieust. Skal han aabne sig for den? Hvor standser vi saa det Dialektiske. (cfr. p. 182.) Skal han sige: dog ikke min men Din Villie? Dersom dette bedende Udsagn skal være i Sandhed og ikke en svigagtig Vending i endelige Categoriers Tjeneste, saa maa han virkeligen have tænkt Muligheden af det Værste, men denne Tænken er nok saa slem som Virkeligheden af Lidelsen. Eller skal man maaskee sige, Msk's Lyksalighed hører ogsaa med i det Religieuse, derfor skal man holde de mørke Tanker borte; Gud vil vi skal være glade. Rigtigt, men hvor vil han at vi skal være glade. Nu begynder Dialektiken igjen. Skal vi ikke være glade ved at beholde Gud og at tabe Alt, ∴: ikke blot finde os deri, men begeistrede raabe: see her er den eneste, den eneste Glæde, den eneste Lyksalighed.

JJ:336

#

Den umidd. Religieuse gjør Meget saaledes, at den uendeligt Reflekterede Religieuse, naar han gjør det samme, fordi det er skjønt halv humoristisk og halvt angrende maa opfatte det. fE den Umidd. Religieuse gaaer 3 Gange i Kirke hver Søndag. Han bygger vel ikke sin Salighed herpaa, (saa er han Irreligieus, ell. veed ikke, hvad han gjør) men han er dog glad ved ligesom at kunne gjøre Lidt til Gjengjeld for Gud til Gjengjeld for al det Gud kan gjøre mod ham (her passer det socratiske Ord, da Socr. ikke vilde modtage Indbydelsen at komme til Kong Archelaus fordi han ikke kunde gjøre Gjengjeld – saaledes ville mange ikke indlade sig med Gud, fordi de føle de blive til Intet). I det Gl. T. i Muhamedanismen i Midd. fremkommer her det i uskyldig Forstand Fortjenstlige, de gode Gjerninger. – Den uendeligt Reflekterede gjør det Samme, gaaer fE 3 Gange i Kirke hver Søndag, men opfatter det reent humoristisk og med en Villighed til strax at angre: humoristisk, at han ikke kan lade det være, at han ikke kan blive træt af at høre hans Ord og være i hans Huus; halvt angrende, hvis det dog skulde være saa, at han atter og atter trænger til nyt Incitament i sit Guds-Forhold.

JJ:337

#

I » *Biblische Legenden der Muselmänner aus arabischen Qvellenv.* Dr. G. Weil, Frankfurt a.M. 1845« staaer etsteds om en af de Personer, der omtales, at Gud selv fulgte ham personligen til Jorden, og gik foran Ligkisten, og de 4 Engle bag efter. – Det reent Humoristiske deri ..

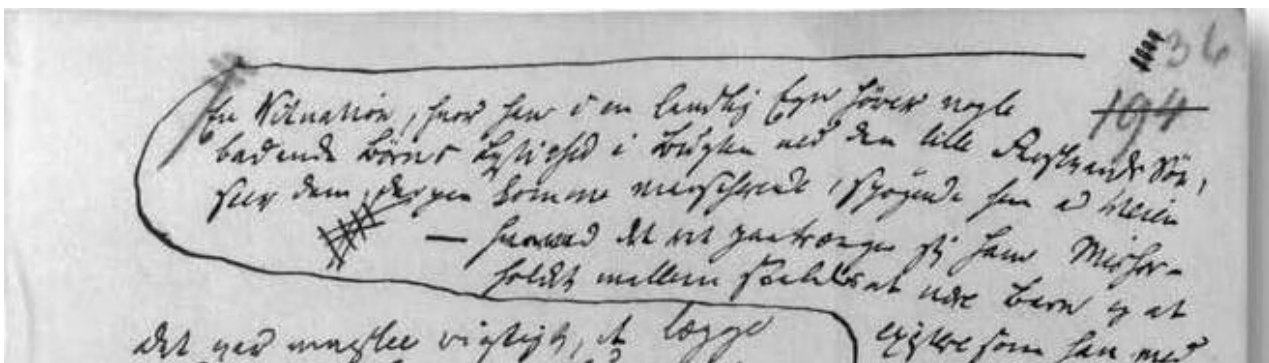
JJ:338

#

I samme Bog fortælles det flere Gange, at de hellige Personer, der omtales, af Gud forlange, at forsøges i en svær Prøve for ret at vise ham deres Hengivenhed – og saa mislykkes det for dem.

JJ:339

#

[a] En Situation, hvor han i en landlig Egn hører nogle badende Børns Lystighed i Bugten ved den lille Ferskvands Søe seer dem derpaa komme marscherende, spøgende hen ad Veien hvorved det ret paatrænger sig ham Misforholdet mellem saaledes at være Barn og at existere som han med dette uhyre Ansvar; medens Dyrets og Plantens og alt Andets modnere Alder svarer til hvad Barndommen er.

[b] Replik: hvad jeg især savner er min Prædikestol: det er Situationen naar man har Lidelser, og Dødsleiet og Sygesengen.

[c] de occultis non judicat ecclesiakunde blive Titelen.

[d] og en Replik af ham: gid det ikke var saa, at Kirken ikke dømmes om det Skjulte – gid den gjorde det. Hvad der er Mangen en Trøst, er min Lidelses Vedvaren. Skal jeg selv angive det? Saa er min Virksomhed forhindret. Tør jeg lade det være?

[e] Jeg har købt et nyt Exemplar af den canoniske Ret for atter at studere om igjen, om jeg tør være Præst igjen – men blot jeg køber Exemplaret, gyses det i mig, fordi det er som kunde Boghandleren mærke paa mig, hvilket piinligt Studium jeg gjør af den.

JJ:340

#

cfrp.182. 189.

Allerede her ligger det Dialektiske i Forhold til det Religieuse. Naar fE et Msk. vilde bedende sige til Gud, at han endnu ikke havde ganske tilegnet sig Xstd., at han havde Tvivl tilbage, og at Gud derfor vilde give ham Tid til at overvinde dem (og saaledes gaaer der jo altid en Tid hen), saa griber strax det Dialektiske ham, thi denne Tids-Anvendelse bliver i samme Øieblik uendelig dialektisk (sæt han døde imorgen, og Xstd. var det ene Saliggjørende, og han udenfor), fordi den evige Afgjørelse fordrer sig selv med en uendelig Hastighed. Dette viser igjen, hvor vanskeligt det er at faae et historisk Udgangspunkt i Tiden for en evig Salighed.

JJ:341

#

Det maa nu gjøres: En Indesluttet skildres i et tredie Moment, hvor han selv opdager, at hans Skyld er ingen anden end den at han har været indesluttet. – Det Dialektiske: om han nu selv i dette Øieblik dæmonisk forstaaet ikke er større end om han strax havde talt. Indesluttetheden kommer derfor igjen, og skjøndt han har gjort denne Opdagelse holder han denne atter for sig selv i det Indesluttede.

JJ:342

#

Helvede-Straffenes Evighed er paa en Maade let at bevise, og i ethvert Tilfælde lader det sig atter her vise, hvor vanskeligt det er at faae et historisk Udgangspunkt for en evig Salighed i Tiden, og tillige hvor tankeløst Mske. bære sig ad. Det Første («*Smulernes*» Problem) skal være saa let at forstaae, det fatter Enhver. Det Andet (Helvedsstraffenes Evighed : en evig Usalighed) vil Ingen antage, og forgjeves lærer Kirken det, thi man tør meget sikkert antage, at Ingen troer det. Ak! Ak! Ak! hvilke Tænkere. Problemet er aldeles det samme. Kan Nogen tænke det Ene (en evig Saligheds Afgjørelse i Tiden) saa har han eo ipso ogsaa tænkt det Andet. Kan Tiden være et adæquat Medium for Afgjørelsen af en evig Salighed, saa er den det jo ogsaa for en evig Usalighed. Det er her Knuden ligger, medens de Beviser, som Orthodoxe have fremført ere blottede for al Categorie.

Knuden er netop at det Evige unddrager sig Afgjørelse i Tiden, fordi det forudsætter sig selv.

JJ:343

#

Spekulanterne i vor Tid ere saa dumt-objektive, at de aldeles glemme, at Tænkeren selv jo er ligesom Fløitespillerens Instrument, og at det derfor er af yderst Vigtighed at kjende sit Instrument (her ligger Psychologien), ja af ganske anderledes Vigtighed fordi Tænkeren er i det uendelige Inderligheds Forhold til sin Gjenstand, som ingen Fløitespiller er det til sit Instrument.

JJ:344

#

den objektive Tænkning bryder sig slet ikke om den Tænkende, og bliver tilsidst saa objektiv, at den tænker ligesom hiin Portskriver, at han har blot med at skrive, de Andre med at læse.

JJ:345

#

Naar man egl. tænker en Existents under Evighedens Form, saa følger eo ipso Isolationen. Det Fortvivlede er, at man aldrig faaer Noget at vide derom hos de Tænkende, Sligt springe de over. Men naar blot fE (i *Weil biblische Legenden der Muselmanner* Frankfurt a M. 1845) p. 277 det hedder at paa den yderste Dag Adam vil raabe: O! Herre red kun min Sjel, jeg bekymrer mig hverken om Eva ell. om Abel; og nu alle Xsti Taler om Jerusalems Undergang, hvor netop det har sin Betydning, at Guds-Forholdet i sin evige Gyldighed vil neutralisere ethvert Forhold, hvor han siger: (Marc. 13, 9) Men I tager vare paa Eder selv – hvor bliver saa alle de travle verdenshistoriske sociale Categorier af?

JJ:346

#

Om ogsaa Systemet høfligen vilde anvise mig et Gjesteværelse paa Loftet, for at jeg dog kunde komme med, saa holder jeg dog mere af at være en Tænker, der er som en Fugl paa Qvisten.

JJ:347

#

Saaledes vilde det maaskee ogsaa interessere at opfatte Lady Machbeth: hun gaaer ikke i Søvn, men hun tør ikke sove, hun frygter for at Søvnens skal forraade Noget.

Scene ved Midnat: hun sidder alene paa sit Værelse, hun gaaer ængsteligt omkring og seer efter, at alle Dørre ere lukkede, (hun bliver tungsindig-distrahit, seer flere Gange efter, fordi det er hende som havde hun glemte det den forrige Gang.), saaledes er hun næsten som en Søvnængerske hun sætter sig hen:

Søvn, Søvn, forfærdelige Opfindelse, forfærdelige Nødvendighed, Du eneste Magt, som jeg frygter, som har formaaet at fravryste mig min Hemmelighed, som intet Msk. formaaer det, Du listige Bedaarer, der tryller et Msk i sin Vold, og gjør ham til sin egen Angiver, altsaa Du har Magten, Du formaaer at gjøre, hvad ingen Anden formaaer at gjøre det, medens jeg sover – nei jeg sover jo endnu ikke, jeg vil ikke sove – og dog jeg maa sove o! rædsomme Nødvendighed, hvorfor kan jeg ikke undvære Søvnens som jeg har lært at undvære Hjertets Følelser, der ere Andre en Nødv: – men jeg sover inden lukkede Dørre, Panelet er indrettet til at forhindre enhver Lyd – og dog hvor findes et Indelukke, ogsaa Vægge have Øren.

NB. Dette lod sig maaskee bedre gjøre med en saadan Individualitet som Cromwell, ell. ogsaa maatte Lidenskab have et mere quindeligt Præg.

Søvn – Du kan komme og besove mig, og berøve mig hvad ingen Mand kan berøve mig; er jeg opløst i dit Favnetag, da skuer Du dybt i min Sjels Inderste, i denne Afgrund, hvor jeg kun selv tør see, naar jeg veed at jeg kan forhindre Enhver at see derned. – Ak! mit Hoved er saa svagt, jeg trænger til Hvile, og dog kan jeg i det halve Secund, da Bevidstheden flygter for Søvnens Nærværelse, kan jeg forr[a]jade Alt, at et halvt Secund har denne Magt over mig et halvt Secund som Søvnens Nødvendighed grusomt fordrer. Hvorfor frygter jeg Søvnens som en Forbandelse, da den er den største Velsignelse for Andre, – er jeg forbandet? Hvis jeg kunde undvære Søvnens hele mit Liv! Um[en]neskeligt, jeg næsten gyser for saaledes at være bleven en Aand. Og kan jeg ikke undvære den, Rædsel ved at betroe mig til den. Piinlige Vaagenhed. Dog trænger jeg til den, nei jeg trænger til at døe, til

[a] hun har bestandigt Domestiker, der ikke forstaae Engelsk, af Frygt for at de skulle erfare Noget, i Almdl. Franskmænd; men efterhaanden udtrykker ogsaa hendes Qval sig paa Fransk. Scenen kunde derfor begynde med et Par franske Ord.

den sidste Søvn, der er min eneste, naar jeg veed det er Dødens Søvn, da tør jeg lægge Hovedet til Pudens, hvorfor? Fordi saa sørger Døden for at Alt bliver roligt. – Jeg hader Lady Seymour, jeg har en Mistanke, at hun opholder sig over mine Forsigtigheds-Regler (jeg maa endelig lyve og angive falske Grunde til mit Sovekammers Indretning) men jeg tør ikke spørge jeg gyser ved netop da at skulle forraade Noget, og dog vilde jeg give Alt for at faae Vished om hendes Tanker.

JJ:348

#

Enken der lagde 3 Penninge i Tempelkisten gjorde ogsaa et Mirakel ligesom det med de 5 Brød og de 3 Fiske: hun gav mere end de Rige, altsaa forvandlede 3 Penninge til Overflod.

JJ:349

#

To Tjenestepiger; den ene med Kjæreste under Armen, pyntede (det var Søndag) de stod og talte sammen og da sagde Den uden Kjæreste: ja man maa nøies med at have Lønnen i sig selv og saa hisset og See, det er en Tjenestepige hun er aabenbart ikke fæstet i halvaars- ell. maanedsviis og en god Løn – hun fæstet evigt – og dog hvor rørende!

JJ:350

#

Stundom høres det, at naar man ikke bliver den Samme^a, saa er der ingen Udødelighed. Gud veed, hvorledes det skal lykkes den Slags Folk der i Livet allerede forandres utroligt mange Gange. (Det er ret godt, hvad der findes hos Plutarch i en lille Opsats om det Ord: εἰ i Delphi § 18.).

a efter Døden.

JJ:351

#

De feige Hunde, som ikke bide, gøe strax, naar de see den Fremmede; naar han er forbi, tie de – de farlige Hunde tie ganske stille, idet man gaaer dem forbi, de følge et Par Skridt efter, derpaa gøe de engang ell. to, saa bide de: saaledes med Mskene i H: t: Indtrykket, som Livets Begivenheder gjøre paa dem, de lavere Naturer gjøe strax – de Alvorligere gaae langsomt bag efter og gjemme Alt.

JJ:352

#

Den lille Troup af Begeistrede, der ere dannede paa Pastor Grundtvigs ølnordiske Skjenkestue

#

JJ:353

Det er sært, at *Corsaren* aldrig er faldet paa, at fremstille Folk i antik Maneer, nøgne med et Figenblad.

En TegningfE af Herkules ell. saadan i den Stil, og saa underneden: Pastor Grundtvig.

JJ:354

#

Idag vilde jeg gaae ud til Faders Grav, ualmdl. trængte jeg dertil, ualmdl. var jeg sjunken ind i mig selv, – hvad skeer, da jeg kom lige hen til Indgangen ved Svinget, kommer et Fruentimmer løbende med Hat og Schavl paa og Parasol, ret en saadan pianket Dame. Sveden haglede ned af hende, og hun henvender sin Tale til en gl. Kone, der gik et Par Skridt fra mig med en Kurv paa Armen: hvor bliver Du dog af, vi har nu ventet en halv Time, (derpaa fortsattes Samtalen dog saaledes, at hun for Travlhed løb ligesom en Hund foran og saa et Skridt tilbage) vi har ventet en halv Time, min Søster er færdig at græde, Liigvognen var allerede kommen, og hele Følget, og Basunblæserne ere komne o: s: v: – hvor lav-comisk – den Søster, der var nærvædet at græde er altsaa nær ved at græde over, at Basunblæserne vare komne og derimod Konen med Kurven ikke. – Jeg gik af en anden Vei, og heldigviis skulde de ikke i Nærheden af Faders Grav. Dog er det besynderligt, hvorledes det Comiske slynger sig ind netop i de afgjørende Stemninger.

[a] Dette kunde bearbejdes med ironisk Teint under den Titel: Taarer ved en Grav.

d. 10 Juni 45.

JJ:355

Nyseelænderne kysse hinanden med Næsen. – Stedet citerer Engel i hans *Mimik* af en Reisebeskrivelse, som han angiver.

#

JJ:356

Saa svigefuldt er William Afhams Partie (i *Stadierne*) indrettet, at netop dumme og stundesløse Mskers trivielle Dom over det, at det er det Samme, er en Roes og den høieste Anerkjendelse. Ja det er netop Kunsten. Jeg glemmer aldrig den Angest jeg selv var i for ikke at kunne naae, hvad jeg engang havde

præsteret, og dog havde det været saa saare let, at vælge andre Navne. Derfor siger ogsaa Afham, at Const. skal have sagt, at han aldrig mere vilde gjøre Gjestebud, og V. Eremita, at han aldrig mere vilde beundre D. J i Ord. Medens Assessoren derimod siger, at han idelig kan blive ved at gjentage.¹ Saa Forfatteren selv har antydnet, hvor det er muligt og hvor det ikke er muligt.

1 »at kun Røvere og Zigeunere sige, hvor man eengang har været, skal man aldrig komme igjen.«

JJ:357

=

» *Stadierne*« faae ikke saa mange Læsere som *Enten - Eller*, vække saa godt som ingen Opsigt. Det er ypperligt, paa den Maade bliver [jeg] af med den gabende Pøbel, der skal være med naar den troer der er Opløb. Jeg har jo ogsaa selv forudsagt, at dette vilde skee, i Efterskriften til *Skyldig? - Ikke-Skyldig?*

JJ:358

#

Det er en besynderlig psykologisk Modsigelse, der ligger i Følgende:

Som bekjendt er Lidelse og Smerte en Betingelse for mangen Art Udmærkethed, i Forhold til Digtere, Kunstnere, religiøse Individualiteter o: s: v: Uden disse Lidelser ville de ikke være blevne det Store; tag Lidelserne bort, giv dem gode Dage, giv dem deres Ønske - og det Store er forbi. Fik de da Ønsket opfyldt og Lidelsen borttagen, saa havde de jo tabt endnu mere: ergo bør de jo være glade ved Lidelsen, saa glade, at de ikke ønske den bort. Men saa ere de jo igjen ude over Lidelsen. Mon en Individualitet, der var saaledes stillet, virkeligen kunde forstaae dette. - Man kunde holde et Individ lige paa Spidsen, hvor han bestandigt snapper efter det Høieste, for at man kunde faae at see, hvorvidt det lod sig gjøre.

JJ:359

#

Skriften siger at man skal elske Gud af al sin Formue; er der i denne Henseende ogsaa Forskjel paa Formuesomstændigheder. -

JJ:360

#

Der er Noget der støder mig i at være Lærer - det var rigtigst om Præsten læste en anden Præsts Prædiken op, for at han ret selv kunde blive Tilhører ved Formaning.

JJ:361

#

Man troer det er saa let, ja man angriber det som en Feil ved min Fremstilling, at den bevarer sig i den Dobbeltthed – de skulde selv forsøge det. Den vrælende forsikkrende ligefremme Meddelelse er uendeligt lettere.

#

JJ:362

#

Anmældelsen af mine » *Smuler*« i det tydske *Tidsskrift* har den væsentlige Feil, at den lader Indholdet træde docerende frem, istedenfor, at Piecen ved Formens Modsætning er eksperimenterende, hvori netop Ironiens Elasticitet ligger. At lade som var Christendommen en Invention af Joh. Climacus er netop en bidende Satire over Philosophiens Uforskammenhed mod den. Og saa igjen at faae de orthodoxe Former frem i Experimentet »saa vor Tid, der blot medierer o: s: v., neppe vil kunne kjende dem igjen« og^a troe det er noget Nyt – det er Ironien. Men Alvoren ligger netop i det Samme, paa denne Maade at ville lade Christend. vederfares Ret – inden man medierer.

a (disse ere Anmelderens Ord)

#

JJ:363

Et muligt Slutningsord til

alle de pseudonyme Skrifter

af

Nicolaus Notabene.

Jeg skal nemlig fortælle et høistæret Publikum, hvorledes det gik til, at jeg blev Forfatter. Historien er ganske simpel, thi det er meget langt fra at jeg har et Syn, en Drøm, en Genius^s Indskydelse eller andet Saadant at beraabe mig paa. Jeg havde tilbragt nogle Aar af mit Studenterliv i en Slags Lediggang, vel læst og tænkt en Deel men min Indolents havde været aldeles overveiende; da sidder jeg nu for 4 Aar siden en Søndag-Eftermiddag ude hos Conditoren i

Fredriksberg-Hauge og ryger min Cigar og seer paa Tjenestepigerne, og see pludselig griber den Tanke mig: Du gaaer nu og spilder Din Tid uden at gjøre Gavn; i alle Retninger træder et dyrebart Genie frem efter det andet og gjør Livet og Tilværelsen og den verdenshistoriske Færsel og Communicationen med den evige Salighed lettere og lettere – hvad gjør Du? Skulde Du dog ikke kunde hitte paa Noget, hvorved Du ogsaa kunde tjene Tiden. Da faldt det mig ind,; hvad om jeg satte mig ned og gjorde Alt vanskeligt. Saaledes maa man søge at være i alle Maader til Tjeneste. Selv om Tiden ikke skulde behøve lidt Baglast, saa maa jeg dog være elsket af alle dem, som gjøre Alt let, thi er der slet Ingen der vil gjøre det svært, saa bliver det altfor let – at gjøre det let. Fra det Øieblik har jeg fundet min Underholdning ved dette Arbeide, jeg mener Arbeidet har været underholdende, thi i anden Forstand har jeg ikke fundet Underholdning derved, men sat Penge til. Man kan jo heller ikke forlange, at Folk skal give Penge forat faae Alt gjort svært, det er jo at gjøre det endnu sværere. Nei egl. skulde de, der gjøre det let, underholde mig, thi de have Gavn deraf. De have ogsaa redelig benyttet mig, og ligefrem antaget, at jeg gjorde det for deres Skyld, blot for at de kunde have Noget at gjøre let.

JJ:364

#

Det kunde blive en brugelig dramatisk Modsætning, at fremstille en Spaamand samtidig med Socrates, der varslede om en Helt, der skulde komme. Helten var Socrates og han var til, men det vidste Spaamanden af, og Socrates var den af Alle der mindst syntes at være beregnet derpaa. Hvilken Fortjeneste kunde man nu tillægge en saadan Spaamands Forudsigelse – og dog havde han jo Ret.

JJ:365

#

Det kunde være en ret snurrig Plan til en Vaudeville, at lade en svensk Familie, der i Bladene havde læst alt det, om den mageløse danske Gjestfrihed (, at Barberene toge Skjæget gratis af, de offentlige Fruentimmer gratis betjente En (cfr. *Enten – Eller*) o: s: v:) tage ned til Kiøbenhavn en 14 Dages Tid derefter, i den faste Overbeviisning, at det var altid saaledes i Kiøbhv. og nu lade dette udvikle sig i Situationer. Som Vederlag for Misforstaaelsen kunde man lade det ende med en lykkelig Forelskelse, hvis første Spire man kunde lade være Sympathie med Misforstaaelsens Situation.

#

JJ:366

#

..... inderlig som den Fortabtes sidste Længsel efter sin Sjels Salighed, naar han gaaer under. – piinlig som Drankerens første dæmrende Bevidsthed, naar han vaagner.

JJ:367

#

Lovtale over Efteraaret.

poetice....

og naar saa Efteraaret kommer med sin friske styrkende Kjølighed, naar den opbevarede Sommervarme i Atmosfæren er som en Mulighed, en moderlig Omsorg, at den Nydende ikke forkiøles, naar man saaledes bestandig har ligesom et let Overtøi ved Haanden, medens Efteraars-Vinden styrker – og naar saa Efteraaret kommer, og Livets Flygtighed kalder paa Begjeringen, naar Skoven ikke staaer tryk som skulde den staae saaledes til evig Tid, men skifter Farve blot man seer paa den, thi Vexel opflammer Lysten, naar Qvinden staaer tryk og rolig, da hidser hun ikke, men naar hun skifter Farve, da betyder denne Vexel: hurtig hurtig. Og saaledes med Efteraaret. Og aldrig driver Skyen saa hurtig om Sommeren som om Efteraaret, og aldrig falder det om Efteraaret Echo ind at standse at hvile sig ud i Skovens varme Luft, nei ustandset iler det sig selv forbi.

JJ:368

#

Martensen har yderst skarpsindigt viist, at der intet Indifferent er til, men blot er det saaledes fordi vi ikke have fattet dets ethiske Point. Dette har Mag. Hagen endog fundet Leilighed til at citere i sin Afhandling, formdl for dog at citere Prof Martensen. Det er af den Sort yderst dybsindige Bemærkninger som især ubetydelige Hoveder forbauses af og forbause med. Saasnart Individet er levende, existerer, saa er det Indifferente til og begrundet i selve Existentsens Alternation. Evigt seet er Alt sat i Afsluttethed, saa er det temmelig naturligt, at der intet Indifferent er. Det Indifferente kan kun tænkes i Forhold til Existents og Vorden. Saasnart Afsluttetheden er der, den evige Afsluttethed, saa faaer det Metaphysiske saaledes Overmagten, at der intet ethisk Indifferent er, fordi det Metaphysiske er. Det Indifferente forholder sig til Vorden, og derfor er den hele Martensenske Viisdom Sidestykket til, at det Forbigangne er mere nødvendigt

[a] Alt hvad der er Nærværende hidser Critiken, men Erindringen afvæbner den, og lader En bruge Idealiteten ikke til at vrage, men til at forskjønne det Forbigangne.

[b] Vel minder Alt i Efteraaret os om Undergang – og dog forekommer det mig den skønneste Tid: gid da, naar jeg engang er i min Undergang der maatte være En, som da vilde synes saa godt om mig som jeg om Efteraaret.

end det Tilkommende.

#

JJ:369

#

Naar en Skipper seiler ud med sin Pæreskude veed han i Almdl. hele Touren forud; men en Orlogs-Mand stikker i Søen og først paa Dybet faaer han sin Ordre: saaledes med Geniet, han ligger paa Dybet og faaer sine Ordre, vi Andre veed saadan Dit og Dat om det Dit og Dat vi foretage os.

JJ:370

#

Situation.

Den kunde være med en Modifikation brugt i det psykologiske Experiment (*Skyldig? - Ikke-Skyldig?*): Experimentets quidam var fE theologisk Candidat, var bleven Præst, opholdt sig paa Landet, kom til Hovedstaden, prædikede efter Anmodning af En af hans Venner til Høimesse, holder Prædikenen Alt vel, tager et Stykke Papir frem som er Listen paa dem, for hvilke der lyses fra Prædikestolen - og læser: 3^d Gang for - her fulgte Navnet paa Pigen, med hvilken han havde været forlovet og nu et andet Navn.

JJ:371

#

Naar jeg uendeligt beskæftiger mig med Noget, og jeg vil tale derom til Folk, som ansee det for en Narrestreg, hvad saa? Ja hvis jeg er et^a Genié, der troer mig kaldet til at omskabe hele Verden, saa taler jeg vrælende i den Forvisning, at jeg skal nok faae Folk til at indsee, at det er det uendeligt Vigtige. Men har jeg lidt Forstand, og Reflexion saa antager jeg ikke noget Saadant om mig selv, udtrykker derfor Misforholdet ved at sætte det Comiske imellem os, og i det Comiskes Form at tale derom. Derved undgaaer jeg ogsaa hvad det vrælende Genie altid ender med, at blive comisk, netop fordi jeg selv har fattet det.

a vrælende

#

JJ:372

#

I Grunden er ethvert Msk. født til at herske. Det seer man bedst paa Børn. Idag saae jeg en lille Pige, der sad paa en Ammes Arm. De mødte nogle Bekjendtere af Barnets Slægt. Ammen holdt en Blomst i sin Haand, og nu maatte alle samtlige allerunderdanigst lugte til Blomsten og sige: pst! Det blev gjentaget flere Gange, vilde Ammen springe Nogen over, blev hun strax opmærksom og betydede hende, at hun havde at gjøre Alt nøiagtigt. Men Den, som gjorde det rigtigt godt med at nyse, tilsmilede den lille Herskerinde et allerhøieste Velbehag.

Saa vilde Ammen, at hun skulde gaae, men hun bøiede sig lidt ud fra Armen, derpaa hang hun Hovedet lidt ned og lønnede Ammen med et Kys fra neden – og det med en Prætension og dog med en Barnlighed.

JJ:373

#

Den stadselig paaklædte Dame, der seilede alene i en af Eskildsens Baade, Søndag-Eftermiddag, omkring i Kanalen.

JJ:374

#

Replik af en humoristisk Individualitet:

»Som det er det behageligste at støvle ukjendt gennem Verden uden at være kjendt hverken af H. Majestæt Kongen, Hds. Majestæt Dronningen, Hendes Majestæt Enkedronningen, hans kogl. Høihed Kronprindsen – saaledes synes det mig ogsaa at det at være kjendt af Gud gjør Livet saa uendeligt byrdefuldt. Overalt hvor han er med, der bliver enhver ½ Time uendelig vigtig. At leve paa den Maade kan man ikke holde ud i 60 Aar, saalidet som den anstrængede Examenslæsning, hvilken man dog kun holder ud i 3 Aar, og som dog ikke er saa anstrængende. Alt opløser sig i Modsigelse. Snart prædikes man op til ikke at gaae og døse, men leve med Uendelighedens høieste Lidenskab. Nu vel man griber sig an, man kommer stiv og stram til Paraden^b – saa hedder det, ja man maa lære at mindske Seilene.^c Hvad vil dette sige – am Ende kommer alle Msker lige vidt, og det Hele er ikke Stort værd. Det gaaer her som det gik mig med min Læge. Jeg klagede over Ildebefindende. Han svarer: De drikker vist for megen Kaffe, og gaaer for lidt. 3 Uger efter taler jeg med ham igjen og siger: jeg befinder mig virkelig ikke vel, men nu kan det da ikke være af Kaffe-Drikken for jeg drikker slet ikke Kaffe, eller Mangel paa Motion, da jeg gaaer hele Dagen. Han

[a] Kan Gud Alt uden Møie, saa forhindrer hans Nærværelse Mennesket i at gaae og løie.

b man kommer løbende med en Lidenskab som ingen Mand havde det i Bombardementet.

c Man staaer som paa Forklarelsens Bjerg og skal afsted – men saa faaer Endelighedens Smaafordringer og Klatgjelden til Urtekræmmeren Skomager og Skrædder fat paa En, og summarum: man bliver ved Jorden og Forvandlingen foregaaer ikke med En men med Forklarelsens Bjerg der bliver til en Mødding. Det er som naar en Mand fra Permadens Gang skal til Hove men møder saa mange Endelighedens Sammenstød inden han slipper ud af denne Gade, at han ikke mere kan vise sig ved Hove og blive hjemme. Tilværelsen er bestandigt en begyndende Tragedie der bliver en Vaudeville.

[d] Hvo falder ogsaa paa, at spende en Pegasus og et Udgangsøg sammen for een Vogn for at kjøre: og saaledes er dog det at existere for en den af Endelighed og Uendelighed sammensatte!

[e] en gl Jomfru ell Pensionist der gjætter Gaader.

svarer: ja saa maa Grunden være, at De ikke drikker Kaffe, og at De gaaer for meget. Altsaa Ildebefindedet var og blev det samme, men naar jeg drikker Kaffe, saa kommer mit Ildebefindende sig af, at jeg drikker Kaffe, og naar jeg ikke drikker Kaffe, saa kommer mit Ildebefindende sig af, at jeg ikke drikker Kaffe. Og saaledes med os Msker. Den hele jordiske Tilværelse er et Slags Ildebefindende, hos Nogle er Grunden for meget Anstrængelse hos Andre for lidt, og spørger Nogen om Grunden, saa spørger man ham først: anstrænger De Dem meget; svarer han hertil ja, saa siger man: Grunden er for megen Anstrængelse. Svarer han nei: siger man det Modsatte, stikker Halen mellem Benene og skulker af. Om En gav mig 10 Rd vilde jeg dog ikke paatage mig at forklare Livets Gaade. Hvorfor skulde jeg ogsaa det? Er Livet en Gaade, saa ender det vel med, at den der har givet Gaaden op selv forklarer den, naar han mærker, at der ingen Rift er om at gjætte. Jeg har ikke inventeret Gaaden, men saavel i den *Frisindede*, *Freischütz* som i andre Blade, hvor der opgives Gaader, følger Forklaringen i næste Nummer. Den Forskjel at blive nævnt i Bladet som Den, der har gjættet Gaaden samme Dag, som vi Alle faae den at vide, beskæftiger mig ikke.«

JJ:375

Replik:

Som den Syge længes efter at kaste Bandagen af, saaledes længes min sunde Aand efter at afkaste Legemets Mathed^a; som den seierrende General i det Hesten bliver skudt under ham, raaber: en ny Hest – o, at saaledes min Aands seierrige Sundhed turde raabe: en ny Hest, et nyt Legeme^b; som den der i Livsfare paa Søen, naar en Anden Druknende vil gribe i hans Been, støder ham fra sig med al Anstrængelse, saaledes holder mit Legeme som en tyngende Vægt fast i min Aand, saa det bliver Dødens Undergang; som et Dampskib hvor Maskineriet er for stort i Forhold til Skibets Bygning: saaledes lider jeg.

JJ:376

#

Noget om Køernes Bissen.

Et Studium.

a dette gennemsvedte lumre Grød-Omslag, som er Legemet og Legemets Mathed

b thi kun Legemet er udtjent

[a] »Hele Naturen har glade Gebærder« saaledes ogsaa Køerne, om det end er et Spørgsmaal, hvorvidt der ikke ligger lidt Ironi til Grund derfor.

især Detail-Beskrivelse af hvorledes de enkelte Køer saae ud, idet de optræde med deres geniale Præstation, Beskrivelse af Halens Sving, af Galoppen paa skjøns, af Udtrykket i Øiet, – af den, som blev generet af at jeg saae paa den, og strax stak Halen mell. Benene igjen

JJ:377

#

Dersom man havde sagt til et Barn at det at brække Benet var at synde, hvilken Angest vilde han da ikke leve i og formdl. oftere brække det, og allerede det at have været nær derved ansaae han for Synd. Sæt det var ham umuligt at forvinde dette Barndoms Indtryk. Saa vilde han vel af Kjerlighed til Forældrene, at disses Misgreb ikke skulde blive forfærdeligt ved hans Undergang, holde ud saa længe som muligt. Saaledes spænder man en Hest for for stor en Byrde, den trækker med al Livsens Kraft – saa styrter den.

Og en saadan »Vildledelse« med H. t: hvad Synd er findes vel stundom, maaskee netop foranlediget af en Velmenende. Som hvis en Mand, der havde været meget udsvævende, netop for ret at afskrække sin Søn fra det Samme, opfattede Kjønndriften selv som Synd – og glemte at der var en Forskjel mell. ham og Barnet, – at Barnet var uskyldig, og derfor nødvendigviis maatte misforstaae. Den Ulykkelige, der allerede som Barn saaledes blev spændt for til at trække og trælle gennem Livet.

JJ:378

#

.... Og hvis Du hver Søndag gik i Kirke, og ofte læste opbyggelige Skrifter, og hørte og læste men Alt, hvad der taltes om angik vel Dig, men dog aldrig nævntes den Art af Lidelse, der var Din daglige. Naar det, hver Gang der blev sagt Amen, var din eensomme Opbyggelse at sige: Gud give dette her blev omtalt var min Opgave. Hvis Heste kunde holde opbyggelige Forsamlinger, og der taltes om at lide Hunger at blive grusomt slagen af en Kudsk, at blive sparket i Stalden, at blive drillet, at blive jaget om Vinteren ud under aaben Himmel – men der var en Hest, der var Tilhører, og som hver Gang gik bedrøvet hjem, thi Alt hvad der taltes om og hvad de andre Heste antydede hinanden naar de i Aaget stikke Hovederne sammen, ell. paa Marken aabne sig for hinanden i Fortrolighed^b det forstod den vel, men dens Lidelser taltes der aldrig om.^c

JJ:379

#

Det var vel ikke utænkeligt, at et Msk. kunde leve hele Livet altid bekymret for at han ikke havde Troen, og

[a] en Hest, som glad kom løbende hver Gang de flokkedes om Aftenen i Overdrevet, haabende ved at høre nøie efter at faae Noget at vide – indtil den bekymret vendte om igjen og søgte sit eensomme Tilholdssted.

b eller ved Vrinsken sammenkalde hinanden til fælles Betragtning,

c ell. naar de den duggede Sommermorgen staae og slaae med Hovederne, medens Engen seer saa indbydende ud,

om hvem der maatte siges og til hvem der vilde siges:
Kjære Du havde Troen, og Din Bekymring var blot
Inderlighedens Smerte.

#

JJ:380

#

Naar man læser i Luther faaer man jo rigtignok
Indtrykket af en vis en sikker Aand, der taler med en
Afgjorthed som er »gewaltig« (er predigte gewaltig –
εξουσία Mth: Ev. 7.). Og dog synes mig denne
Sikkerhed at have noget Tumultuarisk ved sig, som
netop er Usikkerhed. Det er bekjendt nok, at den
modsatte Sjelstilstand ofte søger sit Skjul hos sin
Modsætning. Man opmander sig selv ved det stærke
Ord, og Ordet bliver næsten endnu stærkere blot fordi
man selv er vaklende. Det er ikke noget Bedrag, det
er et fromt Forsøg. Angestens Usikkerhed vil man end
ikke give Ord, man vil (ell. tør) end ikke rigtigt
udnævne den, og man tvinger netop Modsætningen
frem i Tillid til at det skal hjælpe. Luther bruger
saaledes fremherskende, hvad der med saa megen
Maadehold bruges i det N.T., Synd mod den Hellig
Aand. For at forcere sig selv og den Troende frem,
bruger han strax og drakontisk dette Ord om Alt. Naar
saa er, saa bliver der tilsidst ikke et Msk. uden at han
ikke blot een men mange Gange har syndet mod den
Hellig Aand. Og naar der nu staaer i det N.T., at denne
Synd kan ikke tilgives, hvad saa? – Jeg veed det
meget godt, at de Fleste ville korse sig, naar jeg
sammenlignede Luthers Sikkerhed med fE Socrates⁵.
Men kommer dette dog ikke af, at de fleste Msker
have mere Sands og Tilbøielighed for det
Tumultuariske. Luther blev, som bekjendt, saa rystet
ved et Lyn, der dræbte hans Ven ved hans Side, men
saaledes er hans Yttringer bestandigt, ligesom Lynet i
eetvæk slog ned bag ved ham.

JJ:381

#

Et Beviis for Chrstdommens

Sandhed.

Dette Beviis er, at det mange Gange har hændt sig, at
dens ivrigste Fjende er bleven dens ivrigste Forsvarer.
Det Modsatte hændes ofte Philosophier og andet
Saadant, at den varmeste Tilhænger bliver en Fjende,
og falder fra. Dobbelt-Forholdet ved Chrstd. viser
netop dens absolute Sandhed, at den hidser lige saa
stærkt som den tiltrækker. Ellers er Tilhængerens
første Forhold bestemt ligefrem ikke som Fjende men

som Ven, han bliver indtaget (ved Xstd. bliver han frastødt) og saa bliver han kjed af det. Med Chrstd. omvendt, saa betydningsfuld er den, at den først støder fra og saa trækker til, og Modsætningens Frastød er Inderlighedens Kraftmaaler.

JJ:382

#

Replik.

Som der i en stor Forsending af Sild er en yderste Række, der er fortrykket og forkommen, som ved Frugts Indpakning de Exemplarer, der ligge yderst blive stødte og forulykkede: saaledes er der ogsaa i hver Generation nogle Msker, som ligge yderst og lide ved Indpakningen, der kun værner om dem, som ligge i Midten

#

JJ:383

#

Den barmhjertige Samaritan kunde belyses ved at sammenligne ham med de to engelske Lorder, der da de saae en Ulykkelig komme paa en vild Hest i strakt Cariere hen ad Landeveien, hvert Øieblik ifærd med at styrte af, raabende om Bistand, ganske roligt saae det an og i samme Nu sagde den Ene: 100 ð han falder af, og den Anden svarede: top antaget; hvorpaa de gav deres Veddeløbere Sporen, ilede forud for at faae Ledene underveis lukkede op og betale ved Bommene for at Intet skulde standse den ulykkelige Rytter. Leviten og Præsten gik dog blot forbi, men at gjøre Veddemaal istedenfor at hjælpe!

JJ:384

#

Bevægelse; Gjentagelse; Afgjørelse

en Trilogie.

JJ:385

#

Den ethiske Besindelse i Livet er det afgjørende. Den er Autorisationen og den menneskelige Existentens Maal. Saa kan Differentsten forøvrigt være som den

være vil: om en Grosserer udmaaler Millioner Alen og en fattig Enke kun nogle faae hundrede om Aaret, denne Forskjel er ligegyldig, men de maale begge med den autoriserede Alen.

JJ:386

#

Den ægte Perle dannes som bekjendt i Muslingen ved at indsuge Duggen. Men ifølge *Ammianus Marcellinus* skal det gjøre en Forskjel, om det er Morgen- eller Aftenduggen den indtager. – Saaledes ogsaa med Mskene: Haabets ell. Erindringens ædle Individualiteter.

JJ:387

#

Det er mærkeligt nok, at det abstrakte Udtryk i det rhetoriske Foredrag stundom frembringer mere Virkning end den concrete Skildring. fE naar en Præst vil sige: »jeg kjender ikke Dit Liv m: T, jeg veed ikke hvad der nærmest ligger Dig paa Sinde, hvilken Din skjulte Sorg er« saa skal han maaskee aflokke den Taarer, der vilde sidde ubevæget hvis han virkelig skildrede hans bestemte Sorg. Ligesom Middelalderens Lyrik ofte ligger i Universalismen, at den Lidende fE istedenfor at tale om sig selv taler om et Msk. i Almdl. (denne lyriske Objektiviteten) saaledes har Abstraktionen ogsaa noget bestikkende, ligesom en Luftning af det Almene der gaaer over Tilhørerens Hoved, og berører ham netop fordi der ikke bestemt tales om ham.

JJ:388

Det er mærkeligt nok: en lille Ubetydelighed frister naturligviis et høist foragtet Liv og er overseet af alle Kløge; til Gjengjeld revancerer den lille Ubetydelighed sig stundom, thi naar en Mand bliver gal er det næsten altid over en lille Ubetydelighed.

JJ:389

#

Opgave til et Drama:

En Skuespiller i hans personlige Existents er maaske i vor Tid den eneste brugbare Figur, som ikke er benyttet. Existents-Modsigelsen, og Vanskeligheden er af dramatisk Virkning. Et saadant Stykke som fE Kean releverer saa godt og den gl. Souffleur er am Ende maaskee den bedste Figur deri.

JJ:390

#

Naar Erasmus beviser at Nille er en Steen, saa seer man comisk hvor afmægtig Syllogismen er; naar Md.Nielsen (i *Pigen af Lyon*) med hele en eenfoldig Moders trofaste Tilforladelighed, siger om hendes Søn, der har faaet en overordlig Dame til Ægte, at det var dog ikke saa underligt: thi er min Søn end ikke en Prinds, saa burde han være en Prinds, og det er dog næsten lige saa godt – saa viser hun hvilken Magt Pathos har. De selv samme Ord fremsagte med en anden Stemme frembringe en comisk Virkning, fordi det Udsagte i Retning af Forstand er Galimathias men i den ydmyge Moderkjerlighedens fromme Bedrag uhyre Pathetisk.

JJ:391

#

Heldigviis er jeg ikke af Lykkens Udkaarne ell. af de meget Beundrede, thi saa villig jeg er til at glæde mig med hine og yde disse min Tribut saa lidet ønskede jeg selv at være en saadan, da en saadan Existentis er splidagtig i Forhold til det Almene, trøstesløs i Forhold til de Ulykkelige. –

Der[er] en Fugl som kaldes Regnspaaer og saaledes er jeg, naar i Generationen Uveiret begynder at trække sammen saa viser der sig af den Art Individualiteter som jeg er.

JJ:392

#

af al Udsvævelse er dog denne Forraadnelsens Aandrigthed den væmmeligste. Lad et Msk. synde personligt i Ungdommen, lad ham forføre Piger, lad ham begjere Vinen – der er dog Haab om at dette engang som Synd kan falde paa hans Samvittighed. Men denne Fornemhed Fortabelsens elendige Glimmer, at Individet evaporerer i Generationen, forvexler sig selv med Rom og Grækenland og Asien, denne Op[b]læsthedens Skimmel, saa Individet ikke hører til dem der ved Vellyst legemlig forstaaet ere diliciis diffluentis, men aandelig forstaaet i Tankeløshedens Fjollethed ere diffluentis.

[a] pantheistiske

JJ:393

#

Dersom Undersaatterne i et Land hvor der var en Konge paa Thronen, ville sætte sig hen og undersøge om det nu ikke var rigtigst at have en Konge, saa vilde han vel blive rasende. Og saaledes bærer man sig ad mod Gud – man glemmer, at Gud er til, og overveier om det er rigtigst, antageligst at have en Gud.

JJ:394

#

Som der gives Planter, der ikke blot bære deres gavnlige Frugt men tillige rens og forædle Jordbunden hvori de voxe, altsaa saa langt fra at udpine dens Kraft forædle den – saaledes [er] det med enhver god Bestræbelse, den bærer ikke blot sin Frugt men den renser tillige Sindets Jordbund.

JJ:395

#

Beundringens Dialektik.

Det æsthetisk-sandselige Msk. beundrer det Fremmede, det som staaer i intet Forhold til ham selv; den Ethiske beundrer hvad der indeholder den væsentlige Lighed med ham, det Store, der kan blive Forbilledet for hvad han selv skal være; den Religieuse beundrer Gud der nok er det absolut Forskjellige, men dog det med hvilket han skal have Lighed gennem den absolute Ulighed. (Tilbedelse).

JJ:396

#

det er humoristisk rigtigt, at Hamlet sværger ved en Ildtang; det omvendte er lige saa, fE hvis En vilde sige: jeg tør give mit Hoved paa, at der er rigeligt for 4ß Guld paa Bindet af Heibergs *Urania*..

Modsigelsen ligger i det Pathetiske: at give sit Hoved paa; og saa 4 ß, og skærpes ved det Prædikat: rigeligt.

JJ:397

#

Besynderligt nok; iaften gik jeg ud af Vesterport, det var mørkt; i en af de Smaa-Alleer gik jeg et Par Drenge forbi. Jeg bemærkede dem neppe, var dem forbi, da hørte jeg, at den ene sagde til den anden fortællende: derpaa kom de da til en gl. Spaaqvinde.« Her i Sommer hændte det Samme mig i Aftenskumringen ude ved Peblingesøen, det var to Smaa-Piger, og den ene sagde: derpaa saae han langt borte et gl. Slot.« Jeg tror neppe den største Digter kunde frembringe en saadan Virkning, som disse gribende Minder om Eventyret: om det gl. Slot langt borte, om dette derpaa, ell. de gik længe indtil, o: s: v:.

JJ:398

#

Thi gaae langs Strandbredden og lad Havets Bevægelse ledsage Tankernes Ubestemthed – men staae ikke stille, opdag ikke Eensformigheden, blot Du

½ Secund har hørt den: saa er det allerede vanskeligt at løsrive sig fra dens Trolddom. Sid i Baaden lad Vandets Squalpen blande sig forvirrende i Tankens Fastholden af en eneste Tanke, saa Squalpet snart høres, snart ikke høres – men lad ikke Øiet forelske sig i Vandets Bevægelse, blot Du ½ Secund hengiver Dig til dens Eensformighed, saa er Natur-Overtalelsen næsten som et Løfte for evig.

JJ:399

#

... Men der er Ingen der frygter Gud; man hører ham ikke i Tordenen, dertil har man for aandelige Forestillinger; man seer ham ikke i Skjebner – og Inderlighed har man ingen af. Men som alt er dresseret i Endelighedens Convenients, saa er Gud selv bleven afrettet; Præsterne har ham i en Snoer, ved Hjælp af visse Betingelser. alt eftersom de trække i Snoren.

JJ:400

#

Grimur Thomsen maa dog være en meget lærd Mand; det seer man af de mange Skrifter han citerer i sin Disputats, og dog seer man af Disputatsen at han maa endnu have læst flere Skrifter fE *Frygt og Bæven*, *Angest, Enten – Eller*, som han ikke citerer. –

[a] han synes at dele Literaturen i to ulige store Dele: de Skrifter, han benytter, og dem han benytter til at citere: saa kan man da ikke nægte, at han har benyttet Literaturen. – Man kan ikke beskyldes ham for at sætte sit Lys under en Skjeppe; men paa den anden Side kan det jo dog ogsaa være vildledende at anbringe et Lys paa et Bjerg, naar det i det Høieste egner sig til at lyse paa de lavere Steder.

JJ:401

#

Situation.

En gl. Falk, af dem hvis Forfædre brugtes til Jagt, sidder i et eensomt Træ, og fortæller sig selv hvorledes det gik til i hine stolte Dage (udføres med et Moment af Sværmerie) i en Mose under nedden skjulte af Siv sidde 2 Frøer i dybeste Forundring over hvad Falken fortæller; de vilde just til at begynde at fortælle deres Levnetsløb indbyrdes da de blive opmærksomme paa den, og genere sig nu for at begynde.

JJ:402

Det kunde være moersomt pludseligt at indrykke det Spørgsmaal i et ell. andet Blad: hvorfor har dog ethvert Msk. i detmindste til visse Tider en saa ubeskrivelig Længsel efter at være en Fugl? Uden et Ord mere. Novellistisk lod Sligt sig benytte, ved at

være et aftalt Tegn mell. Tvende, ell. et Veddemaal, saa Novellen begyndte med at fortælle: en Dag læste man i Speideren under Overskriften et Spørgsmaal følgende Linie – som i Byen M.... vakte almindelig Forundring.

JJ:403

Naar en Mand, der ell. hilser Een gaaer med en meget fornem Mand, hilser han ikke. Er dette nu Stolthed? Langt fra ikke, det er fordi han selv fortvivler om at kunne combinere; Goethe havde ikke gjort det.

JJ:404

#

Vanskeligere end at skrive en heel Æsthetik er det at beskrive en enkelt Skuespiller, vanskeligere end at beskrive en enkelt Skuespiller er det at beskrive en eneste Præstation af ham. Jo mindre det Stofartige er (alt det om det chinesiske Drama og Middelalderens, og det oldnordiske, det spanske o: s: v: o: s: v) desto vanskeligere er Opgaven, fordi Opgaven directe prøver Fremstillingskræfterne. Jo mere man tør bruge Oversigts-Mediet desto lettere, thi da Masserne ere saa store saa synes det at man dog siger noget ved disse aldeles abstrakte Betragtninger, som Enhver kan udenad. Men jo concretere Opgaven er jo vanskeligere. Gud veed hvor længe Philosopher skulle vedblive at gjøre sig tykke ved den Illusion, de have faaet sig selv og Andre indbildt, at Oversigter er det Vanskeligste.

JJ:405

=

Peter Rørdam er et meget haabfuldt og barnligt Msk. (han siger: jeg er vred; og saa igjen er han ikke mere vred; og saa igjen vred, han kræver sig, og er i intellectuel H. i det Afsnit hvor man som Børnene lader Alt gaae i Buxerne) kun Skade, at 70 Aar er Livets Maximum; dersom det var Skik og Brug at man i Gjen[nem]snit blev 250 Aar gl, saa vilde R. være normal som han nu er i sit 40de Aar.

JJ:406

#

Byrden bliver bestandigt den samme; men hver Gang han træet raaber: hvad er Klokken, er Svaret: en Evighed.

(der fortælles i et italiensk Folkesagn at en

Ulykkelig vaagnede i Helvede og raabte: hvad

er Klokken og

fik Svaret: en Evighed.)

benyttet etsteds i *Enten – Eller*.

JJ:407

#

Naar intet Jordskjælv, ingen Vulkans Udbrud, ingen Pest, Krig o: s: v: lærer Menneskene Alts Uvished saa skulde til daglig Brug det religieuse Foredrag virke saaledes. Ja tag det der.

JJ:408

#

Der ligger noget Forfærdeligt i for et Msk, der er ifærd med at frelse sig selv og nu seer en Anden synke netop for den samme Vildfarelse (dette er berørt i *Skyldig – Ikke-skyldig*, i *Frater Taci*. Skrivelse der om den sympathetiske Anger). Men gjelder det, at jeg ikke har Lov til at sammenligne mig med Andre for at rose og hæve mig selv, men blot har at forholde mig til Idealet; saa gjelder det ogsaa at jeg ikke har Lov til at sammenligne mig med Andre for at fortvivle over mig selv, men atter her skal jeg holde mig i mig selv og i Sandheden, og aldrig indlade mig paa hverken stolt ell. sympathetisk at ville forstaae Sandheden gennem en Tredies Skjebne, som jeg aldrig kan kjende, men fatte den evige Sandhed.

=

JJ:409

#

Et besynderligt ynkeligt Syn er det, at see et stakkels Udgangsøg, naar det staaer spændt for en Vogn, med Muleposen for og end ikke kan æde. Eller naar en saadan stakkels Hest har faaet Muleposen forkeert, og ikke kan komme til at æde, og Ingen tænker paa at hjælpe den.

JJ:410

#

Det vilde være en humoristisk rigtig Replik af en Ægte mand til sin Hustrue, naar denne var frugtsommelig: hør nu lille Mutter kunde Du nu ikke see og skynde Dig lidt med det Stykke Arbeide. En

Humorist er let lidt utaalmodig, men Naturens Gang er en Satire over msklig Hurtighed og msklig Langsomhed.

#

JJ:411

Afsluttende eenfoldigt Efterskrift.

Meningen af den sidste Passus i Forordet (ell. om den kommer til at staae i Bagordet): »Thi at jeg selv skal sige det: jeg er intet Mindre end en Satans Karl« o: s: v: er at der overhovedet ingen Læremester ligefrem forstaaet kan være i den Kunst at existere. Dette er ofte nok sagt i Bogen, og dog er det her sagt saaledes at Mangen vil forstaae det ligefrem, og dog vist Ingen gjøre mig Indvending. Hagerne stikke i de Ord: »den tvetydige Kunst«^a og længere henne: dette være nu et glædeligt ell. sørgeligt Tegn,« et glædeligt nemlig, at der Ingen er, fordi den, der ligefrem vil være det er en Daare, og endeligen: »langtfra mig være den tomme og forfængelige Tanke at være en saadan Læremester.« (forfængelig er her i bibelsk Forstand.. – I Forhold til at existere gives der kun Lærende, thi Den, der indbilder sig at han er saaledes færdig, at han kan lære Andre og derover glemme selv at existere og lære: han er en Daare. I Forhold til at existere er der for alle Existerende een Læremester: Existentsen selv.

a derpaa: saa skal der sku nok komme Noget ud af det. Meningen er enten Nogen kunde lære Noget ved at være Vidne, thi det at være Vidne er ikke nogen ligefrem Meddelelse, ell. at det blev klart, at der ingen Læremester er.

JJ:412

I Skriftet » *Afsluttende Efterskrift*« har jeg etsteds citeret nogle Ord af Luther (om det babyloniske Fangenskab). Der staaer »in diesen Sacramenten,« og det er unægtelig at Luther dermed har meent de 5 katholske. Nu styrter der da en Mand frem og gjør Indsigelse, o: s: v: Ja vær velkommen. Det var netop det jeg vilde. I Bogen vilde jeg ikke aabne en lærd Undersøgelse hell. ikke bruge mine bedste Vaaben. Nu frister en lille Fordeel en Æret: og saa kan jeg komme til at citere det langt Vigtigere i samme Skrift, som jeg har bemærket i mit Exemplar (Gerlachs Udgave).

JJ:413

#

Idag hørte jeg en Droskekudsk sige om en fuld Kudsk der kjørte forbi i et temmeligt stærkt Trav: »han har faaet Noget af den Retning som ledsager Een til Rendestenen.«

JJ:414

#

Afsluttende Efterskrift.

Det hele Manuscript var indleveret i Bogtrykkeriet, Rub og Stub medio Dec. ell. saa 1845. »En første og sidste Forklaring var henkastet paa et Stykke Papiir i det oprindelige Manuscript, men lagt til Side, for at udarbejdes og blev først afleveret saa sildigt som muligt, for ikke at ligge og flyve i et Bogtrykkerie.^a En Note til et Sted om de pseudonyme Skrifter har jeg ikke villet lade trykke med, blot fordi den var skrevet under Trykningen. Den Løgn og Bysnak og Pøbelagtighed man er omgivet af gjør Ens Stilling stundom vanskelig nok, gjør mig maaskee altfor overspændt ængstelig for at have Sandheden paa min Side indtil den mindste Trævl, hvad hjælper det?

a Jeg har et Øieblik været raadvild, om jeg ikke af H: t: Omstændighederne (Corsar-Vrøvlet og Bysnakken) skulde lade Vedgaaelsen af mit Forfatterskab ude, om jeg ikke skulde i det Trykte bemærke ved Datoernes Angivelse, at det Hele var Ældre, end alt dette Vrøvl. Men, Nei! Jeg skylder Sandheden netop intet Hensyn at tage til alt Sligt, og gjøre Alt som det har [været] bestemt, henstillende til Gud, hvad han vil der skal komme ud der af, modtagende Alt af hans Haand som en god og en fuldkommen Gave forsmaaende, at handle klogt, fortrøstende mig til, at han vil give mig en sikker og vis Aand

JJ:415

#

Min Idee er det nu at uddanne mig til at blive Præst
Jeg har i flere Maaneder bedet Gud om at hjælpe videre, thi for mig har det nu længere staaet tydeligt, at jeg ikke bør være Forfatter mere, hvilket jeg nemlig enten kun vil være ganske ell. slet ikke. Af den Grund har jeg heller ikke samtidigt med Correkturen begyndt paa noget Nyt, men kun paa den lille *Anmeldelse af de to Tidsaldere*, der atter er afsluttende.

d. 7 Febr. 1846.

JJ:416

#

Det Forfærdelige med den Mand, der engang som lille Dreng, da han gik og vogtede Faar paa den jydsk Hede, leed meget ondt, sultede og var forkommen, paa en Høi stod op og forbandede Gud – og den Mand var ikke istand til at glemme det, da han var 82 Aar gl.

JJ:417

#

De occultis non judicat ecclesia cfr.p.268.

[a] Her kunde ogsaa benyttes det tyske Ordsprog: Gott richt't, wenn niemand spricht (o: naar Alle tie, naar Ingen tænker paa at anklage, Ingen drømmer om at der er Klage, ell. naar Anklageren er en Død.) cfr *Deutsche Märchen und Sagen* v. I.W. Wolf. Leipzig 1845 p. 213.

cfr.p:194, 185 og 171 i denne Bog.

Tør jeg fortie Skylden? Og dog tør jeg selv angive den. Dersom Gud vil have den aabenbar: saa kan han jo nok gjøre, og denne Selvangivelse kan jo dog ogsaa være at spille Forsyn.

Idag gik der en Erindring mig anklagende forbi. Sæt Anklagen nu brød frem. Jeg kunde reise langt bort bort herfra, leve i et fremmed Land, et nyt Liv, fjernt fra Erindringen, fjern fra enhver Mulighed af, at det kunde blive aabenbart. Jeg kunde leve skjult – Nei, jeg har at blive paa Stedet uforandret at gjøre Alt, uden en eneste Klogskabs-Forholdsregel overladende Alt til Gud. Forfærdeligt hvad det kan udvikle et Msk. saaledes at blive paa Stedet kun uddannet ved Mulighed.

JJ:418

#

Goethe er det, troer jeg, der siger etsteds:

Ach, da ich irrte, hatt' ich viel Gespielen,

Seit ich die Wahrheit kenne, bin ich fast allein.

JJ:419

=

Hidtil har jeg været tjenende ved at hjælpe Pseudonymerne til at blive Forfattere, hvad om jeg nu fremtidigen besluttede mig til for den Smule Produktivitet jeg kan indulgere, at gjøre det i Form af Kritik, saa jeg nedlagde hvad jeg havde at sige i Critiker, der ud af et eller andet Skrift viklede mine Tanker, saaledes at de dog ogsaa kunne ligge i Skriftet. Saa undgik jeg dog at blive Forfatter.

i Febr. 1846.

JJ:420

Egentlig er det Samvittigheden, der constituerer en Personlighed, Personlighed er en individual Bestemthed constateret ved at vides af Gud i Samvittighedens Mulighed. Thi Samvittigheden kan slumre men dens Mulighed er det Constituerende. Ellers vilde Bestemmetheden være et transitorisk Moment. End ikke Bevidstheden om Bestemmetheden Selvbevidstheden er det Constituerende, forsaavidt dette kun er det Forhold, hvori Bestemmetheden forholder sig til sig selv, hvorimod Guds Samviden er Fixeringen Befæstelsen.

JJ:421

#

Prof. Nielsen sagde til Sager, da denne, i Anledning af at han havde seet paa Værelser hos ham ude paa Fredriksberg, yttrede, at det var saa skjønt for Prof: at kunne leve derude og studere i sit Otium: »nei, (sinne, sinne,) Sager, nu skal jeg ikke læse mere, nu skal jeg døe.« I Modsætning til Directeur Sagers vistnok galante Forestilling om det at studere, gjør gl. Mikkels »læse« et herligt Indtryk; den hele Historie er en ypperlig Betegnelse af Prof^s. Nielsens ædle Simpelhed - og nu det Resignerede: nu skal jeg blot døe.

JJ:422

#

Den litteraire Foragt lader sig bestemme ved følgende Prædikater: den er uden Idee-Berettigelse, selv om den har noget Talent, uden Livs-Anskuelse, feig, trællesindet, fræk, pengebegjerlig; og det hører den derfor væsentlig til at være anonym. Vil man, for ret at see Forskjellen, til Sammenligning tænke paa Grækenlands Opløsning og Aristophanes^s Comedie, saa staaer Aristophanes bemyndiget ved Idee, udmærket ved Genie, ophøiet ved personligt Mod. Der hørte i Sandhed Mod til at fremstille Demagogen Kleon, og til, da ingen Skuespiller turde det, selv at overtage hans Partie i Stykket. Men saa lidet som Oldtiden overhovedet kunde naae den moderne Opløsnings Abstraktion, saa lidet har den, selv i Fordærvethedens Periode, nogen egl. Analogie til den Art af feig Usselhed, som Anonymiteten vil begunstige. Vel siger Socrates i *Apologien*, at hans egl. Anklagere, de, der allerede gennem mange Aar havde anklaget ham, vare ligesom Skygger, hvilke Ingen kan faae fat paa, men er end Bysnakken og Talen mell. Mand og Mand ligesom Skygger, saa dannes den dog paa en Maade af virkelige Msker, men ved Anonymiteten kan een Eneste fremkogle en Legion af Skygger.

JJ:423

#

Enhver i vor Tid kan skrive en nogenlunde Opsats om enhver Ting; men Ingen vil ell. kan udholde det anstrængende Arbeide at tænke een eneste Tanke heelt ud i alle dens fineste Consequentser. Til Gjengjeld paaskjønnes det netop i vor Tid at skrive Bagateller, og Den, der skriver en stor Bog, gjør sig næsten latterlig. I gl. Dage læste man store Bøger, og forsaavidt man læste Flyveskrifter og Blade, vilde man ikke ret være det bekjendt: nu føler Enhver sig forpligtet til at have læst, hvad der staaer i et Blad og i et Flyveskrift, men han undseer sig ved at have læst en stor Bog igjennem, han frygter for det skal ansees for Indskrænkhed.

#

JJ:424

Bernhard af Clairvaux: impleri visitationibus Dei anima non potest, quæ distractionibus subjacet.

JJ:425

#

Det ender dog tilsidst med, at ligesom Metaphysik har fortrængt Theologie, saaledes fortrænger Physik Sædelære. Hele den moderne statistiske Betragtning af det Sædelige bidrager dertil.

JJ:426

#

Hver Gang jeg seer et nyt Blad »til Munterhed« at udkomme: saa tænker jeg altid med Veemod: Herre Gud der er nu igjen En, der var ifærd med at springe i Stranden, men dog forinden vilde vove det Yderste med at forsøge sig som Bladskriver i det Vittige, det Satiriske.

#

JJ:427

Den ny Udvikling i vor Tid kan ikke blive en politisk, thi det Politiske er dialektisk i Forholdet mell. Generation og Individ i repræsenterende Individ; men i vor Tid er allerede hver Individ ifærd med at være for meget reflekteret til at kunne være nøiet med blot at være repræsenteret.

JJ:428

#

Honoraret, selv for de navnkundige Forfattere, er i dansk Litteratur nuomstunder meget lille, derimod er Drikkepengene, der falde af til de litteraire Sjouere, meget betydelige. Jo mere foragtelig en Literat er nuomstunder, desto mere fortjener han.

JJ:429

#

Man troer det er comisk at En har en falsk Forestilling, og man leer af den, naar den yttres. Selv Holberg bruger saadan Comik, skjøndt denne egl. er uægte og kun tilfældig. fE Folk paa Bjerget antage at Jorden er flad. Nu Herre Gud det er da ikke saa forskrækkelig en Sag, det Comiske ligger snarere paa den anden Side, at Nogen kan være saa selvtilfreds over at vide, at den er rund. Dersom det at have en usand Forestilling om et Noget er comisk: saa ere vi alle mere ell. mindre comiske, og da venter vel en ell. anden Opdagelse paa os for at gjøre os latterlige. Men dette Comiske er som sagt det Underordnede, og dog er

Sandsen for og Forstanden paa det Comiske saa lidet udviklet at dette næsten altid bruges og saare sjældent det rene Comiske.

Det rene Comiske er, at en Mand veed det Rette og dog viser at han ikke veed det. Her er den væsentlige Modsigelse. En Mand veed at der er en Gud til – og han siger: det veed jeg Fanden gale mig. Han veed Alt er uvist, og dog »har Erfaring lært ham« at holde sig til det »Visse« til det Visse nemlig, som netop er Uvist.

JJ:430

#

Menighedens eller Samfundets Dialektik er følgende:

1) de Enkeltheder, som i Forholdet forholde sig til hinanden ere hver for sig lavere end Forholdet.

Saaledes er i den legemlige Organisme det

enkelte Lem lavere; i Solsystemet det enkelte

Himmellegeme.

2) de Enkeltheder, som i Forholdet forholde sig til hinanden ere hver især lige for Forholdet.

Saaledes i den jordiske Elskov, hver især er

Noget for sig, men Trangen til Forholdet er den

samme for begge.

3) de Enkeltheder som i Forholdet forholde sig til hinanden ere hver især høiere end Forholdet.

Saaledes i den religiøse høieste Form. Den

Enkelte forholder sig først til Gud og saa til

Menigheden; men dette første Forhold er det

høieste, om han dog ikke forsmaaer det sidste.

cfr ogsaa *afsluttende Efterskrift* p. 327.

at Opgaven ikke er fra Individet at komme til

Slægten, men fra Individet gennem Slægten at

naae Individet.

cfr. en Afhandling af Dr. Bayer *der Begriff der sittlichen Gemeinschaft* (i *Fichtes Tidsskrift*. 13^d B. 1844 p. 80.).

hans Tredeling er: Beziehung, Bezug, Einheit. (cfr p. 80 og 81.).

JJ:431

De occultis non judicat ecclesia.

cfrp. 256, 194, 185, 171.

Man kunde deri indslynge en ulykkelig Elskerindes Lidelses-Historie, saa de svarede paa Dato til hinanden, uden forøvrigt at have det Mindste med hinanden at gjøre.

Begge Dele var Udgiveren paa en besynderlig Maade kommen i Besiddelse af.

JJ:432

#

Naar en indtil Fortabelse Vildledt vil til at gaae under, saa er dette den sidste Replik og Tegnet: der gaaer dog i mig noget Bedre under. Saaledes opstiger der en Boble fra den Druknende, det er Tegnet - saa synker han. Ligesom Indesluttethed kan blive et Mskes Undergang, fordi han ikke vil udsige det Skjulte, saaledes er Udtalelsen af hiint Ord: Undergangen. Thi Udtalelsen er netop Udtrykket for at han blev sig selv saa objektiv, at han tør tale om sin egen Undergang, som om noget Afgjort, der end psykologisk kan interessere en Trediemand. Det Haab om at der dog var noget Bedre i ham, som skulde i Taushed være brugt til at arbeide paa sin Frelse, det Haab gives ud

og benyttet som en Ingredients i den Liigtale, han holder over sig selv.

JJ:433

#

Regnestykket.

Dersom jeg nu var en Præst, og kunde tale saaledes, at den Enkelte, naar han gik hjem fra Kirke blot længtes efter at høre mig næste Gang, medens han prisede og jublede over mig; – paa den anden Side dersom jeg opmærksom paa den Enkelte, ved at studere hans Individualitet, vidste hvorledes han skulde paavirkes, og jeg da stødte ham fra saa han tilsidst næsten blev vred paa mig, og gik ind og lukkede sin Dør og bad til Gud: i hvilket Tilfælde havde jeg gavnet ham meest; i det ene Tilfælde hjalp netop mit Bedrag ham til Sandheden; i det andet Tilfælde blev netop min Understøttelse til Sandheden Bedraget; i det ene Tilfælde endte han med Sandhed og begyndte med Bedraget, i det andet endte han med Bedraget og begyndte med Sandheden.

Men Mennesker vil desuagtet en Saadan behøve, om ikke i anden Forstand, saa i den Betydning som Stoikerne sagde: sapientem nulla re indigere, et tamen multis illi rebus opus esse. – Ergo quamvis se ipso contentus sit sapiens, amicis illi opus est, non ut habeat, qui sibi ægro assideat, sed ut habeat aliquem, cui ipse assideat, pro quo mori possit.

Dette er citeret efter en lille Afhandling af Dr.

Bayer i Fichtes *Tidskrift*. 13^dB. 1844. p. 86. –

JJ:434

#

Den *Berlingske Tidende* kan i literair og kritisk Henseende (thi med hvad der hovedsagligen er dens Opgave: det Politiske forholder det sig anderledes) bedst sammenlignes med Smørrebrøds-Papir; man læser det medens man spiser, ja i Mangel af en Serviet har jeg endog seet en Mand tørre sig af i Avisen. Men det gjelder i Forhold til Alt at Omgivelsen har stor Betydning; hvad derfor, uden at være saa høit at det ikke meget godt kan forstaaes af Enhver, ønskes at gjøre en Læser om muligt lidt alvorlig: det maa ikke læses paa den Maade. Derfor ønskede jeg ikke at see Noget aftrykt i *B.T.* Hellere end den Udbredthed, som hvad jeg skriver, kan faae ved at staae i *B.T.*, langt hellere ønskede jeg kun een eneste Læser.

[a] Denne Mangel paa Selvhævdelse er og bliver Ruinen, Alt dreier sig om Penge; naar det kunde betale sig, er jeg sikker paa, at man fik et Msk til at udgive en Journal som var beregnet paa at læses paa Locumet.

#

JJ:435

#

Og saa dadler man mig, fordi jeg holder paa Mynster, og ogsaa med Glæde modtager en lille Yttring af hans Anerkjendelse. Er det ikke det Samme jeg sagde i *Fædrelandet* 1845, da jeg frabad mig at blive roest af *Berlingske Tidende*, er det ikke det Samme jeg altid har sagt, i mit første Skrift og indtil det Sidste. –

Og nu Fortalen til » *afsluttende Efterskrift.*« 1) er den af Johannes Climacus, og det gjelder jo atter her, hvad der staaer bagi Bogen, at Pseudonymen ikke er mig, og tillader sig en Hensynsløshed, som jeg hverken kan ell. vil. 2) hvilke Yttringer af Bifald og Dadel tales der om? Om Analogier til Folkehobens Hurra og pereat. Altsaa fordi han forsmaaer og vrager al denne Opløbs-Anerkjendelse forsmaaer han derfor den enkelte i Sandhed Udmærkede? Hvilken Taabelighed. Dersom et saadant Blad som *Corsaren* ikke ganske manglede Selverkjendelse, da vilde det let see, hvorfor jeg ikke vil anerkjendes af det; og dersom det blot havde en nogenlunde Selverkjendelse vilde det indsee, hvorfor jeg endog vil udskjeldes af det, hvis Foragtelighed kun er skjult for dets egne Øine.

JJ:436

#

Thi efter mit Begreb betyder det at seire ikke, at jeg seirer, men at Ideen seirer ved mig, om jeg og offres.

JJ:437

#

Det som netop gjør Videnskaben saa vanskelig overseer man ganske. Man antager, at Enhver og saaledes ogsaa Videnskabsmanden veed hvad han skal (ethisk) gjøre i Verden – og nu offerer han sig for sin Videnskab. Men selve den ethiske Besindelse var jo det der først maatte besørge – og saa vilde maaskee hele Videnskaben strande. Sit personlige Liv har da Videnskabsmanden i ganske andre Categorier end sit videnskabelige, men netop hine første vare jo de vigtigste. Videnskabsmanden fE beder – og hele hans Stræben har nu travlt med at bevise Guds Tilværelse. Men hvorledes kan han saa bede inderligt naar hans Væsen er splittet ad i denne Selvmodsigelse. Og dersom han beder inderligt, saa spørges hvorledes han fra det at bede gaaer over til det at sysle med sin Videnskab, der spørges, hvorledes han som Videnskabsmand forstaaer sig selv i det at bede, og hvorledes han som Bedende forstaaer sig selv at være Videnskabsmand.

[a] Saaledes begynder en lille Afhandling af Spinoza (*de emendatione intellectus* p. 495.) saa naturligt og simpelt.

JJ:438

Naar et Msk. vil arbeide af yderste Evne, men bestandigt tilføie, at han ikke forlanger at udrette Noget, saa bliver han anseet for Egoist; arbeider han halvt saa meget, men bestandigt forsikkrende, at han vil saa gjerne udrette Noget o: s: v: saa bliver han priset for Sympathie, og hvorfor? Fordi denne Tingenes Orden indeholder en Concession mod Hoben af Msk, hvem det smigrer, at han har saa travlt med dem. Det er denne Forholdenes Omvendthed, til hvilken der paa saa mange Maader tenderes hen. En Forfatter underordner sig Publikum, beder om skaansom Dom af Publikum o: s: v:., det smigrer og tilsidst bliver en Forfatter lige en Leietjener og hver en Spekhøker Publikum.

JJ:439

#

Spinoza forkaster den teleologiske Opfattelse af Tilværelsen, og siger (i Slutningen af første Bog af *Ethiken*), at den teleologiske Betragtning kun holder sig ved at man tyer til asylum ignorantiae – man er uvidende om causa efficiens og saa laver man Teleologien. – I anden Deel af *Ethiken* forsvare han sin Immanents, og siger at den er overalt kun veed man ikke overalt hvilken causa efficiens er. Men her tager jo Spinoza sin Tilflugt til asylum ignorantiae. Teleologiens Forfægtere slutte: man veed den ikke, ergo er den der ikke. Spinoza slutter: man er uvidende om den ergo er den der.

Hvad vil dette sige, det vil sige Uvidenheden er det usynlige Eenheds-Punkt for de tvende Veie. Til Uvidenheden kan man naae og da er det, som det hedder i » *afsluttende Efterskrift*,« at Veien svinger af. (cfr *afsluttende Efterskrift* 2^d Deel. Cap. II. Subjektiviteten er Sandheden.)

JJ:440

Naar galt skal være (thi bedst er det latere, bene latuit,) saa er det da altid bedre, at Msk^s Gjennemsnit rive En ned, end at de beundre En; thi Gjennemsnittet af Msker bliver væsentligen det samme, enten det gjør det Ene ell. det Andet, bliver lige dum, lige taabelig; men naar det gjør det Første er Forholdet mindre Afsindighed end naar det gjør det Sidste. Man forstaaer ikke det Sande – nu saa river man ned derpaa; det er der dog Mening i. Men man forstaaer ikke det Sande – og saa beundrer man det. Det er Afsindighed.

JJ:441

#

Dersom ikke pludseligen et Par 1000 Aar skjæres bort for Msk, og denne Bro afhugges, for at lære

Menneskene at begynde med selve Livets og Tilværelsens Problemer: saa forvirres Alt. Man forvexler selve det existentielle Problem med dets Reflex i alle Generationers Lærdes Bevidsthed. Hovedsagen er i Forhold til ethvert existentielt Problem, dets Betydning for mig, dernæst kan jeg see, om jeg duer til at afhandle det lærd.

JJ:442

#

Istedenfor alt det Høittravende om Videnskabens Begyndelse, maa man igjen som i gl. Dage, menneskeligt begynde med det Spørgsmaal, om at jeg bliver Videnskabsmand.

Man begynder da med en reen ethisk Overveielse, der maaskee helst burde holdes i platonisk Dialog-Form, for at faae Alt saa simpelt som muligt.

Det der bevæger til at begynde, bliver da igjen: Forundring ligesom i gl. Dage hos Grækerne. Til det om Forundring kunde saa med Held benyttes, hvad Cartesius bemærker i hans Skrift om Affekter, at Forundring ingen Modsætning har; og hvad Spinoza i tredie Bog af *Ethiken* bemærker om admiratio,^a som han ikke regner med til de tre Affecter, hvoraf han deducerer Alt (cupiditas, lætitia, tristitia).¹ – Subsidualiter kunde her tages et Hensyn til det at begynde med Tvivl.

a cfr.p. 369.

Det, der bevæger til at begynde er Forundring. Det, der begyndes med er en Beslutning.

¹ Anm. Det græske Begreb $\chi\lambda\eta\eta\sigma\iota\varsigma$ bruger han aabenbart i transitio, som han udsiger om lætitia og tristitia, at det er transitio in perfectionem ikke perfectio selv. p. 368.

JJ:443

Jeg har nu læst Spinozas *Ethik* igjennem. Besynderligt er det dog, at construere en Ethik paa et, vel rigtigt, men saa ubestemt Princip som det: suum esse conservare, og fastholde det i en saadan Tvetydighed, at det lige saa godt betyder det legemlige, Egoistiske, som den høieste Resignation i den intellectuelle Kjerlighed.

Men en Modsigelse er det dog vel, at afhandle, hvorledes, ved hvilke Midler man naaer Fuldkommenheden i at herske over Affekterne, Veien til denne Fuldkommenhed (cfr. p. 430 Slutning), og saa udgive det for en Immanents-Theorie; thi Vei er jo netop Teleologiens Dialektik. Jeg gaaer den og den Vei, gjør Det og Det – for at, men dette for at adskiller jo Veien og Maalet.

JJ:444

#

Idag bekendtgjordes der i *Adresseavisen*, at en lille Dreng paa 8 Aar var død og Avertissementet endte saaledes: »dette bekendtgjøres sørgeligst for hans Smaa-Venner«. bravo Dreng antages at læse Aviser og see om en af deres Smaa-Venner ere døde.

JJ:445

#

Efterhaanden vil Blad-Critiken komme til at udbrede sig over Gjenstande som man mindst tænker paa. Forleden stod der i en af Provindss-Aviserne, at en Mand var bleven henrettet af Skarpretter N. N., der gjorde det med megen Accuratesse; ogsaa Skarpretter F. F. der var tilstæde for at kagstryge En gjorde det fyldestgørende.

JJ:446

#

At jage efter Øieblikkets Bifald er ligesom at jage efter sin egen Skygge. Den, som jager efter den, ham undflyer den. Jeg tænker paa et Billede i et Opbyggelses-Skrift: et Barn der løber efter sin egen Skygge, og Skyggen løber jo netop med ham.

JJ:447

#

Spinoza i *Præfatio tractatus theologico-politicus*.

p. 88.

... reliquis autem hunc tractatum commendare non studeo, nam nihil est quod sperem, eundem iis placere aliqua ratione posse; novi enim quam pertinaciter ea præjudicia in mente inhærent, quæ pietatis specie amplexus est animus; novi deinde æque impossibile esse vulgo superstitionem adimere ac metum; novi denique constantiam vulgi contumaciam esse, nec ratione regi, sed impetu rapi ad laudandum vel vituperandum. Vulgus ergo et omnes, qui iisdem cum vulgo affectibus conflictantur, ad hæc legenda non invito, quin potius vellem, ut hunc librum prorsus negligant, quam eundem perverse, ut omnia solent, interpretando molesti sint, et dum sibi nihil prosunt, aliis obsint

Det sidste Punktum indeholder en Afbigt forud.

JJ:448

#

Ude paa Kirkegaarden har en Enke sat følgende Vers over sin Afdøde:

Mand! Du har nu stridt

Men Mand saaledes emphatisk betyder en Helt, det betyder ikke en Ægtemand (thi kun i lavere Stiil siges det saaledes: Mand, min Mand, hendes Mand) endnu mindre en Bedemand. Ak og den Afdøde var netop Bedemand.

JJ:449

#

... Der Neidige ist ein Martyrer, aber des Teufels.

cfr Abraham a S. Clara

samtl. Skr. X B. p. 392.

JJ:450

#

Hebræer Brevet:

X, 39: Men vi ere ikke af dem,

som unddrage sig til deres

Fordærvelse.

JJ:451

#

I et gl. Opbyggelses-Skrift (Arndt sande Christd) kommenteres der saa skjønt over det Bibelord: »at Gud skal aftørre vore Taarer« - han tilføier nemlig det ypperlige cathetiske Spørgsmaal: men hvorledes skal Gud kunde aftørre dem, naar Du slet ikke har grædt? - Hvilken Sandhed i denne Eenfold; hvilken rørende Veltalenhed.

JJ:452

#

Anaxagoras skal have sagt: indskrænket er Sandsen, svag er Aanden, kort er Livet.

Det staaer nok hos Cicero i *quæstiones academicæ* 1, 12.

JJ:453

#

I Samvittigheden, der har Gud Magten. Lad saa et Msk. end have al-Verdens Magt, derinde er Gud dog den Mægtige. Og saaledes taler jo den Mægtige, der veed han har Magten, til den Afmægtige: gjør Du kun hvad Du vil, lad det kun synes at Du er den Mægtige, hvorledes det hænger sammen det bliver en Hemmelighed mell. Dig og mig.

JJ:454

#

Af en Leilighedstale

... Skoven vil ikke indlade sig med den Eensomme, derfor giver den ham Ordet tilbage uden Forandring uden Deltagelse, dens Gjenlyd er som et Nei, selv om den lyder flere Gange den dog kun et gjentagent Nei; vilde Skoven tale med ham, da svarede den vel; havde Skoven Deeltagelse med ham, da vilde den jo beholde Ordet, gjemme det uforandret. -

JJ:455

Empedocles antog at der var 2 Arter af Afsindighed: den ene havde sin Grund i Legemets Sygdom, den anden i Sjelens Renselse.

cfr. Ritter 1ste B. p. 571

han citerer i en Note: Coel: Aurel: de morbis chron: 1,5: Empedoclem sequentes alium (sc. furorem) dicunt ex animi purgamento fieri, alium alienatione mentis ex corporis causa sive iniquitate.

JJ:456

#

Det er en meget god Bemærkning af Ritter i (Inkl. til 1ste Bind) angaaende den konstruerende Opfattelse at det gaaer bedre an at konstruere hele Verdens

[a] p. 23.

Historie end Jordens og Mskhedens Historie, bedre an at construere Mskhedens Historie end Philosophiens – samt at det dog heldigviis ikke er falden Nogen ind at ville construere et enkelt Mskes Historie. – Dette er ret satirisk og sandt. Konstruktionens Idee er phantastisk og kommer netop derfor i Forlegenhed ved det Concrete. Saaledes skjuler ogsaa store Oversigter – over et Mskes Uvidenhed (hvorfor især Halvstudere[de] excellere deri) og en lille Concretion gjør den aabenbar.

#

JJ:457

#

Den litteraire Foragtelighed hører det væsentligen til at være anonym, for at gjøre det complet er selv dens Subscribenter anonyme; den repræsenteres ved Sjouere, og for at gjøre det complet lod selv Subscribenterne sig repræsenterere ved Gaardskarle.

JJ:458

#

Efterhaanden som Oplysningen og Dannelsen tiltager, og Fordringerne blive større og større, bliver det naturligviis vanskeligere og vanskeligere som Philosoph at tilfredsstille Tidens Fordring. I Oldtiden fordrede man: Aandens Evne, Sindets Frihed, Tænkningens Lidenskab. Man sammenligne Nutiden, nu fordrer man, i Kjøbenhavn, at en Philosoph tillige skal have tykke ell. dog velskabte Been, og at hans Klæder skal sidde paa Moden. Det bliver vanskeligere og vanskeligere, med mindre man nøies med den sidste Fordring alene og antager, at enhver der har tykke eller dog velskabte Been og hvis Klæder sidde paa Moden er Philosoph.

JJ:459

#

Til sidst vendes Alt paa Hovedet. Der skrives ikke for at Nogen skal lære Noget deraf; ih, Gud bevares hvilken Udhøflighed, Læseverdenen veed Alt. Det er ikke Læseren der trænger til Forfatteren (som den Syge til Lægen) nei det er Forfatteren der trænger til Læseren. En Forfatter er derfor kort og godt en Mand der er i Pengeforlegenhed; han skriver da, og dette er at være oppe til en Examen, hvor Læseverdenen, som veed Alt, censurerer. En der skriver men ikke tjener Penge er ikke Forfatter; derfor kalder man jo ikke dem Forfattere, som skrive i *Adresseavisen*, thi det koster Penge. – Saaledes ogsaa i Kunst. En Skuespiller er ikke En, der indviet i den skuffende Kunsts Hemmeligheder lærende vil bedrage Tilskuerne. Ih, Gud bevares, Publikum kan selv godt spille Comedie.

Det er ikke Publikum der behøver Skuespilleren men Skuespilleren, der behøver Publikum. En Skuespiller er en Mand, der er i Pengeforlegenhed, og naar han spiller, er han til Examen. –

JJ:460

#

.... thi da han i Overflødhedens Dage samlede ell. da al Verdens Riigdom strømmede til ham, var han da rigere end den Fattigste? Eller fylder al Verdens Guld gjemt i Pengebegjerlighed mere end ell. engang saa meget som Skjærven i den Fattiges Nøisomhed.

JJ:461

#

Naar der er Torden i Luften, og man da seer Vandfladen og det enkelte Træ, da er det Hele ligesom naar der er spillet paa en Glasflade, hvorved Klangfiguren fremkommer. Der er endnu noget Zittrende i Skikkelsen.

#

JJ:462

Til sidst blive alle Spørgsmaal comunistiske. I en indsendt Artikel fra Jylland i *Kiøbhposten* aftrykkes et Par Tydskeres ugunstige Dom over Madvigs latinske Grammatik. Saaledes skrives der om Madvigs latinske Grammatik (en uhyre ubekjendt Størrelse) og om nogle tydske Professorers Dom (en meget tvetydig Størrelse) – for Øltappere o: s: v:.. Til sidst tænker en Øltapper som saa: hvorfor skulde jeg ikke kunne have en Mening om Latin og Græsk; Sligt er blot en Levning fra Middelalderen og Kastevæsenet. Betaler jeg ikke høie Skolepenge for min Søn i den lærde Skole: skulde jeg saa ikke forstaae mig paa Latin og Græsk, ell. dog have en Mening derom.

#

JJ:463

Som enhver Logerende har en Støvlepudser, saaledes har enhver større Forfatter een ell. anden Bønhas, der betjener ham med Udskjelding, der regelmæssig hver Gang denne Forfatter skriver Noget, i et Blad forkynder, at det er det arrigste Sludder o. s. v:.. Saaledes har Madvig Baden, en saadan Bønhas er ogsaa P.L. Møller. En saadan Bønhas er ligesom en af Torvesjouerne; naar Bønderne komme til Torvs, saa udseer hver Sjouer sig sin Vogn, hvor han troer der

kan være Noget at tjene, og saaledes udseer Bønhasen sig en Forfatter, paa hvem der kan tjenes Noget, forsaavidt Forfatterens Navn borger for, at Publikum nok vil læse – noget Ondt om ham. –

#

JJ:464

#

Den Umiddelbare mener og indbilder sig, at Hovedsagen naar han beder, det han især har at drive paa, er at Gud hører hvad det er han beder om. Og dog er det i Sandhedens evige Forstand lige omvendt: ikke da er Bønnens Forhold det Sande, naar Gud hører hvad der bedes om, men naar det er den Bedende, der vedbliver at bede, indtil det er ham der er den Hørende, som hører hvad Gud vil. Den umiddelbare gjør mange Ord og er derfor egl. fordrende naar han beder; den sande Bedende er blot hørig.

#

JJ:465

#

Forunderligt! Der uden for Byen ligger de Dødes Have – et lille Husmandslod, knap saa stort som en Husmands Lod, og dog rummes her hele Livets Indhold. Det er et compendieust Afbillede af Virkeligheden, et kort Indbegreb, en Lomme-Udgave!

JJ:466

#

»Drenge skulle dømmes Eder« siger en af de gl. Profeter og forkynder det som den haardeste Straf over det ulydige Israel. Det passer paa vor Tid – Drenge skrive i Bladene o: s: v:. Her passer ogsaa hvad Socrates taler om i Platons Stat, at tilsidst Forældrene ere bange for Børnene og af Frygt for dem maa gjøre Løier og spase – saadan som Børnene ville have det.

JJ:467

#

Der ere visse Ting som høre med til Livets Ubehageligheder, og som skjønndt ubetydelige kan være kjedelige nok. Dertil regner jeg: Træk, og Røg, og Væggetøi, og Snak.

JJ:468

#

Et østerlandsk Ordsprog siger: Wer Jemanden lobt,
dann schmäht, der lügt zweimal.«

staaer i *1001 Nat*, den 829^d Nat. (i min store Udgave)

#

JJ:469

Det bedste Beviis for at der er en retfærdig Styrelse er at sige: »jeg vil troe det hvad der saa end skeer.« Al Bevisen er Fjanterie, en Art Tvesindethed, der ad to Veie (den objektive og den subjektive) vil naae paa eengang det Samme. Den Troende siger til sig selv: »det Afskyeligste af Alt var dog om Du tillod Dig i nogen nok saa skjult Tanke, at fornærme Gud at tænke om ham, at han gjorde Uret. Hvad enten derfor Nogen vil skrive en stor Bog for at retfærdiggjøre Gud ell. for at anklage, hvad vedkommer det mig, jeg vil tro. Hvor det er mig som kunde jeg forstaae, der vil jeg dog foretrække at tro, thi at tro er saligere; og saa længe vi Mennesker leve i denne Verden bliver det at forstaae let en Indbildning og en kameratlig Paatrængenhed; og hvor jeg ikke kan forstaae, ja der er det saligt at tro.

JJ:470

#

Ak, naar en Regjering først skal til at retfærdiggjøre sig paa Prent, saa seer det galt [ud], men saaledes er Guds Forhold til Verden da ikke som en jordisk Regjering, han har dog vel Skaberens Ret til at fordre Tro og Lydighed af det Skabte, samt at enhver Skabning skal i sit Hjerte kun turde tænke om ham Alt hvad som angenemt er. Gud er dog ikke som en Valg-Konge, der kunde blive afsat ved næste Stænder-Forsamling, hvis han ikke tilstrækkelig retfærdiggjorde sig. Sagen er ganske simpel. Straffen er opfundet af den kjerlige Fader for Overtrædelsernes Skyld. Men som det nu gaaer i en stor Husholdning, hvor der er mange Børn, der faaer stundom den Uskyldige lidt med, saaledes i den store Husholdning, hvor der er saa mange Millioner.... nei ikke saaledes, thi Grunden hvorfor det gaaer saaledes til i den Husholdning, hvor der er mange Børn, er at Faderen og Læreren dog kun er Msker, men Gud kan godt overskue Alt for ham løber det ikke surr, han som tæller Haarene. Den Uskyldige faaer derfor ikke noget med af Straffen, men maa bære Noget med af Lidelsen. Saasnart den uskyldigt Lidende henvender sig til Gud og spørger om det er en Straf, saa faaer han strax det Svar: »nei mit kjære Barn det er ingen Straf, det veed Du nok.«

JJ:471

#

Schelling siger rigtigt i Fortalen til Steffens *efterladte Skrifter*: »naar det først er kommen saavidt, at Mængden er Dommer over hvad Sandhed er, saa varer det ikke længe inden det gaaer løs paa at afgjøre det med Næverne.«

JJ:472

#

En Ironiker, som er i Majoriteten ereo ipso en maadelig Ironiker. Det at være i Majoriteten er et Umiddelbarhedens Ønske, Ironien er mistænkelig baade til Høiere og Venstre. En sand Ironiker har derfor aldrig været i Majoriteten. Det er Spasmageren.

JJ:473

#

Man troer og vrøvler og er rørt over, at Socrates var saa populair. Ja pyt, Alt det med at gaae og samtale med Skomagere og Garvere o: s: v: det var ironisk Polemik mod de »lærde Philosopher« og saa morede det ham, at det saae ud som talte de sammen (han og Skomageren) fordi de brugte de samme Udtryk – men Socr forstod noget ganske Andet derved.

JJ:474

#

H: Hertz gjør det Indtryk paa mig som Polemiker ligesom en Officeer, der som Volonteur har i fremmed Tjeneste været Tilskuer ved et Slag, kommer hjem og nu paa Fælleden arrangerer en Manoeuvre som skal være Slaget: Hertz arrangerer et Slag, naar det er bag efter.

JJ:475

#

En Pidskebaands-Jøde vil Publikum allerhelst have til Forfatter, thi ham kan man schofle ret. Det morer og tilfredsstiller allernaadigst Publikum, at Aandens Gaver er Noget man fornemt kan kjøbe for et Par Rbd. og saa sparke til Jøden. Ingen anden kan naturligviis som Forfatter byde saadanne Vilkaar, i den Grad kræmmeragtigt staae krybende i sin Bod – naar han barestens tjener Penge.

JJ:476

#

Hvad Dygtighed der er i et Individ kan man maale paa hvor langt han har imellem at forstaae og at ville. Hvad et Msk. kan forstaae, det maa han ogsaa kunne tvinge sig selv til at ville. Imellem at forstaae og at

ville ligger Undskyldningerne og Udflugterne.

#

JJ:477

Hvorfor sammenlignede Socrates sig selv

med en Bremse?

Fordi han kun vilde have ethisk Betydning. Han vilde ikke være et beundret Genie der stod udenfor Andre og derfor igrunden gjør de Andre Livet let, idet de sige: ja han kan sagtens han er Genie. Nei han gjorde kun hvad ethvert Msk. kan, han forstod kun hvad ethvert Msk. forstaaer. Deri det Epigrammatiske. Han beed sig fast i den Enkelte, bestandigt tvingende og drillende ham med dette Almindelige. Saaledes var han en Bremse, der pirrede ved den Enkeltes Lidenskab., der ikke tillod ham mageligt og blødagtigt at beundre og beundre, men fordrede sig selv af ham. Naar et Msk. har ethiske Kræfter, vil Folk gjerne gjøre ham til Genie, blot for at blive ham quit; thi hans Liv indeholder en Fordring.

JJ:478

#

Det Fortræffelige ved Platos *Stat* er netop, at han ikke gjør Staten høiere end den Enkelte, allermindst i hegeliansk Sludder-Forstand. For at beskriver den Enkelte beskriver han Staten, han beskrive en Demokrat, og for at gjøre det beskriver han Demokratiet; han construerer en Stat for den Enkelte, unum noris omnes - dette er den rette msklige Idealitet; ellers faaer man dog den Confusion om at Mange bringe noget ganske ud ved at være Mange, end hvad hver især er.

#

JJ:479

#

Ingen Tvangsskole dimitterer til Evigheden

JJ:480

#

Naar et Msk. ikke bliver det, han kan forstaae, saa forstaaer han det heller ikke. Kun Themistocles forstod Miltiades, derfor blev han det ogsaa.

JJ:481

#

Det Begreb, i hvilket Xstd. maaskee bestem[te]st differentierer sig fra Oldtiden er Begrebet det Gode. Græciteten kunde ikke tænke det Gode uden det Skjønne (Retningen ud efter). I Xstd er det Godes væsentlige Udtryk Lidelse (Retningen ind efter; thi Lidelse ligger netop i, at Retningen ud efter er negeret - Verdens Synd.).

JJ:482

#

Det, at flere af Platons Dialoger ende uden Resultat, har en langt dybere Grund end jeg før har tænkt. Dette er nemlig en Gjengivelse af Socrates^s maieutiske Kunst, der gjør Læseren ell. Tilhøreren selvvirksom, og derfor ikke ender i Resultat, men med en Braad. Dette er en ypperlig Parodie paa den moderne ramsende Methode, der siger Alt jo før jo hellere og paa eengang, hvilket ikke vækker nogen Selvvirksomhed, men kun foranlediger Læseren til at efterramse.

#

JJ:483

#

Der vil nok komme den Tid, da man vil finde det lige saa abgeschmakt, at meddele Resultat (hvad Tiden nu fordrer og vræler paa) som engang at skrive en Nutzenanwendung til moralske Fortællinger. Den som ikke ved Hjælp af Veien selv kan finde Resultatet, han faaer det alligevel ikke, han indbilder sig det blot.

JJ:484

#

Sensation er den maadeligste af alle Categorier. Dersom man vilde tænke sig en gudfrygtig Quinde synge en Psalme ret med from Inderlighed, vel tydeligt saa hvert Ord hørtes, men ingenlunde med opløftet Røst, snarere med den næsten som Dødens Resignation ydmygt skjælvende Qvalthed ell. Dæmpethed: saa maatte man være ganske stille for at høre det - men Sensation er som naar en brølende Vægter overdøver alle Andre, uden at have det mindste Inderlighed. Thi det at have en smuk ell. ikke en smuk Stemme gjør hverken fra ell. til i Forhold til

Inderlighed.

JJ:485

#

Det at der er Forlæggere, at der gives Msker hvis hele væsentlige Existents udtrykker, at Bøger er Vare, og en Forfatter Kjøbmand: er et aldeles usædeligt Forhold. Forsaavidt i et Aands-Forhold (som det at være Forfatter) det Pecuniaire træder til, at han lønnes, faaer Honorar o: s: v:: bør den der constituerer Aands-Forholdet væsentligen ogsaa selv constituere Penge-Forholdet, selv overtage det Pecuniaire, ingenlunde for en mulig større pecuniær Fortjenestes Skyld, o langt fra, nei men for at der dog kan være lidt Undseelse. Constitueres Penge-Forholdet til at være et ganske andet Mskes Næringsvei, saa bliver dette let Frækhed. Forlægger-Frækhed har man da Exempler nok paa; det Frække ligger i ganske uforbeholdent indtil det Yderste at betragte Aands-Frembringelse som Vare. Publikum faaer saa igjen ved Penge Magten over Forlæggeren, Forlæggeren ved Penge-Forholdet Magten over Forfatteren, og saaledes sidder maaskee stundom en Forfatter (der bør være kydisk og undseelig i Forhold til Penge som en Pige i Forhold til at sælge sin Dyd) og rødmer, krænket, men uden Magt til at trænge igjennem.

Lad os antage, at det blev Skik, at en Præst havde en Avlsforvalter, der indcasserede hans Penge, Tiende, Offer o: s: v.; herimod er Intet at indvende, forsaavidt Avlsforvalteren er i Præstens Tjeneste. Men lad os antage, at en saadan Avlsforvalter blev en egen Næringsvei, der afkjøbte Præsten hans Tilkommende, og nu selv spekulerede, og havde ene Penge-Interessen af at Præsten stod sig godt med Menigheden. Hvad saa? Ja saa blev Følgen, at det blev Skik, at Præsten Løverdags Aften naar han var færdig med sin Prædiken gik over til Avls-Forvalteren og lod ham see den. Og saa sagde Avlsforvalteren: ja vil Deres Vel[ær]værdighed tale paa den Maade saa kommer der Ingen i Kirke, og det er jeg sku fanden gale mig ikke tjent med for Tavle-Pengenes Skyld; og saa kan jeg hell. ikke svare saa meget om Aaret, hvilket jo er Deres egen Interesse. Nei De maa smigre lidt for Menigheden; nu skal jeg sige dem hvorledes. Kan jeg just ikke skrive en Prædiken, ja veed jeg ypperlig Beskeed om Tiden og Menighedens Fordring.«

Jeg tænker Præsten rødmede af Undseelse og sagde: »er jeg da beskikket til Lærer for at smigre Menigheden og for at De kan tjene Penge« Men Avls-Forvalteren svarer: »det er Overspændthed og Sligt, slig Fornemhed kommer sku ikke mig ved. Enhver er Tyv i sin Næringsvei, og det er min Næringsvei, at deres Velærv: tilfredsstiller Tiden.«

Saaledes mell. Præsten og Avlsforvalteren: allerede det Væmmelige at Penge-Manden skal snøfle i Prædikenen og bedømme den lucrativt er afskyeligt nok. Og saa er Avls-Forvalteren dog ikke saaledes

understøttet som en Forlægger, hvis Penge-Betragtning finder Medhold i alle Dags-Pressens Leie-Svende.

Men uden Undseelse intet sandt Aands-Forhold; men hvor skal Forfatterens mulige Undseelse komme Læseren til Gode, naar den skal gaae igjennem dette Medium af Frækhed: Penge, Penge, Penge, Tidens Fordring, Penge, Penge.

JJ:486

#

Det er dog egl. en svigefuld Vending af Biskop Mynster, naar han i hans *Prædikener* (den: giv os idag vort daglige Brød; og den om Miraklerne) siger angaaende Synds-Forladelsen: *engang* (Ϸ: i Evigheden) skal der dog siges til Den der angrende ydmygede sig og troede: Dine Synder ere Dig forladne.« *engang* Ϸ: i Evigheden; men Knuden med Syndsforladelsen er netop, at faae den gjort gjeldende i Tiden. Den er den ny Skabning; og Præsten siger jo ved Skriftemaalet: »jeg tilsiger Dig dine Synders naadefulde Forladelse« er denne Tilsigelse blot futurisk. Det er igjen at bruge Immanentsen (dette *engang*) istedenf Transcendentsen

JJ:487

#

Det forfærdeligste Udtryk for hvorledes Xstus blev misforstaaet: er end ikke om han var bleven aldeles ubemærket, nei men det at blive Gjenstand for den tankeløse Mængdes Nysgjerrighed, saa den evige Sandhed gik omkring i Livet, og Gadedrengene løb efter ham, og Tjenestepigen rendte ud paa Gaden – for at gløe paa ham – men Ingen, Ingen tænkte paa, hvad han var, ell. fik noget Indtryk.

JJ:488

#

Vanskeligheden med at speculere tiltager i Forhold til som man existentielt skal bruge det man speculerer over. Den der sidder med en sønderknuset Samvittighed og hvert Øieblik kunde bruge den Lindring at tro paa Syndernes Forladelse: naar han skal spekulere, saa kniber det. Men i Almdl. gaaer det Philosopherne (baade Hegel og alle de Andre) som det gaaer de fleste Msker at de i Grunden existere til daglig Brug i ganske andre Categorier end dem hvori de speculere, trøste sig ved noget ganske Andet end hvad de høitideligt tale om. Deraf al den Løgnagtighed og Confusion som er i Videnskaben.

JJ:489

#

I Esaias 46 findes et saare dybt Udtryk for Forskjellen mellem en Afgud og den sande Gud. Jehovah siger til

Israel: at han bærer sit Folk, istedenfor at Afgudsdyrkerne maa bære deres Afguder.

JJ:490

#

Det gaaer de fleste Systematikere i Forhold til deres Systemer som naar en Mand bygger et uhyre Slot og selv boer ved Siden af i en Ladebygning: de leve ikke selv i det den uhyre systematiske Bygning. Men i Aands-Forhold er og bliver dette en afgjørende Indvending. Aandelig forstaaet maa en Mands Tanker være den Bygning, hvori han boer – ellers er det galt.

JJ:491

#

Det er ubegribeligt, at en Psalmedigter som Kingo kunde falde paa at skrive saadanne Psalmer, som de historiske Fordævelser af Evangelierne, hvor Rimet viser sig som en generende Narragtighed i Sammenligning med Evangeliernes egne korte eenfoldige Fortællinger.

#

JJ:492

Alt dreier sig om at gjøre Forskjel absolut mellem den quantitative og den qualitative Dialektik. Hele Logiken er quantitativ Dialektik, ell. modal Dialektik, thi Alt er, og det Hele er Eet og det Samme. I Tilværelsen hører den qualitative Dialektik hjemme.

JJ:493

#

Den der, som jeg, fra Barn af har haft en polemisk Forestilling om hele Tilværelsen, og nu i den sidste Tid en føie Stund har været paa første Pleie i » *Corsaren* « han kan ansees for at have gode Forudsætninger i Forhold til Tiden. Sligt er mange Penge værd.

JJ:494

#

Livet paa Landet har dog den Behagelighed, at der gaaer 10 Køeer, saa omtrent, 15 Faar, 2 Sviin, en Mængde Spurver paa eet Msk – hvoraf man seer, at et Msk. har noget at betyde. I Hovedstaden gaaer der 100 Msk. paa een Koe, hvoraf man seer at en Koe har Noget at betyde. Men uagtet den i Hovedstaden circulairrende Mske-Masse er gale Penge, saa synes dog Ingen at bryde sig om – at blive Menneske, men derimod ere de fleste Mske giftesyge, og de respektive Ægteskaber i travl Virksomhed – for at der

kan blive endnu flere Msker.

#

JJ:495

#

Naar et Msk. er meget ivrig i at anklage et andet Msk. hos Gud, at indstævne Sagen for Guds Domstoel: da gaaer det ham som det i sin Tid gik en af Kiøbenhavns Lommetyve. Han havde i Forening med en anden gjort et betydeligt Tyverie, og fik ved Delingen blandt Andet 3 Hunderdalesedler. Med een af dem gik han nu op til en Hæler, for at faae den byttet. Hæleren tager Sedlen, gaaer ind i et andet Værelse - som for at bytte den. Derpaa kommer han ud igjen, og byder god Dag og lader som Ingenting. Sagen var foregaaet under 4 Øine med al juridisk Forsigtighed, saa Hæleren var sikker nok. Det har formdl. Lommetyven selv indseet. Imidlertid blev han dog saa rasende derover, over denne Lumskhed, at han gik hen og angav Sagen for Politiet. Et virksomt og nidkjært Politie gjør naturligviis Alt for om muligt at hjælpe den Uskyldige til sin Ret, ell. til de 100 Rbd, men betragter tillige Sagen ikke eensidigt, men fra et høiere Synspunkt - og spørger derfor ganske rigtigt den Bedragne hvorfra han da selv havde faaet de 100 Rbd. Ak den stakkels Bedragne, der nu ovenikjøbet endte med at blive arresteret for den samme 100 daler-Seddel.

#

JJ:496

#

Da er det behageligt at gjøre Besøg paa Landet, naar man er i den Alder, at Vert og Vertinde blot ønsker at man vil gaae og skjøtte sig selv, og blot passe paa at man ikke kommer til Skade.

JJ:497

#

Affectation oversættes bedst paa Dansk ved: Tillyvelse; den Affecterede lyver ikke, men han tillyver sig Noget, enten ligefrem ell. ved at gjøre det Modsatte, ell. ved at lade Noget være.

JJ:498

#

Destoværre maa jeg sige: mit Liv er forspildt. Dersom jeg levede paa et andet Sted end her i Kiøbenhavn, vilde man vel derved forstaae, at jeg havde ødslet min Ungdoms bedste Aar i Letsindighed, i forvirrede Studier, maaskee i Udsvævelser. Ak, nei det er Omvendt. Jeg er netop blev[en] til Noget – og derfor er mit Liv at betragte som forspildt her i Kiøbh., hvor man kun kan leve lykkelig og yderst behageligt saa længe man er Ingenting, her i Kiøbh. hvor der ikke siges stort Andet end Ondt om enhver der er Noget, hvoraf aabenbart følger, at den der [er] Ingenting, med Stolthed kan sige: mig siges der intet Ondt om. Naar man her i Kiøbh. er Student, Candidat men hell. ikke videre, Copiist Fuldmægtig i et kgl. Contoir, Kræmmersvend, Elev ved Kunstakademiet men hell. ikke mere, saa kan man, naar Heden er meget stærk, uagtet det ikke er Skik og Brug her at gaae med Parapluie for Solen, dog frit og roligt gjøre det – men dersom jeg fE er saa dristig at gjøre det saa er det Stolthed. Der vogter en Cerberus-Misundelse paa ethvert Skridt af Den, der er Noget, for at kunne forklare det som Stolthed og Hovmod.

JJ:499

#

Det er overhovedet et stort Spørgsmaal, hvorvidt det er tilladeligt, at virke saaledes reent personligt, som ved at sige: at man er reddet paa en vidunderlig Maade. I ethvert Tilfælde maa man undgaae at frembringe en phantastisk Virkning. Man maa saa nøiagtigt og bestemt sige, hvori Ens Vildfarelse og Synd har bestaaet, ell. kan man let ængste netop Uskyldigere ved en gruelig Forestilling om det Onde. – Forøvrigt er det Omvendte stundom ogsaa farligt, naar et Msk. reent fortier sit eget Liv, men i Skildringer lægger et saadant Colorit, at man uvilkaarligt kom til at gjøre en Slutning betræffende hans eget Liv. En kan selv have gjort et saa forfærdeligt Bekjendtskab med det Onde, at der, hvis der skulde fE prædikkes for ham, uden Skade kunde bruges saadanne Skildringer, men man kan ogsaa ængste ved dem. Og En kan velmenende skildre det Onde saa rystende, og derved netop friste Angesten ind i en Ynglings Sjel.

JJ:500

#

Det er ganske vist, at Noget af det, der bidrog til at *Enten – Eller* gjorde Lykke, var at den var det Første, at man kunde troe, den var mange Aars Arbeide – og saa slutte at Stilen var god og udarbeidet. Den er skreven, Rub og Stub, i 11 Maaneder. kun i det Høieste en pagina (af *Diapsalmata*) har existeret. Forsaavidt har jeg ogsaa anvendt mere Tid paa alle de senere. Det meste af *Enten – Eller* er kun skreven 2 Gange. (foruden naturligvis hvad der er gjennemtænkt medens jeg gaaer, men det er altid saa); nu omstunder skriver jeg gjerne 3.

JJ:501

#

Ethvert Natur-Phænomen beroliger, og desto mere, jo længere man seer ell. hører derpaa. Ethvert Kunstprodukt hidser Utaalmodigheden. Loven for et Fyrværkerie vil tilsidst blive, at det skal brændes af i 5 Minuter, jo kortere jo bedre. Men Vindens Susen, og Bølgens Vexelsang, og Græssets Hvislen o: s: v: vinder for hver 5 Minutter man hører derpaa

#

JJ:502

#

Det Evangelium om den barmhjertige Samaritan kunde der prædiktes saaledes over:

om de Tre, som gik »ad den samme Vei« - og

dog hver sin Vei.

dette: »ad den samme Vei« er Textens Ord.

JJ:503

#

Der er i denne Tid et Kunstcabinet udenfor Vesterport; Foreviseren ell. Udraaberen siger: her forevises tillige den ny Lykke-Stjerne, hvor Enhver faaer sin fulde Alder at vide, samt tilkommende Brud ell. Brudgom« Herre Gud, hvor gl. man er, det veed da gjerne Enhver selv, dertil behøves ingen forborgens Kunst - men sin tilkommende Brud: ja det var nok værd at faae at vide. - Forøvrigt er det ypperligt, at Udraabet indeholder i Retning af den Oplysning som den Indtrædende faaer, saa kvalitativt forskellige Udsagn.

JJ:504

#

Naar man siger: medens Det og Det skete, skete noget Andet, tænker man altid det Første som noget der varer længere, og derfor kan bruges saaledes, at det andet udfylder kun et Moment indenfor det første medens. Man siger medens Cicero var Consul skete det og det; medens Pitt var Minister o: s: v.: Det frembragte derfor en ypperlig parodisk Virkning, da man i sin Tid læste i Avisen angaaende Festligheder

ved Skamlingsbanken: medens Grundtvig taledede ankom Fyenboerne. Det Ligegyldige er naturligviis Fyenboerne, men det ypperlige og vittige er den Forestilling man faaer om Pastor Grundtvigs Tales phantastiske Længde, – at medens han taledede (medens Cicero var Consul). Man kunde fE sige: medens Grundtvig taledede løb en fransk Flaade i Søn og erobrede Algier.

JJ:505

*1842. Mai.

Disjecta Membra.

JJ:506

... og dersom da Lidelsernes bittre Kalk rækkes mig, da vil jeg vel bede, hvis det er muligt, da tages den fra mig, men hvis det ikke er muligt, da vil jeg med freidigt Mod gribe den og jeg vil ikke fæste mit Øie paa Kalken, men paa den der rækker mig den, og jeg vil ikke vende mit Blik mod Kalkens Bund for at see om den snart er udtømt, men jeg vil betragte ham, som rækker mig den, og idet jeg svinger Bægeret tillidsfuldt, da vil jeg ikke sige til noget andet Msk: Dit Velgaaende, idet jeg selv nyder dets Velsmag, men jeg siger: mit Velgaaende og tømmer dens Bitterhed, mit Velgaaende, thi jeg veed det og er forvissat derom, at det er mit Velgaaende idet jeg tømmer den, mit Velgaaende, idet jeg ikke lader en Draabe tilbage.

JJ:507

#

..... og det var hans Øies Lyst og det var hans Hjertets Begjering. Og han udstrakte sin Arm efter det og han greb det, men han kunde ikke beholde det; det tilbødes ham, men han kunde ikke besidde det – ak og det var hans Øies Lyst og det var hans Hjertes Begjering. Og hans Sjæl var Fortvivlelsen nær; men han foretrak den større Smerte, at tabe det og opgive det for den mindre at besidde det med Urette; ell. rettere talet, thi saaledes vilde vi vel udtrykke os paa dette hellige Sted, han valgte den mindre Smerte at undvære det for den større at besidde det i Sjælens Ufred.... og det viste sig underligt, at det var til hans Bedste.

JJ:508

#

... Thi det var jo ikke det Forfærdelige, at jeg skulde lide Straf, som jeg havde fortjent den, fordi jeg gjorde Uret, men det Forfærdelige, at jeg ell. noget Msk. skulde kunne gjøre Uret og der var Ingen der straffede det; og det var jo ikke det Forfærdelige, at jeg med Angst og Gru vaagnede op i mit Hjertes Bedaarelse,

men vel dette om jeg ell. noget Msk. skulde saaledes kunne bedaare sit Hjerte, at der var ingen Magt mere, der formaaede at vække det..... men jeg vil handle som jeg i dette Øieblik anseer det for det bedste, men da vil jeg bede Dig o Gud, hvis jeg handlede Uret, at dine Straffedomme ikke maa unde mig Fred før jeg har indseet min Vildfarelse; thi ikke er det mig Magtpaaligge[n]de, at jeg maa slippe derfra, men at Sandheden maa skee. Ikke vil jeg skjule mig, ell. skjule min Handling for mig selv; jeg veed og vil vide hvad jeg har gjort, og om jeg end vaagnede op midt i Natten vil jeg dog med Bestemthed kunne sige, hvad det var jeg gjorde, og jeg vil ikke bedaare mig selv, jeg vil vide det tydeligt og klart, hvad enten det i en senere Tid skal være mig til Beskjæmelse ja til Forfærdelse, ell. til Glæde og Beroligelse.

JJ:509

#

Der gives Msker, der med en vis Stolthed sige, jeg skylder intet andet Msk. Noget, jeg har dannet mig selv. Der gives Andre som sige, hiin store Tænkter var min Lærer, hiin udmærkede General, og jeg regner mig det til en Ære, at være hans Discipel, at have fægtet under hans Øine - men hvad mener Du, hvis et Msk. vilde sige: Gud i Himlen var min Lærer, og jeg regner mig til en Ære at være hans Discipel, han opdrog mig.

JJ:510

#

Derfor skal min Stemme juble høit, høiere end den Qvindes Røst, som haver fødte, høiere end Englenes Glædesskrig over en Synder, som omvender sig, gladere end Fuglenes Morgensang; thi hvad jeg haver søgt, det haver jeg fundet, og om Msk. berøvede mig Alt, om de udstødte mig af deres Samfund, saa beholdt jeg dog denne Glæde; om Alt toges fra mig, jeg vilde dog endnu bestandig beholde det bedste - den salige Forundring over Guds uendelige Kjærlighed, over hans Raadslutningers Viisdom.

JJ:511

#

Nu har man ofte nok udviklet Arvesyndens Væsen, og dog har man manglet en Hovedcategorie - det er Angst, dette er den egl Bestemmelse deraf; Angst er nemlig en Attraae efter hvad man frygter, en sympathetisk Antipathie; Angst er en fremmed Magt der griber Individet, og dog kan man ikke løsrive sig derfra, og vil det ikke, thi man frygter, men hvad man frygter det attraaer man. Angst gjør nu Individet afmægtigt, og den første Synd skeer altid i Afmagt; den mangler derfor tilsyneladende Tilregnelighed, men denne Mangel er den egl. Besnærelse.

[a] Qvindener mere angst end Manden; derfor var det hende, Slangen udsaae til Angreb, og bedrog hende ved hendes Angst.

[b] Hamann gjør i 6te B af hans Skrifter p. 194, en Bemærkning, som jeg kan bruge, skjøndt han hverken har forstaaet den som jeg ønsker at forstaae den, ell. tænkt noget Videre ved den: Diese Angst in der Welt ist aber der einzige Beweis unserer Heterogenität. Denn fehlte uns nichts, so würden wir es nicht besser machen, als die Heiden und Transcendental-Philosophen, die von Gott nichts wissen, und in die liebe Natur sich wie die Narren vergaffen, keine Heimweh würde uns anwandeln. Diese impertinente Unruhe, diese heilige Hypochondrie.....

JJ:512

#

Har Du sagt det til Dig selv, naar Du var saa glad, at Du med Lethed vilde kunne gaae ene igjennem Livet, har Du sagt det til Dig selv, naar Du var saa sørgmodig, at det var Dig, som om selv Gud i Himlen ikke kunde hjælpe Dig.

#

JJ:513

#

... Maaskee udtrykker Du Dig mere barnligt, maaskee siger Du: Gud er jo almægtig, ham er det saa let en Sag for, og for mig er det saa saar[e] vigtigt, at mit Ønske opfyldes; min Fremtid, min Glæde, Alt afhænger deraf. »Det er Elskeligt, at Du, skjøndt Lidelserne true, ikke taber Din Barnlighed; Du bestikker os – og dog, ikke sandt?, Du kunde ikke ønske saaledes at bestikke Gud; thi om Du da fik, hvad Du ønskede, da fik Du det jo som et Barn faaer det, Du kunde ikke elske Gud af Dit ganske Hjerter, ikke elske ham med al din Lidenskab – og først denne Kjærlighed er dog sømmelig for et Msk. først den gjør ham lykkelig.

JJ:514

#

.... Naar da Alt er tabt, naar det blev Dig nægtet hvad Dig var kjærest, naar der ingen Tvivl bliver tilbage, der kan holde Sjælen i Aande, naar den vil hensynke i Død og Mathed, »fordi der Intet mere er for den at gjøre« ... Skulde der slet Intet være? Jeg veed dog eet endnu, hvis Du, inden Du lagde Dig hen for at døe om Du end vedblev at leve, spurgte Dig selv: elsker jeg endnu Gud ligesaa høit som fordem. See, hvis Du maatte tilstaae, at Du ikke gjorde det, da vilde Din Sjæl ikke have Tid til at slumre ind, men meget at gjøre; og hvis Du fornam, at Du gjorde det, da vilde Du blive saa glad, at Du følte Dig mere levende end nogensinde.

#

JJ:515

... man kunde og ikke altid bedømme Lidelsens og Smertens Størrelse, efter Skriget og Larmen.

JJ:516

#

... og finder, at det er en Gaade som er dybere end nogen Tanke, der er opkommet i et Mskes Hjerter, at Gud er en Hader af alle Ceremonier, at man tør uden videre (ex tempore) tale til ham, uden at blive meldt o:s:v:, i Livets Lyst, i sorgfulde Nætter; at man altid har Anledning til at takke ham, og naar man glemmer det er han kjærlig nok til at minde dem derom. Jeg grunder paa, hvor ligelig Gud deler med Msket; thi det maa være langt vanskeligere for ham at elske et Msk. saaledes, at han ikke knuses af Guds Kjærlighed, langt vanskeligere for ham, at gjøre sig saa lille, at et Msk. virkelig kan elske ham.

Og naar man ikke har et eneste Msk, man kan gjøre sig forstaaelig for, da er han villig til at høre og han kan huske bedre end alle Mske bedre end Een selv. Og naar Eens Tanker forvirre sig, saa man hverken veed ind ell. ud, saa har han ikke glemt end ikke det Mindste af hvad man har bedet ham om at erindre; og hvis det ikke var saa, da var Alt ligegyldigt, enten man selv kunde huske det ell. ikke.

JJ:517

#

.... Og da Du ret var bleven træt af Verden, da Du vilde give Din Lidenskab Udbrud i et eneste Ord, da sagde Du maaskee: Verden forgaaer og dens Lyst. Men i samme Øieblik mindedes Din Siel, at det var et gammelt Ord, og Du kom uvilkaarlig til at gjentage din næste Barndoms-Erindring: Guds Ord varer evindelig. Først sagde Du det mere ligegyldigt; men tilsidst blev det Dig Alt.

#